SVENSK- AMERIKANSKA STUDIER

AF

JOHAN PERSON

------------ ROCK ISLAND, ILL. AUGUSTANA BOOK CONCERN.

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken, som tillhör University of Minnesota Libraries, har scannats av Google Books. Den anpassades för Projekt Runeberg i augusti 2013 av Bert H.

FÖRORD.

et svenska Amerika i vår tid ha icke så få gäster och

studieresande från Sverige bjudit till att teckna. Kän-

nedomen om svenskarna i det nya fosterlandet har häri-genom i stort sedt vidgats och fördjupats hos deras stamfränder i fäderneslandet, oaktadt de på mer eller mindre flyktiga iakttar gelser grundade skildringarna ställvis brustit i realitet, turisterna stundom betraktat oss genom sotade glasögon eller knäppt oss med snedställd kamera och domen öfver utvandrarfolket mången gång tyckts oss ha blifvit afkunnad utan sakkunnig, opartisk rannsakning.

Alltför många vackra ord, kanhända äfven alltför många beska, ha pä så vis blifvit fällda om oss, medan det sakliga esomoftast blifvit förbisedt eller bortskymdt. Men att göra svensk-amerikanerna, deras lifsvillkor och sträfvanden till föremål för studier af mera ingående art är ju också möjligt endast för den, som själf är en af de våra eller vistats någon längre tid ibland oss.

Författaren till de svensk-amerikanska studier, som härmed framträda i bokform4 är själf svenskamerikan, har stått i den §venska tidningspressens tjänst i vårt land i bortåt ett fjärdedels sekel, har som journalist uppehållit sig i de flesta större svenska medelpunkter i Amerika, och äger han sålunda ett flertal viktiga förutsättningar för en uppgift som denna. Lägges så härtill, att redaktör Johan Person är i lycklig besittning af vaken blick, skarp iakttagelseförmåga och en välskuren penna — allt längesedan intygadt af hans berättelsesamling “I Svensk-Amerika” —, torde hans inom dessa pärmar samlade studier öfver vårt folk anbefalla sig själfva hos den läsande allmänheten, utan någon Rekommendation från förläggarnas sida.

Rock Island, III., i Juni 1912.

e. w. o. I.

Ett missförstådt folk.

politiskt afseende existerar intet svensk-amerikanskt folk. I Förenta staterna finns det verkligen endast ett folk: det amerikanska, en sammansättning af en mängd folkslag till en politisk enhet; och äfven i det afseendet såväl som med hänsyn till statsförbundet är devisen “E Pluribus Unum” symbolisk. Endast i fråga om urfolket,

indianerna, kan man tala om ett särskildt folk, inneboende hos det amerikanska.

De från vårt barndomsland hit invandrade äro svenskar, hvilka betraktas som blifvande amerikaner, om de icke redan äro det. I flera afseenden kan man emellertid tala om ett svensk-amerikanskt folk, hvars individer äro i yttre och inre måtto besläktade, hafva samma språk, samma minnen, samma traditioner och gemensamma intressen och som man på grund däraf kan sammanfatta i benämningen: ett folk. Det kan särskiljas som ett sådant, äfven sedan det synbarligen uppgått i ett annat, ända till dess de gemensamma släktmärkena utplånats. Så länge det svenska språket lefver i Amerika, äfven om det icke användes i dagligt tal, så länge här finnes en kultur med svensk prägel, sålänge minnen från Sverige sväfva omkring i denna atmosfär, så länge det finns något, hvarpå man kan igenkänna de från Sverige härstammande och särskilja dem från andra invandrade, så länge finns det ett svensk-amerikanskt folk.

Ur denna synpunkt sedt äro svensk-amerikanerna hvarken svenskar eller amerikaner, utan en blandning af båda slagen. Hvilketdera som utgör största proportionen, är svårt att bestämma. Säkert är att svensk-amerikanerna likna och skilja sig från dem båda.

Och af båda äro de missförstådda. Icke därför att detta folk är svårare att förstå än andra, utan därför, att hvarken svenskar eller amerikaner brytt sig om att göra dess närmare bekantskap. Först på senare åren har den med ett visst förakt blandade likgiltigheten skingrats för något, som liknar verkligt intresse.

Våra hemmablifna landsmän, bland hvilka de flesta af oss vuxit upp, ha varit — och äro nog ganska mycket ännu — prejudicerade mot oss. Det är sant, att svensken förändras i Amerika, men man tyckes tro, att så snart han satt foten i land på denna sidan Atlanten försiggår med honom en metamorfos så genomgripande, att man icke ens med tillhjälp af Darwins härstamningsteorier kan finna någon frändskap mellan honom och hans stamförvanter i barndomslandet. Och att man ej anser förändringen som en förbättring, är nog bekant.

En sådan föreställning är falsk, både hvad beträffar den plötsliga, grundliga förändringen och dess riktning. .

I allmänhet — undantag finnas i detta fall som i de flesta andra — ter sig den svenske immigranten minsttill sin fördel genast vid ankomsten hit. När han i framtiden reser till Sverige för att hälsa på, är han i alla afseenden bättre och känner också själf en viss stolthet öfver att få komma hem till de kvarblifna och visa, hur mycket bättre han blifvit.

Det finnes nog de, som komma hit, om hvilka det kan sägas, att deras utvandring är en vinst för Sverige och en förlust för Svensk-Amerika. Men här i landet rasar lifvets kamp hårdare än därhemma och “the survival of the fittest” är icke ett tomt talesätt. Proportionsvis duka flera oduglingar under här än i Sverige och de öfverlefvande äro, som ett helt betraktade, fysiskt, psykiskt och moraliskt bättre här än där, hvad nu de invandrade beträffar. De äro inga idealmänniskor — långt därifrån. De hafva sina fel, en del medfödda, en del förvärfvade. Men de ha också sina dygder af båda slagen och man må säga hvad man vill om denna världens ondska — utan dygder går dock icke en fattig, vän- och värnlös immigrant i Amerika segrande ur existenskampen. Den sedligt svage dukar i de allra flesta fall under.

De flesta af de svenska invandrarna äro emellertid ej af det slaget, som gjort sig omöjligt i Sverige, utan tvärtom sådana, för hvilka Sverige varit omöjligt — folk, som velat höja sig ur pariah-klassen, men som insett det lönlösa i att försöka det i Sverige. De förefalla naturligtvis föga önskvärda, när de lämna landet, och det kan vara ursäktligt, om hemmasvenskarna med dessa ofta sorgliga skepnader för ögonen fälla förhastade omdömen. Men framåt- och uppåtsträf-vande människor lyckas vanligtvis i Amerika, där det visserligen erfordras mera arbete, men där det icke är omöjligt för någon med de vanliga förutsättningar-na för framgång. Och om de i det gamla hemlandet verkligen hade klart för sig, hvad “underklassens” barn kunna åstadkomma under gynnsamma förhållanden, sådana som här förefinnas, skulle de, om de besjälades af den så mycket omordade fosterlandskärleken, åstadkomma en social omhvälfning i godo. Den tyckes nu också ha blifvit påbörjad.

Rasen är utmärkt — vare sig det gäller sprakfåle eller arbetsok — och det är en glädjande tanke för en svenskfödd, denna.

Det svenska missförståndet i fråga om svensk-amerikanerna tyckes vika så småningom. Det förefaller, som om det klarnade på höjderna. Och när det slutligen blir så klart, att alla kunna se, hvad de till Amerika utvandrade, man kan gärna säga utdrifna, åstadkommit, om man tager hänsyn till deras ringa hjälpmedel och all brist på uppmuntran och sympati, då skall man förvånas öfver att allt detta blifvit gjordt af samma slags folk, som verkligen stått på en mycket låg ståndpunkt därhemma.

Af den mera bildade klassen i Sverige komma också icke så få hit och icke alla ha gjort något fuffens eller blifvit hitsända för att icke skämma ut familjerna. Men dem möta tusenfaldt större svårigheter än arbetsklassens härdade, starka och mindre sensitiva barn. De få pröfva på en skärseld så het, att då de genomgått den, vidlåder dem föga af det slagg, som hänger vid en hemmasvensk på samma bildningsgrad.

Alla förändras de här, mer och mindre. Och den mest i ögonen fallande förändringen består i att före detta underklassarne icke äro så krypande och tafatta, före detta öfverklassarna icke så strama och snobbiga som förut.Att de amerikaner, som ej komma i närmare beröring med de svenska invandrarna, missförstå dem, beror helt enkelt på deras djupa okunnighet om alla andra folkslag än sitt eget. För genomsnittsyankeen befinna sig dessa i vildt eller halfvildt tillstånd och blif-va tama och någorlunda civiliserade, först sedan de kommit hit till landet. Följaktligen har han högre tankar om svensk-amerikanerna än om svenskarna i Sverige, dem han anser befinna sig på ungefär samma kulturnivå som eskimåerna. När han i affärer eller i sällskapslifvet kommer i beröring med svensk-amerikaner, blir han mycket förvånad öfver att finna dem så hyggliga — och uttrycker ofta denna förvåning i ord — samt prisar högt den amerikanska civilisationen, som kan åstadkomma så mäktiga under. Men han fruktar Kanske på samma gång, att dessa svenskamerikaner, när de komma tillsammans med sig själf-va, kasta af civilisationens dräkt och lefva vildar igen. Af hvad han en och annan gång får läsa i tidningar om uppträden i någon svensk krets, styrkes han i denna åsikt. När svensk-amerikanen råkar komma i hans krets, vet yankeen icke alls af, att han är svenskamerikan, och denne presenterar sig ej som sådan, äfven om han inte rent af förnekar sin härstamning.

Det svensk-amerikanska folket och dess arbete i det land, hvars fenomenala utveckling amerikanen är så stolt öfver, kan denne aldrig lära känna, så länge han är förblindad af okunnighet och högmod.

Det har ofta påpekats — helt säkert i välmening — att svensk-amerikanerna borde visa sig mera, hålla sig framme, göra reklam för sig, kort sagdt, vara mera amerikanska i sitt uppträdande.

Det är emellertid framför allt deras arbete, som för-skaffar dem anseende och framgång. Det är detta, som en gång skall göra dem förstådda. Måtte detta ärliga, idoga, framåtsträfvande folk icke blifva för-vandladt till en hop inbilska, skräflande, själfberöm-mande individer af det slag, som en och annan långt ifrån typisk svensk-amerikan dess värre är! Nej, må det fortsätta på den bana det beträdt!

Det svensk-amerikanska folket, flitigt, arbetande i det tysta, anspråkslöst och dock själfmedvetet, kan med lugn lida att vara missförstådt — ännu en liten tid, till dess både svenskar och amerikaner önska att riktigt lära känna det.

Den dagen tyckes nu gry i öster.II.

Hvar svensk-amerikanerna finnas och trifvas.

nvandrade svenskar finnas no g öfverallt i Amerika, dock hufvudsakligen i de norra atlantiska, de mellersta västra och nordvästra staterna samt på västkusten. I sydstaterna, undantagande några orter i Texas, förekomma de ytterst sparsamt, glest spridda bland den öfriga befolkningen och nästan alltid med förlorad nationalitet.

I samlad massa anträffas de först i New England-staterna, med utgreningar i New York och Pennsylvania. Längre västerut blifva de mera sällsynta, tills man når Chicago, svenskarnas förnämsta samlingsplats här i landet. Från denna punkt utgår den svenska befolkningen mot norr genom Wisconsin och Michigans norra halfö och mot nordväst i en bred och tät ström genom Minnesota, södra och norra Dakota och in i Canada. Västerut från Chicago kan den svenska befolkningen följas i kroklinje ända till västkusten, ehuru den på långa sträckor är bitvis mycket förtunnad, särskildt väster om Colorado. De sydvästra och södra förgreningarna äro de kortaste och

sluta vid gränsen af Illinois. Den tredje och glesare svenskabefolkningsgruppen — om man undantager den afskil-da i Texas — har sin utsträckning i norr och söder längs Stilla hafvets kust och böjer sig i Washington mot öster, där de svenska nybyggarna möta de spridda förposterna till den stora nordvästra armén af svenskamerikanska odalmän.

Detta är i allmänna drag utbredningen af de till ett antal af omkring en million uppgående invandrade svenskarna och deras afkomlingar i första ledet.

I sammanhang härmed må nämnas, att svensk-amerikanerna förekomma tätast samlade i Chicago och att Minnesota har större svensk-amerikansk befolkning än någon annan stat i unionen.

Det ligger nog en hel del sanning i det yttrande, man icke sällan hör, att “man får försöka trifvas, där man kan förtjäna sitt uppehälle, hur otrefligt där än är”. Men det är säkerligen ännu mera sanning i det antagandet, att ett folkslag trifves bäst, där det är talrikast förekommande. I många fall är invandraren en ödets kastboll, men i det stora hela höja sig de svenska invandrarna öfver omständigheterna, brottas med ödet, skapa förhållandena och välja efter eget tycke sin boningsplats och verksamhetskrets. På dessa grunder kan man antaga, att de slå sig ned, där de tro sig komma att trifvas, och att de som nationalitet trifvas bäst, där de flesta äro samlade.

Det som är trefnad för den ene, är det icke alltid för den andre. Men i detta fall förenas individuella tycken tämligen mycket af nationella drag, af gemensamt svenskt kynne.

Efter den folkutbredning, som ofvan blifvit nämnd, är det ej lätt att afgöra, om svenskarna trifvas bäst i Chicago eller i Minnesota.Härvidlag får man taga hänsyn till att de allra flesta svenska invandrarna äro antingen handtverkare och tjänsteflickor eller jordbrukare, de förra stadsbor, med för dem säregna tycken, de senare landtbor, som stå moder natur närmast.

För alla slags svenska invandrare utom jordbrukare är tvifvelsutan Chicago den mest omtyckta samlingsplatsen, och många af de icke bofasta, som vistas än här än där i västerns svensk-amerikanska folkbälte, betrakta denna stad som sin egentliga hemort äfven om de uppehållit sig där en jämförelsevis kort tid. Det är icke så lätt att förklara detta. Det helt enkelt “drar till Chicago” hos de flesta svenskarna i västern, som ej äro i egentlig mening bofasta.

I Sverige, där menige man har en ganska oklar föreställning om Chicago, väcker detta namn ej tanken på ett af världens största folkcentra, den yngsta metropolen och ett fenomen bland städer, men det sättes alltid i förbindelse med svenskarna i Amerika. Chicago är, trots sitt indianska namn, för hemmasvenskarna i allmänhet någonting svenskt — om också endast emigrantsvenskt — i Amerika. Och dock utgöra svenskarna blott en liten del af Chicagos befolkning. Därtill är denna, “svenskarnas stad”, den till sitt skaplynne mest utprägladt amerikanska på hela kontinenten.

Att våra landsmän och landsmaninnor, kanske företrädesvis de senare, trifvas här synnerligen väl, är tydligt. Annars skulle de mera allmänt samlas till någon annan plats. En stor roll spelar härvidlag de jämförelsevis goda arbetsförtjänsterna och de billiga lefnadsomkostnaderna därstädes. Men detta är icke ensamt afgörande. Sociala förhållanden utöfva också

Svensk-amerikanska studier t.sin dragningskraft. En svensk-amerikan trifs där, därför att där äro “så många af oss”. Hvilka än orsakerna varit till att Chicago från början blef de till västern invandrade svensk-amerikanernas stamhåll, säkert är, att det nu är massans magnetism som verkar starkast.

Annars har Chicago just inte ord för att vara någon treflig stad — fast den är mycket bättre än sitt rykte. I fråga om världsstadsatmosfär är det kosmopolitiska New York betydligt mera tilldragande och intressant, som kulturhärd öfverträffas Chicago af Boston, i hem-trefnad och naturskönhet af Minneapolis och en mängd andra svensk-amerikanska hemstäder: Worcester, Jamestown, Rockford m. fl. Att svenskarna här icke mindre än annanstädes äro känsliga för naturens och hemmets skönhet bevisas bäst däraf, att de företrädesvis slå sig ned i de vackraste delarna af stadens utkanter, utanför det tunga rökdoket, och att de synnerligen flitigt begagna de präktiga offentliga parkerna, stadens skönhetsfläckar. Lincoln Park är ett verkligt svensk-amerikanskt rendez-

vous. Besöker man den en vacker söndagseftermiddag om sommaren, får man se den vänligt leende Linné midt ibland en stor, lustig skara landsmän och landsmaninnor, som med barn och blomma och väl försedda matkorgar njuta söndagshvila och söndagsglädje här i denna, den trognaste efterbildning af en skön natur, som landskapssgartnerns konst — äfven .den i detta fall svensk-amerikansk — kunnat åstadkomma.

Ehuru ännu långt ifrån ett amerikanskt kulturcentrum är dock Chicago ett svensk-amerikanskt sådant. Fastän den bildade eliten af de svenska invandrarna gärna stannar i de östra staterna, företrädesvis i NewYork, och svenska konstidkare finnas i större antal på atlantiska kusten än i de mellersta västra staterna, äro dock de flesta egentligt svensk-amerikanska kultur-sträfvandena koncentrerade i Chicago och utgå därifrån. Augustana College, en af de förnämsta svenskamerikanska bildningshärdarna, kan sägas ligga inom Chicagos inflytelsesfär. Den kyrkliga verksamheten har sin medelpunkt i Chicago. Där utgifvas också flera svensk-amerikanska tidningar än på någon annan plats. Skriftställare, talare, konstnärer och andra idéernas fackelbärare äro där icke så isolerade som i öfriga svensk-amerikanska samhällen. Visserligen är icke ens här det harmoniska samarbetet synnerligen märkbart eller resultaten hvad man kunde vänta, men man måste härvid taga hänsyn till att det hvilar en tung materialism liksom ett tjockt röktöcken öfver Chicago.

“Wien bleibt Wien” och “Chicago är Chicago”. För svensk-amerikaner är den staden, hvad Paris är för parisarna och Stockholm för stockholmarna — deras hela värld.

Trots allt detta kan man dock våga påstå, att svenskarna i allmänhet trifvas bättre i Minnesota än på något annat ställe i Amerika. Den verkliga, naturliga trefnaden är alltid större på landet än i städerna, och den invandrade svenska landtbefolkningen har med förkärlek valt Minnesota till sin vistelseort. I Minnesota har den funnit en nordisk natur, som är så lik hemlandets, att denna stat redan på grund däraf kan kallas ett Sverige i Amerika. Invandraren känner sig genast hemmastadd och sin vemodiga hemlängtan stillad här bland de tusende sjöarna, mellan hvilka Mississippi strömmar mera majestätisk än någon norrländskälf och med en trotsig ungdomskraft, som ännu icke öfvergått till stel, stormodig värdighet på de rika slätterna eller till dåsigt lugn i den varma södern. Han tycker sig känna igen de omväxlande skogarna och slätterna, de talrika vattendragen och höjderna och märker med förtjusning detsamma som en nyligen ditkommen gumma, hvilken yttrade att “det är högre till himlen här än i Sverige”. Klimatet passar. Han andas till och med lättare där än i Sverige. Det beror dels på att han är fri från många tunga bördor, dels också på att Minnesotas, af de många småsjöarna och den stora Lake Superior tempererade fastlandsklimat är friskare än det svenska kustklimatet. Vintrarna äro visserligen stränga, men för en nordisk full-blodsmänniska är den torra, skarpa kylan som lifs-elixir. Jordmånen, ofantligt mycket rikare än den svenska, lämpar sig för sådan odling, vid hvilken han är van. Allt gör att den invandrade svenske landtmannen trifs här som på intet annat ställe i landet.

Många svensk-amerikanska jordbrukare äro bosatta i präriestatema. Men trots den rikedom, som dessa ändlösa slätter nu förete, sedan de blifvit förvandlade till åker och äng, torde icke ens de från skånska slätten invandrade känna sig så hemma här som den svenskamerikanske farmaren i Minnesota. Det är någonting tryckande i präriens majestätiska ödslighet, som visserligen blifvit afbruten af planteringar kring husen, hvilka verka hemtrefnad, men ännu bibehåller mycket af sitt ursprungliga skaplynne. Dess enformighet alstrar trötthet och slutenhet. Och det är som tyngde tanken på evigheten människosinnet vid åsynen af en obegränsad horisont.Naturen sätter, som man vet, mer eller mindre tydligt sin stämpel på människan. Månne det icke till stor del beror på den nordiska naturen, att svenskheten är så väl bibehållen bland svensk-amerikanerna i Minnesota, bland de infödda såväl som de invandrade? Möjligen höra här äktenskapliga förbindelser inom folkstammen mera till regeln än i andra svenskamerikanska samhällen, och det må göra sitt till, men äfven om så skulle vara fallet, torde det icke ensamt utgöra orsaken till att man här mera allmänt påträffar rent svenska drag, yttre och inre, än förhållandet är bland landsmännen på andra håll här i Amerika. Redan i jämförelse med Illinois är skillnaden märkbar. De svenska dragen äro där mera utplånade, till och med bland de invandrade. I Minnesota händer det icke så sällan att man tar en infödd svensk-amerikan, som aldrig sett Sverige utom på kartan och kanske icke ens där, för att vara invandrad, ett misstag, som man icke gärna gör på andra ställen. Ehuru svenskarnas amerikanisering försiggår hastigare och grundligare i västra staterna än i de östra, är svenskheten

bland Minnesotas landtbefolkning — och de flesta svenskamerikanerna där tillhöra denna — synnerligen lifskraftig i både första och andra generationen. Det finnes där många svenska samhällen, i hvilka den ursprungliga svenska, nybyggarebefolkningen dött ut, men där svenska språket dock användes i dagligt bruk af därstädes födda, unga och gamla.

öfverhufvudtaget torde det vara endast i Minneapolis och St. Paul och några af de andra större städerna i staten, som det finnes de af svenska föräldrar födda, hvilka icke kunna eller vilja använda svenska språket. Men äfven i sådant fall äro svenskt kynne och svensktutseende så tydligt framträdande, att man genast känner igen dem.

Svenskheten i Minnesota är ej isolerad som den i östra staternas svenska “kolonier”. I senare fallet har den till stor del bibehållits af gemensamt främlingskap inför den infödda yankeebefolkningen. Svenskarna i New York, Boston eller Worcester sluta sig tillsammans i sällskapskretsar alldeles som amerikanerna i Paris och London eller hvilka andra som helst af samma nationalitet, som i större antal befinna sig på en plats i främmande land. Svenskheten i Minnesota har däremot alls ingenting af isolering hos sig och underhålles mindre af sällskapsbegär än af gynnsamma yttre omständigheter. Den tyckes vara ett med landet och förefaller icke främmande. Det fanns en viss svensk prägel på Minnesota, redan innan svenskar kommo dit. Och sedan de kommit, är det som om landet ändtligen fått det folk, som det varit skapadt för.

Hvad nu beträffar västkustens svensk-amerikaner, särskildt Califomias, så tyckas de särskilja sig ganska mycket från de öfriga. De ha en mera kosmopolitisk prägel, hvilket kan förklaras däraf att så många af dem äro eller ha varit sjömän, som efter att ha farit vida omkring och sett många länder och folkslag slutligen hamnat i San Francisco och på andra platser på kusten. Och mot Klippiga bergen ha de svensk-ameri-kanska strömningarna från öster brutit sig. De utgöra i viss mån en skiljemur mellan västkustens svenskar och den stora massan landsmän österut, bland hvilka den svensk-amerikanska nationalismen ständigt gör sig alltmera gällande — i stället för att så småningom dö ut, som för några tiotal år sedan allmänt troddeskomma att ske, och därtill lifligt understödd af den infödda generationen, hvilket ansetts alldeles otroligt.

Det är emellertid orätt att påstå, att svenskheten på västkusten är bankrutt. Den lefver nog och är i betraktande af omständigheterna ganska lif lig. Men den är ingen brinnande eld; den är glödande kol, som ständigt måste underblåsas. Det finns dock ingen anledning tro, att den med tiden skall slockna. Den torde tillföras ny näring, mera bränsle.III.

Svensk-amerikanska kolonier.

edan Nya Sverige — med dess svenska nybyggare, som tillvunno sig vilda indianers och stränga puritaners aktning och beundran — år 1655 föll i händerna på rofgiriga holländare, har det icke funnits någon svensk koloni i Amerika.

Men svensk-amerikanska kolonier finns det godt om.

Med koloni menar man icke blott en stats besittning i främmande land. Därmed förstås också nybyggen af invandrade, oberoende af det land, hvarifrån de kommit, och tillhörande den politiska korporationen, med hvilken de blifvit införlifvade.

I dagligt tal brukar man också här använda benämningen koloni på det “samhälle inom samhället”, som uppstått därigenom att främlingar af samma nationalitet hopat sig på ett ställe och där lefva mer eller mindre afskilda från andra nationaliteter. I denna betydelse kan man nog säga, att här ännu finnes svenska kolonier.

De svensk-amerikanska kolonierna i Amerika äro både många och blomstrande. De flesta äro åkerbrukskolonier i de mellersta och nordvästra staternaoch de äro ofta ganska stora. I Minnesota t. ex. kunna hela counties anses som sådana kolonier. Nyodlingen har påbörjats af invandrare från Sverige. Svenskamerikaner utgöra än i dag största procenten af befolkningen och äga det mesta af jorden. Sådana svensk-amerikanska åkerbrukskolonier förekomma också — ehuru kanske icke med så stor ytvidd — ganska talrikt i Illinois, Wisconsin, Iowa, Nebraska, Kartsas och ñera andra stater.

Många af dessa kolonier grundlädes på den tid den svenska invandringen icke var så individuell som nu. Invånarna kommo då i stort sällskap från samma bygd, vanligtvis med en ledare i spetsen. Det tillgick tämligen mycket i stil med de gamla historiska folkvandringarna. Hela skaran, eller åtminstone största delen däraf, drog ut till samma ställe i obygderna — stundom på förhand utsedt af ledaren — och började rödja, bygga och odla, sedan de förskaffat sig rättighet därtill, hvilket senare ledaren också brukade draga försorg om.

Dessa nybyggare voro som en enda stor familj. Det hände också att de flesta voro i släkt med hvarandra. Eller också blefvo de det tämligen snart genom giftermål under nybyggets första skede.

Efter hand som nybygget utvecklade sig, tillkommo ständigt nya invandrare, först och främst från de första nybyggarnas hemtrakt. De hade genom bref blifvit underrättade om det nya hemmet och dess möjligheter för dem, som önskade blifva själfägande och oberoende.

På så sätt hafva svenska invandrare åt Förenta staterna koloniserat stora sträckor vildmark och på samma gång gjort dem till svensk-amerikanska kolonier.När de ny odlade trakterna nådde det stadiet, att jämte rika skördar växte upp byar och städer, fingo dessa rätt ofta namn, som vittnade om deras grund-läggares nationalitet och stundom äfven hembygd. Nora, Malmo, Stockholm, Vasa, Galva (Gefle) m. fl. af samma slag äro namn på städer och byar i den nordamerikanska västern; och där finnas dessutom rätt många med sådana namn som Peterson (hvilket förekommer i flere stater) Lindström, Lindsborg, o. s. v. Dock hafva de mest betydande folkcentra i de svenskamerikanska åkerbrukskolonierna anglosaxiska eller indianska namn.

Äfven sedan de tidiga nybyggena genom odlingens ständiga framåtskridande kommit att ligga midt i folkrika trakter med hög kultur, som nu de svenska nybyggena i mellersta Illinois och södra Minnesota, och såväl amerikaner som invandrare af annan nationalitet än svensk flyttat dit, hafva de dock i allmänhet bibehållit sig som svensk-amerikanska kolonier. Och till dessa hafva alltjämt senare tiders svenska invandrare med förkärlek begifvit sig. Det är högst sällan en invandrare går direkt att försöka sin lycka bland infödingarna. Han förenar sig först med sina landsmän, och i rätt många fall stannar han allt framgent hos dem. Och de invandrare, som efter en längre eller kortare tids vistelse här vilja och kunna skaffa sig jordegendom, söka helst erhålla denna i en svensk-amerikansk koloni eller så nära en sådan som möjligt.

Den svensk-amerikanska koloniseringen pågår alltjämt, ehuru icke med samma omfattning eller på alldeles samma sätt som i den mera organiserade invandringens och koloniseringens dagar. Tillgången på billigt eller alldeles fritt åkerbruksland är icke heller såstor nu som då. För att erhålla regeringsland fordras sådana villkor, som göra en längre tids vistelse här i landet nödvändig, och under den tid, som förflutit från invandrarens landstigning till dess han blir kvalificerad att upptaga frihemman, har han redan hunnit fästa sig vid någon redan befintlig svensk-amerikansk koloni, på landsbygden eller i någon stad. För öfrigt erbjudes fritt, eller nästan fritt, åkerbruksland af något värde numera endast när emellanåt ett stycke indianreservation upplåtes för odling, och vid sådana tillfällen är det en vild rusning, icke minst af infödda amerikaner.

Då nya svensk-amerikanska kolonier anläggas numera, går det mest så till, att svensk-amerikanska landbolag förmå landsmännen att köpa jordegendom på ett visst ställe och där bilda ett svenskt-amerikanskt samhälle. Det är till stor del bland landsmännen i städerna som kolonisterna i detta fall rekryteras. Dessa kolonier skilja sig betydligt från de nyssnämnda, förutom genom grundläggningsmetoden också genom sitt förhållande till kyrkan. I de tidiga nybyggena kom icke kyrkan förrän nybygget nått en viss utveckling, och hon fick genomgå flere utvecklingsstadier, innan hon reste sig med torn och tinnar midt i byn. Dessförinnan hade man visst icke alltid riktigt klart för sig, hvilken sekt hon skulle tillhöra, ty hur stor enigheten annars var, rådde det ofta stor meningsskiljaktighet på det religiösa området. Nu händer det, att kyrkan står fullt färdig i den tillämnade kolonien och påpekas i landannonserna. Hon står där, och hennes klockor ringa tillsammans en församling med den trosbekännelse, hvartill hon blifvit bestämd af promotorema för kolonien. Afsikten med att sålunda söka bilda kolonier af svensk-amerikaner, tillhörande sammakyrkosamfund — vare sig detta tydligt tillkännagifves eller annars framgår af koloniseringsplanen — är antagligen att undvika religiös splittring i det nya samhället och därigenom göra det mera idylliskt. Det lyckas dock icke alltid.

Men kolonisering af detta slag har lyckats, och det finnes nog flere små svensk-amerikanska samhällen, som tillkommit på detta sätt och äfven bibehållit sig som de började. Dock torde det vara mera undantagsvis de kunna glädja sig åt en större uppblomstring. Det tyckes vara förhållandet med nybyggen som med så mycket annat, att de utveckla sig bättre oförutsedt, oväntadt, än när allt är på förhand arrangeradt. Säkert är, att utvecklingen är mera naturenlig, där nybyggarna komma af egen drift än där de anskaffas genom affärsmetoder — hvilka stundom icke äro af bästa slag.

Svensk-amerikanska åkerbrukskolonier, hur de än bildades från början, äro de mest bestående. Deras befolkning är bofast. Jordegendomarna öfvergå i regel till efterkommande. Och då kolonierna förlora sitt skaplynne som svensk-amerikanska, beror det på, att dessa efterkommande förlorat allt som hör till första leden i det sammansatta nationalitetsattributet. I så fall kvarstå dessa samhällen som svensk-amerikanska kolonier i det historiska minnet.

Så kallade "svenska kolonier" förekomma i många af Amerikas medelstora och större städer af äldre datum än den tidiga svenska invandringen, eller i alla fall sådana städer — om de äro yngre — i hvilkas grundläggning invandrare från Sverige ej haft någon betydande del.

Dessa kolonier hafva liksom de förut nämnda sinorsak i landsmännens samhörighetskänsla och behofvet af ömsesidig hjälp. Det har visserligen blifvit sagdt, och det är sant, att svenskarna mera än andra invandrade, som ej tala engelska, sprida sig och blandas med landets öfriga befolkning. Men äfven hos dem märkes tydligt den allmänna tendensen hos hit invandrade att flocka sig tillhopa och bilda "kolonier".

De största och mest bekanta af detta slags svenska kolonier i amerikanska städer äro de i Chicago, Min-neapolis, St. Paul, Rockford, Jamestown, Worcester och andra af New Englands fabriksstäder, Boston, New York, Duluth, Omaha, Denver samt på västkusten, där de dock ej äro så skarpt begränsade.

I New Englands fabriksstäder förekomma de mest isolerade och med bibehållande af de flesta kännetecknen på en svensk koloni i främmande land. Yankee-befolkningen i dessa trakter är andryg och ser med förakt, som dock kan vara vänligt nedlåtande, på utlänningar. När yankeen från New England kommer ut i västern som nybyggare anses han däremot socialt tämligen likställd med nybyggaren från Sverige. Båda äro invandrade i västern, om de också icke kommit lika långväga ifrån. Men så är det icke i New England. Där är den ene barn i huset och arfvinge, den andre en utböling. Invandrare af alla nationaliteter hålla där ihop, hvar nationalitet för sig, och isolera sig från andra. De svenska måste göra detsamma eller gå hvar för sig, hvilket skulle blifva tråkigt för dem i längden, allra helst som en stor procent af dem utgöres af sällskapliga värmlänningar.

Svenskheten får väl anses vara mest frisk och oblandad hos dessa landsmän i de östra staterna, där umgänget med de infödda är mindre och förbindelsenmed Sverige lifligare på grund af det kortare afstån-det därifrån och där för öfrigt främlingskänslan är starkare och varaktigare än bland de för det mesta jordägande svensk-amerikanerna längre västerut.

Flertalet landsmän i hvar och en af dessa kolonier har i allmänhet samma eller liknande yrken — ofta arbetas till och med på samma fabrik — och detta är ägnadt att ytterligare stärka samhörighetskänslan. Så består den svenska kolonien i Brockton mest af skomakare, den i New Britain och Hartford af maskinarbetare, i Worcester af tråddragare och smergelarbe-tare (krukmakare från Höganäs) o. s. v.

I New York, Boston och Chicago ha de svenska kolonierna antagligen bildats genom afsättningar af immigrantströmmen. De förstnämnda städerna voro utgångspunkter för de svenska invandrarna. Nu hafva de i många fall blifvit ändpunkter. Chicago var nog i början med hänsyn till den svenska invandringen blott en genomfartsort. Nu har denna stad blifvit — och har för öfrigt länge varit — slutmålet för stora skaror. Och ju större dessa kolonier blifvit, desto starkare dragningskraft ha de utöfvat på landsmännen.

I allmänhet gäller om dessa kolonier i städerna, att koncentreringen är större i de mindre städerna och mindre i de större. Kan man i New York, Boston och Chicago finna svenskar i samlade massor, så kan man också i samma städer finna dem spridda öfverallt — kanske lika många af det senare slaget som af det förra.

Kolonierna i städerna äro mindre grundfasta än åkerbrukskolonierna och de “farmstäder”, som äro helt och hållet svensk-amerikanska kolonier. Tillvaron i städerna är alltid mera ostadig än på landsbygden,i synnerhet för dem, som måste arbeta i andras tjänst, och det få de flesta invandrade stadsboarna. Många af de senare äro dock bofasta, äfven de, och utgöra kärnan i kolonien. Dess öfriga befolkning företer en ständig rörelse och omflyttning.

Om denna helt naturliga tendens att sluta sig tillhopa i staden och på landét, hvilken ger sig så tydligt tillkänna hos svenska invandrare, om också icke i så hög grad som hos andra nationers — härom har det yttrats diametralt motsatta åsikter bland landsmännen. Några beklaga följderna af denna tendens och tillråda frigörelse därifrån. Andra mena att den bör på allt sätt uppmuntras. Båda hafva säkerligen landsmännens väl för ögonen. Det är blott om sättet, hvarpå det bäst befordras, som meningarna äro delade.

Är det bäst för de invandrade svenskarna att så snart som möjligt assimileras med det öfriga lefvande och verkande Amerika, tillägna sig amerikanska åskådningssätt och metoder, då äro naturligtvis de svenska eller svensk-amerikanska kolonierna hinder i vägen, ty genom dem fördröjes amerikaniseringen ofta till nästa generation.

Är man å andra sidan af den öfvertygelsen, att vi som svensk-amerikaner, med bibehållande af en viss portion svenskt och tillägnande af en viss kvantitet amerikanskt, reda oss bäst i det nya hemlandet, då är det absolut nödvändigt att hålla tillhopa i kolonier och att dessa sinsemellan hålla ihop på grund af vårt jämförelsevis ringa antal.

Det är icke författarens afsikt att advocera den ena eller den andra meningen — endast att konstatera det faktum, att de invandrade svenskarna företrädesvis samla sig i “kolonier”, men att de dock icke göra dettai så hög grad som flertalet andra immigranter och deras afkomlingar. Därjämte må påpekas, att erfa-renheten tyckes ådagalggga, ^mrusom enskiMaJjDLyand-rade svenskar vunnit större framgång.. MajlcL&ndra än sinä egnalandsmän och oberoenjjq_ja£-4em, men ocksSTäfTiivad svensk-amerikanerna i sin héliiet vunnit är en följd af att de gått fram kolonivis.

/IV.

Egna Kem.

har icke utan skäl blifvit sagdt om svens-irna, att de i allmänhet äro böjda för att Fva öfver sina tillgångar. Så har den pri-de gamla nordiska gästfriheten kommit på af vägar, därtill förledd af njutningslystnad och fåfänga.

Det är emellertid något som svensk-amerikanerna tämligen mycket frigjort sig ifrån. Hvilka fel de än må hafva bibehållit eller förvärfvat, detta är icke ett af dem. Långt ifrån att vilja lefva öfver sina tillgångar tyckes deras sträfvan gå ut på att lefva så lågt under dem som möjligt.

Dock kan man icke tillvita dem girighet. Det är icke för penningarnas egen skull de äro så sparsamma och försaka så mycket af det, som man tycker de skulle behöfva för att göra det sträfsamma, prosaiska lifvet en smula behagligt.

Man behöfver icke länge vistas bland dem för att få veta, hvarför de försaka, spara, riktigt gnida i många fall, hvarför de icke ha råd till det eller detta, som man hemma i Sverige visst icke skulle förmena sig äfven med blott hälften så stora inkomster. Det

SvensJc-amerikanaka studier S.är nästan alltid detsamma: för att så snart som möjligt skaffa sig ett eget hem. Redan under sin första, någorlunda stadiga sysselsättning efter sin hitkomst tänker den svenske invandraren på att skaffa sig hus och tomt och blifva bofast här i landet. Det är icke så sällan något tragiskt i en dylik sträfvan, då ödet, som tyckes med förkärlek motsätta sig mänskliga beräkningar, leker sin grymma lek med den idoge och sträfsamme och förflyttar det efterlängtade målet längre bort just när han tror sig ha uppnått dét.

I och för sig själf är väl invandrarens försök att få hustomt och ett hus byggdt på denna ingenting annat än ett materiellt, mycket prosaiskt sträfvande — ett mål, som är långt ifrån ideellt. Men undersöker man förhållandet

närmare, skall man finna, att motivet, långt ifrån att vara blott praktiskt-prosaiskt, är till största delen sentimentalt. Det är hemkänslan, starkare än vanligt förnummen i främmande land, som drifver den svenske invandraren att skaffa sig ett eget hem. Detta i förening med det verkligt patetiska i kampen mot de omständigheter, som ställa sig hindrande i vägen, förädlar ett i sig självt hvardagligt sträfvande.

Män får höra anglosaxer — notoriskt okunniga om allt som icke tillhör deras dagliga sysselsättning — tala om “fördömda utlänningar, som komma hit och förtjäna pengar, lefva som kreatur och ge ut så litet som möjligt, sedan resa hem och lefva som furstar på sina pengar från Amerika”. Det förargar dem i hög grad, och man får medge att de ha skäl till vrede, när anklagelsen är sann. Men i fråga om de svenska invandrarna är den det icke. De spara sina förtjänster för att skaffa sig hem här och sålunda bebygga landet,ett sätt som för detta är af större och varaktigare nytta än om de förstörde sina arbetsförtjänster lika fort som de förvärfvades och sålunda gjorde dem till viljes, som önska amerikanska dollars satta i omlopp i Amerika. Det är dock endast undantagsvis, som svensk-amerikaner blifva misskända i detta fall. Deras bosättning och husbyggande äro numera tämligen allmänt bekanta. I synnerhet hafva landagenter och tomt jobbare noggrann kännedom därom och draga icke så sällan vinst af, att svensk-amerikanerna äga mera sentimental hemkänsla än egentligen praktisk förmåga att spekulera i fastigheter.

Det är naturligtvis icke alla invandrade svenskar som nå sitt mål. Icke heller torde de flesta kunna vara mindre sparsamma och umbärande, sedan de nått det. Därför få så många ideella och intellektuella intressen åsidosättas. I betraktande häraf frestas man till beklagande öfver, att svensk-amerikanerna så allmänt eftersträfva hus och hem. Men ingenting borgar för att de skulle arbeta för ett bättre mål om icke för detta, hvilket, så föga upphöj dt det än må synas, dock befrämjar de bästa mänskliga och medborgerliga dygder och gör svensk-amerikanerna till ett af de för landet nyttigaste folkslagen.

Anglo-amerikanska familjer dväljas numera företrädesvis i de modema hyreskasernerna, “apartment houses”, emedan det är så bekvämt, emedan det är så svårt att anskaffa och ännu svårare att behålla tjänstefolk och emedan amerikanskan är allt annat än huslig. Men detta lefnadssätt är ägnadt att förkväfva familje-lifvet och hemlifvet och med detsamma alla ädlare impulser.

Svensk-amerikanska familjer bo sällan på detta sätt— i de flesta fall skulle de icke kunna om de än ville. De äro nämligen i allmänhet rikt välsignade med barn, hvilka, lika litet som hundar och kattor, få förekomma i de amerikanska hyreskasernerna.

Den, som har ett eget hem, är i regel mera patriotisk än den, som saknar fast bostad. Han tillhör landet och en del af landet tillhör honom. Han känner sig trygg och lugn och låter sig icke lätt uppskrämmas af olycksprofeterna eller uppeggas af missnöj esagitato-rer. Han är oberoende och självständig och alltid mera konservativ än den, som drifver hit och dit med folkströmmarna. Därför att svensk-amerikanerna i allmänhet äro hus- och jordägare, sluta de sig till ett politiskt parti, hvars grundsatser blifvit praktiskt pröfvade och befunnits hållbara; därför rusa de icke från den ena “boom”-staten till den andra, utan stanna i det samhälle, där deras nybyggda stugor stå, och förhjälpa detta till en sund, naturlig utveckling; därför dristar sig icke den mest utländingsfientlige yankee att räkna dem till samma slags invandrare som de slaviska och latinska folken och därför faller bland dem anarkismens draksådd på hälleberget.

Ett hemfolk sådant som det svensk-amerikanska kan icke vara annat än till välsignelse för ett land, som är under nyodling och i utveckling stadt. De egna hemmen utgöra icke blott statens utan också kulturens grundval. Ännu äro svensk-amerikanerna så sysselsatta med att skaffa sig egna hem, att de icke hafva tid att tänka mycket på kultur. Men efter hemmen kommer nog kulturen. Det gäller först att bygga huset. Sedan är det tid att tänka på att försköna hemmet med tillhjälp af den bildande och diktande konsten.V.

Hur den nykomne hälsas.

är en ny invandrare, släkting, vän eller blott och bart landsman, anländer. från Sverige, mottaga svensk-amerikanerna honom icke just med öppna armar — i alla händelser icke så väl som han väntat. Och dock se de

gärna att deras antal ökas genom invandring.

Den nykomne har svårt för att förstå detta mottagande, som han tycker vara riktigt ovänligt, till och med om han kommit till en nära anhörig, som därtill kanske också sändt honom biljett för resan. Vi kunna lättare fatta det. Det ovänliga är för det mesta skenbart, och detta förnämligast genom frånvaron af den kruserlighet, vid hvilken den nykomne är van men som svensk-amerikanerna vant sig af med. Utan denna kruserlighet tror sig den nykomne ej vara välkommen. Man kan naturligtvis hvarken undra öfver eller klandra en dylik föreställning, som dock härvidlag är en missuppfattning.

Äfven andra omständigheter bidraga att göra den nykomnes mottagande mindre uppmuntrande för honom. De nykomne blifva mer eller mindre till ett påhäng för dem de komma till. Det gäller att för längre eller kortare tid underhålla dem, gratis ellerpå kredit, skaffa dem arbete och på annat sätt understödja dem. Detta, som den nykomne ännu är i okunnighet om, vet svensk-amerikanen mycket väl. Han vet också, att den nykomne ej blir tacksam för hjälpen

— icke på grund af inneboende otacksamhet, utan därför att han med sitt hemmasvenska åskådningssätt i nio fall af tio skall anse sig förorättad.

Anmärkningsvärda undantag härifrån äro emellertid de kvinnliga invandrare, som vilja och kunna söka sin utkomst som tjänstflickor. De äro till ringa eller intet besvär för sina bekanta.

De öfriga äro det däremot på många sätt och det slutar vanligtvis med ovänskap, hvarvid båda parterna anse sig förorättade. I all synnerhet är det förhållandet med nykomne, som äro unga, fått jämförelsevis god uppfostran och ännu icke på allvar börjat med sitt lifs arbete. I Sverige anses det helt naturligt för en sådan att begagna sig af relationer. Det brukade vara faktiskt enda utvägen. Här äro emellertid relationer af föga värde, när det gäller invandrade. De räcka sällan till mera än att förhjälpa till arbete

— och för den nykomne är detta nästan alltid detsamma som de sämsta sysslor.

Den nykomne vill vanligen fortsätta i Amerika, där han slutade i Sverige. Men han får i stället börja från början. Det är regeln, från hvilken det gifves mycket få undantag. Till denna början kan hans svensk-amerikanska vän eller släkting möjligen hjälpa honom, men sällan till någon plats längre fram på lifvets väd-j obana. Den nykomne tror att han icke vill. Det kan väl hända, och är icke så onaturligt, att svenskamerikanen, som själf fått göra en dylik början och sedan så småningom, ofta med stora ansträngningar,arbetat sig upp— alla svensk-amerikaner äro i omfattande mening “selfmade” — tycker att den nykomne gärna kan slita detsamma som han själf fått, i all synnerhet som det ju inte kan undvikas.

En annan omständighet, som är ägnad att göra samvarons första tid kulen, är att så väl den nykomne som svensk-amerikanen, fast oftast ofrivilligt, så lätt råka såra hvarandras stolthet. Den senare sätter sin ära i hvad han själf är med om att uträtta och den förre är mycket finkänslig i fråga om förfädernas bedrifter.

Det anförda och en mängd andra biomständigheter, som äro olika i olika fall, verka att svensk-amerikanen hälsar den nykomne mera kyligt och reserveradt än dem, som varit här en tid, och att den nykomne tycker sig finna mottagandet rent af frånstötande.

Det gör honom helt naturligt nedslagen och misslynt och i denna sinnesstämning betraktar han med bittert hån allt amerikanskt och i synnerhet allt svenskt-amerikanskt, samt återger sina dystra intryck och hårda erfarenheter i bref till de hemmavarande

— bref, som han sedermera ångrar att han skrifvit, då han vet, att de innehöllo så många omogna och orättvisa bedömanden. Det kan också i vissa fall hända, att det djupa och smärtsamma första intrycket aldrig riktigt utplånas och att han ej någonsin kan umgås så hjärtligt med sina landsmän på denna sidan Atlanten, som han kunde det med dem på den andra sidan. Det kan anses som en lycklig omständighet, när den från Sverige invandrade tämligen snart efter sin ankomst kastas in bland folk af annan stam än sin egen — helst bland infödda amerikaner — och får tillbringa första tiden i en sådan omgifning. Sedanskall han med glädje hälsa och hälsas af

sina landsmän här och trifvas bland dem, ty de skola förstå hvarandra bättre.

I de allra flesta fallen uppsöker emellertid den nykomne sina landsmän, blir af dem på ett icke särdeles hänsynsfullt sätt underrättad, att “här i landet får hvar och en hjälpa sig själf” och mycket annat som väl är sant, men ej kan anses som artigheter. Och hos svensk-amerikanerna stannar han, tills han blir ett med dem, hvilket lyckligtvis sker ganska snart, eller också, som det händer i vissa fall, tills han lämnar dem i vredesmod och aldrig mera återvänder till dem.

I sammanhang härmed må påpekas, att svenk-ame-rikanerna mottaga besökande svenskar på ett sätt, som närmast kan jämföras med det, hvarmed hemmasvenskarna mottaga besökande utländingar — undantagande svensk-amerikanerna. Och är den besökande svensken aldrig så litet distingerad, tumla vi öfver hvarandra i våra ifriga bemödanden att vara artiga och frikostiga värdar. Figurligt taladt, slåss vi om honom eller henne.

Både vid vårt mottagande af invandrare och besökande landsmän mena vi på det hela taget väl, men handla icke alldeles så väl, som vi mena. Och i båda fallen utsätta vi oss för skarp och delvis också befogad kritik.

Man skulle anse det vara mera skäl att hjärtevarmt taga emot de invandrade, och med mera likgiltighet de besökande, som snart lämna oss och sedan karrikera oss.

Men efter likgiltigheten i det förra inträder snart hjärtevärmen, och i det senare utbytes denna lika fort mot likgiltighet.VI.

“Ekluten.” -

let mystiska talet om “eklut” i förening med nyligen anlända invandrare betyder helt enkelt, att dessa få genomgå en mängd skärs-__| eldspröfningar, innan de kunna på allvar börja arbeta på sin förbättring i ekonomiskt, socialt och andra hänseenden. Dessa svårigheter äro egentligen icke särskildt utmärkande för Amerika eller svenska invandrare hit. De förefinnas nog, hvarhelst en främling slår sig ned för att förvärfva sitt uppehälle och lefva sitt lif, men här förekomma de mest därför att detta är ett invandringsland, och därför uppmärksammas de mera här.

Den bildliga “ekluten” är en skarp blandning och består af många bittra ingredienser. Lyckligtvis är det högst sällan en stackars invandrare prepareras i dess allra starkaste form. Den innehåller i allmänhet följande beståndsdelar:

Obekantskap med språket. Denna svårighet möter icke blott före detta follcskolebarn utan äfven dem, som kanske en tid före sin utvandring annonserade i hufvudstadens tidningar efter bättre platser och därvid framhöllo, att de voro “kunniga i tyska, engelska

b ,?,\xoch franska”. Att kunna läsa och skrifva ett främmande språk är en sak för sig; att kunna tala det är en annan. Emellertid är det engelska språket, sådant det användes i dagligt bruk, ofantligt lätt och svenskarna äro i allmänhet goda lingvister, hvadan detta hinder snart öfverstiges, så högt det än må synas i början.

Vida värre är det att få lära ett yrke, om man intet kan, eller lära ett annat än det man kan, om man ej skulle lyckas få arbete i detta. Det ser understundom ut, som om någon Puck roade sig med att spela de invandrade det sprattet att förbyta deras yrken och professioner. Det är nämligen snarare undantag än regel, att de i Amerika förtjäna sitt uppehälle med samma medel som i Sverige. En löjtnant kan bli mu-rerihandtlangare, en grosshandlare spårvagnskonduktör, en skräddare tidningsman, en plåtslagaregesäll präst, en präst krögare och så vidare. Här är den upp- och nedvända världen i det fallet. Och innan den invandrade kommit in på den bana, som han lättast kan löpa, svider det af skarp eklut. I synnerhet få väluppfostrade vnglingar med akademisk eller “hogre elementär bildning kännas vid den. Det är icke så litet synd om dem, ty de äro i allmänhet hyggliga, förhoppningsfulla och äga många goda förutsättningar. Men i Sverige har man inbillat dem, att Amerika är ett land, i hvilket kunskaper och bildning befinna sig på en låg ståndpunkt, och här hyser man — det vill säga landsmännen, till hvilka de förtroendefullt vända sig — en viss fördom mot dem, på grund af att de tagit examen och blifvit uppflyttade i “öfverklassen”, den klass för hvilken Sverige erbjuder en så pass dräglig tillvaro, att man bör vara nöjd med den.Man misstänker därför att de på ett eller annat sätt gjort sig omöjliga i hemlandet och är

därför på sin vakt mot dem. Den förra omständigheten — deras egen inbilskhet, som de delvis ej rå för — och den senare — att de äro misskända af landsmännen — äro skarpa beståndsdelar i “ekluten”. Kunna de uthärda dem, hvilket är vanskligt, ty de äro oftast mycket ömskinnade och ha föga motståndskraft, så blifva de i allmänhet till heder för sig och svensk-amerikanerna.

En bitande tillsats till “ekluten” utgör hemlängtan, som ännu mera ökas genom den isolering och det slaf-lif en ensam invandrare sällan kan undgå den första tiden. Hemlängtan kan för öfrigt så angripa själ och kropp att döden blir en följd däraf, hvarpå enstaka exempel förekommit. I ännu några fall har den ledt till vansinne. Hemlängtan behöfver icke yttra sig i längtan efter kära kvarlämnade; den kan helt enkelt vara en längtan till självfva barndomslandet och låter sig svårligen betvingas af förnuftet. För denna sjukdom — som sådan får den väl anses — är man icke säker, hur lång tid man än vistas här, med mindre man skapar ett hem och knyter hjärte- och blodsband här i landet. Det är det enda säkra preventivet.

Karaktär och stadgad, eller kanske rättare en ensidig, lifsåskådning måste räknas till de omständigheter, som göra lifvet surt för den nykomne svenske immigranten. Detta lands flesta invånare äro opportunister och innan invandraren blir detsamma, går det motigt för honom. Det är kanske ej rätt att påstå, att karaktären försvinner i processen, snarare då att den förvandlas till amerikansk energi, hvilken är på samma gång hård och böjlig. Den amerikanska livsåskådningen är väsentligt olika den svenska, hvilkenär alltför seriös och kontemplativ för nya världen, där man visserligen tar lifvet på allvar i detalj, men sällan i det stora hela. Därigenom undvikas de tragiska konflikterna, som vanligtvis utkämpas i inbillningen, men icke desto mindre i gamla världens kulturländer ofta sluta med självmord. Den amerikanska lifsåskådningen är visserligen föga ideell, men den är mycket förståndig och praktisk för hvardagslifvet.

Man skulle kunna uppräkna ännu en mängd olika, skarpa beståndsdelar i den “eklut”, en stackars invandrare får genomgå. De flesta kunna sammanfattas i invandrarens obekantskap med de nya förhållandena och svårigheten för honom att lämpa sig efter dem.

“Ekluten” är icke lika skarp för alla. Den är gärna svagast för de starkaste och starkast för de svagaste. Vänners och anhörigas understöd, ömsesidig hjälpsamhet eller inflytelserika relationer gälla nog lika mycket på denna sidan Atlanten som på den andra — men så att förstå, att de måste befinna sig på samma sida som den, hvilken skall ha godt af dem. Den ensamme, till sina egna små resurser hänvisade invandraren får däremot sin “eklut” tämligen outspädd. Värst är den nog för oerfarna, känsliga, af alla möjliga illusioner besjälade ynglingar, som ämna börja sitt lifs karriär här i landet, där det icke är “så trångt som hemma”, samt för sådana till mogen ålder komna, som i det gamla hemlandet blifvit bankrutt i moraliskt, socialt och finansiellt hänseende och kommit hit för att på allvar börja ett nytt lif. Det är en ödets ironi att dessa båda slagen så ofta få göra enahanda erfarenheter, fast de självfva äro så olika.

Icke alla genomgå den pröfning, som i hvardagslag kallas “eklut”. Några kunna undgå den. Andra återtåla den icke. Den fräter upp dem. Många taga som motmedel dålig amerikansk whisky. Det endast påskyndar upplösningen. “Tramp”-lifvet, som invandrare af det vekare slaget så ofta få göra bekantskap med i pröfningens dagar, verkar icke sällan, egendomligt nog, så tilldragande, att de ej förmå frigöra sig därifrån i tid. Med allt sitt elände, sina strapatser och sin ändamålslöshet har detta lif dock något tilltalande för den frihetsälskande och för den kontempla-tivt anlagde. Det är också af svenska invandrare mest de som tillhöra intelligensen och kulturen, hvilka förolyckas på detta sätt.

Lindrigast slippa de ifrån “ekluten”, som i Sverige slitit ondt och arbetat hårdt utan framgång. Det som för veklingar synes som ett inferno, är för dem nära nog ett paradis, och dem tyckes ödet approbera utan för dem synnerligen svåra kraftprof.

Det finnes än, trots öfverkultur, degeneration och allt annat, mycken kraft, både fysisk och psykisk, kvar hos gamla normannastammen, och af dem som invandrat hit hafva de allra flesta lyckligt gått igenom allt hvad som hänföres under benämningen “eklut”. Att några af de vekare på ett, som det synes, grymt sätt gått under, är deras tragiska öde, som rör till sympati, men det är till hela folkets bästa — det svensk-amerikanska folket, som består

af pröfvade män och kvinnor, af sådana, som “gått igenom ekluten”.

*

TVII.

De nöjda ocli de missnöjda.

allra flesta invandrarna hafva kommit hit f egen drift — delvis underblåst af emi-rantagenter och bref från Amerika — och e hafva trott sig skola finna bättre förhål-än i hemlandet. Några hafva funnit dem, andra icke. De förra äro i allmänhet nöjda, de senare lika ofta raka motsatsen. Hvilket ju är helt naturligt.

Dessa olika slags människor se Amerika ur olika synpunkter. För den nöjde är det ingenting mindre än ett jordiskt paradis, och när han berömmer någon af dess fördelar, gör han alltid det äkta amerikanska tillägget: “----i hela världen”. Den missnöjde däremot anser det för det uslaste af allt uselt, och han betecknar det gärna som “humbugens land”. Det är honom man så länge trott hemma i Sverige.

Och han har rätt. Amerika är ett dåligt land — för honom. Det är ett förtrolladt land. För den ene visar det sig som en öde öken, där det växer endast tistel, och för den andre lyser det af skinande guld. Det är därför, som det är så svårt att sanningsenligt säga, hurudant Amerika egentligen är.

Lättare är det då att bilda ett begrepp om de nöjda och de missnöjda landsmännen härstädes. Man får

landen härständigt göra bekantskap med båda slagen och har ofta själf varit både det ena och det andra.

Den unge invandraren, som kommer med stora förhoppningar i bröstet, ett vackert betyg i fickan och för öfrigt ett ganska lätt bagage, blir icke långt efter landstigningen mycket missnöjd. Han kommer snart underfund med att han icke kan nå upp till den höjd, dit han trånande blickar, ja, icke ens existera utan mycket hårdt, prosaiskt arbete, och det värsta med detta är, att det är så svårt att erhålla. Trött af att springa efter lediga platser, annonserande i dagtidningarna, förargad öfver att man inte ens bryr sig om att se hans betyg och retlig på grund af otillräcklig föda är han bitter i sin dom öfver Amerika och allt amerikanskt. Den lyckliga barndomen och det sköna barndomslandet — detta hägrar så vackert 1 minnet, och i hungerfebern blir det ett praktfullt fata morgana. Med den synen för ögonen förgås han, om ödet är honom vidrigt; äfven om det skulle visa sig någorlunda bevåget, dröjer det mycket länge, innan den försvinner. Och då sker det på så sätt, att han icke har tid att tänka på, hur det är och hur det kunde hafva varit.

I allmänhet är det så, att de hit invandrade svenskarna med högre intelligens och bildning, äfven om de förstå att lämpa sig efter amerikanska förhållanden och röna framgång i materiellt hänseende, i grund och botten äro missnöjda med sitt lif i Amerika. De visa det kanske icke, men det ligger och glöder under askan — askan af förbrända illusioner. Det jäktande lifvet med endast dollarn till mål, de egendomliga etiska begreppen här i landet, den råhet och det själfs-våld som känneteckna umgängeslifvet, det ruttna, ofta skurkaktiga, i det politiska lifvet, så olika mot hvadman väntat sig efter att hafva genomläst den stolta, frimodiga oafhängighetsförklaringen och republikens nästan ideella konstitution — allt detta, och mera därtill, verkar frånstötande på en person med europeisk kultur. Denne inlägger ofta i ord och handling en protest mot detta slags amerikanism — och det är kanske Amerikas lycka. Där dessa invandrade svenskar — och äfven andra nationaliteter — med högre bildning, icke blott i fråga om kunskaper, utan äfven karaktär, göra sig gällande, märkes tydligt deras goda inflytande och hur de slutligen segra, just på grund af sma_icke-amerikanska egenskaper. Detta torde vara ett tillräckligt argument för bibehållande af den bättre europeiska kulturen och den bättre svenska karaktären. Missnöjet, när det yttrar sig på senast antydda sätt, är till gagn för både den invandrade och hans adoptivland.

När däremot, som ofta händer i västern, bildade personer “ta seden dit de komma”, blifva slappa och liknöjda och icke bry sig om denna välgörande, oftast tysta protest, gå de vanligtvis under i socialt, intellektuellt och moraliskt hänseende, öfverallt bland västerns kosmopolitanska befolkning kan man få se dylika vrak drifva omkring med svensk flagga hissad som nödsignal — när törsten plågar.

Ett annat slag af missnöjda utgöres af dem som icke kunna öfvervinna det nu för tiden mest framträdande

svenska nationallytet: njutningslystnaden. För framgång i Amerika, och i all synnerhet i dess nyodlade trakter, där framtidsutsikterna äro de ljusaste, fordras mera arbetskrafter och längre arbetstid samt mera hängifvenhet åt arbetet än annorstädes, och detta förutsätter ett måttligt, återhållsamt lefnadssätt, ett näs-tan spartanskt lif. De puritanska pilgrimerna förde ett sådant lif, och de hafva eröfrat världens rikaste och kanske med tiden dess mäktigaste land åt sina efterkommande. Att dessa hålla på att blifva sybari-ter, ger de senare invandrade ett tillfälle att så småningom få öfvertaget. Svenskarna hafva emellertid föga utsikt därtill, om de icke behärska sin njutningslystnad.

Det är sant, och de hafva rätt, som yttra sitt missnöje därmed, att det hårda arbetet i Amerika aldrig aflöses af någon verklig förströelse. Hur naturen straffar åsidosättandet af det gudasända nöjet, kan man tydligt se på de infödda amerikanska männen, som vid sidan af de amerikanska kvinnorna te sig som små, förkrympta arbetsbin. Deras lifslängd är kort, och när den slutar, har den varit en enda hård arbetsdag. Naturen fordrar icke blott mat och sömn, utan äfven förströelse. Och våra landsmän hafva skäl att beklaga sig öfver att nöjets fagra féer liksom kineserna blifvit utestängda från Förenta staterna, och de ha rätt i att försöka göra lifvet så trefligt eller åtminstone så drägligt som möjligt för sig. Men de ha också en olycklig böjelse för att gå till öfvérdrift och svinga omkring i nöjets hvirflar, tills de blifva yra i hufvudet. Också följa de amerikanens exempel

— den stackars öfveransträngde amerikanen, som icke har det ringaste begrepp om nöje och som i sitt tillstånd af nervös öfverretning begår de värsta excesser, när han någon gång lämnar arbetet och söker förströelse.

Amerikanen kan icke roa sig. Svensken däremot är rikt begåfvad i det afseendet. Kan svensk-amerikanen arbeta som en amerikan och roa sig som en svensk,

Svensk-atnerikaiuka studier 4.öfverträffar han dem båda. För närvarande ser det emellertid ut, som om han gjorde antingen det ena eller det andra, och båda delarna hvar för sig alstra missnöje. På det stora hela taget äro emellertid svenskamerikanerna nöjda med sin lott och ångra icke det byte, de en gång gjort. Särskildt framträder detta tydligt hos kroppsarbetare och farmare, hvilka tillsammans utgöra det stora flertalet af de hit invandrade landsmännen.

Kroppsarbetarna bilda hemma i vårt gamla fosterland det understa lagret af underklassen. Arbetaren är betraktad som en pariah, hur god hans karaktär än må vara och hur mycket han än må bemöda sig om att höja sig. Därför bryr han sig icke om att ens göra ett försök. Hans starka armar förmå intet mot samhällsskrankorna. Vill han ovillkorligen förbättra sin ställning, måste han utvandra till Amerika. Och han gör det. De svensk-amerikanska arbetarna bestå sålunda af sådana, som sträfva upp ur en förnedring, hvartill de icke själfva äro skulden, af arbetare med högre vyer — låt vara endast i materiellt hänseende — och de kunna därför sägas utgöra gräddan af Sveriges arbetarebefolkning. De äro tillika unga och ännu obrutna. Här i landet höja de kraftigaste sig snart till en i socialt hänseende bättre ställning, och de, som förblifva kroppsarbetare och äro nyktra, ordentliga sådana, förskaffa på en jämförelsevis kort tid sig och sina familjer lika goda lefnadsvillkor, som många af öfverklassen åtnjuta i Sverige. Därjämte begagnar arbetaren sig af den amerikanska likställigheten, den han icke så sällan drifver till dess allra yttersta gräns. Är hans rygg något krokig, så kommer det sig af arbete och alls icke af ödmjukhet.Under sådana förhållanden är det icke så underligt, att den svensk-amerikanske arbetaren är nöjd med sin lott, jämförd med sina bröders i Sverige.

De af våra hit invandrade landsmän, som skaffat sig hvar sitt lilla stycke af detta stora land, odla den mark, som i årtusenden icke sårats af plogbillar, och' uppföda tam boskap, där fordom buffelhjordarna betade, de höra säkert till dem, som äro nöjda med Amerika. Drängen, som i Sverige slet för liten lön och usel kost och aldrig såg sig en utsikt att få egen gård, ty äktenskap med bondedottern, som han älskade i smyg och som likaledes i smyg skänkte honom sin kärlek, var utom all fråga, då stånds- och förmögenhets-fördomar reste ett oöfverstigligt hinder i vägen härför

— torparesonen, som aldrig kunde blifva fri och oberoende odalman, därför att han var född i torparestu-gan — dagakarlen, som nätt och jämt kunde förtjäna brödet åt den stora barnaskaran med sina dagsverken

— den fattige bonden, som gick och hackade mellan stenarna och endast med största möda kunde tvinga näring ur en karg jordmån — dem kan man återfinna i Minnesota och Dakota, där skördemaskinerna rassla på hvetefälten, i den rika centrala västern, där deras gårdar dölja sig i den högt växande majsen, borta på odlingens utkanter, där hvar och en af dem gör landet större nytta än tio politici i genomsnitt. Fråga dem, om de äro nöjda eller missnöjda. De skola visa ut öfver åker och äng och säga: "Se där! Det är mitt. Här är jag herre. Kommer republikens president hit, räcker jag honom handen och han skall icke försmå att fatta den......Hemma i Sverige lyfte jag på mössan och sköt rygg, hvar gång länsmannen for förbi", tillägger han kanske, en smula skamsen. Äfven nybyg-garen, hvilkens lif icke tycks vara annat än slit och släp och umbäranden, torkar svetten ur pannan, rätar sin krokiga rygg, lägger den valkiga handen på sin lille gosses blonda hufvud och besvarar frågan med ett: "Jag är nöjd, fast jag ej får njuta af frukterna af mitt arbete. Men när den lille mannen här vuxit upp, är denna trakt odlad, järnvägar korsa de bördiga fälten och han blir en burgen karl. Här är fideikommisset, och kanhända de efterkommande i en framtid skola upphöja mig till heder och värdighet af ättens stamfader."

Det är icke blott den bördigare jordmånen i Amerika, som den svensk-amerikanske farmaren är nöjd med. Ännu mera är han det med sin ställning som fri, med hvar och en jämbördig odalman af det slag, hvarom han läst i Sveriges historia från hedenhös.

På det hela taget bilda nog de missnöjda bland svenskarna i Amerika det försvinnande fåtalet — fast de göra mycket väsen af sig.

"Hvar plåga har sitt skri för sig, men hälsan tiger still" — säger skalden.VIII.

Den nya fosterlandskärleken.

fråga om förhållandet till barndomslandet torde kanske meningarna och känslorna vara något delade bland de till Förenta staterna invandrade svenskarna — af hvilka dock den allra största delen hyser ett sentimentalt intresse för "det gamla landet" — men gentemot adoptivlandet visa de alla, utan nämnvärdt undantag, en lojalitet, som icke skilj'er sig från de infödda medborgarnas i något afseende. Det ser stundom till och med ut, som vore de nyblifna amerikanerna de mest patriotiska, liksom de nyomvända oftast äro de mest religiösa. Utan att vilja kasta skugga på de inföddas patriotism, kunna vi påpeka, att de äro amerikanska medborgare af en händelse, öfver hvilken de icke själfva kunnat bestämma; de invandrade äro däremot amerikaner af fritt val. För de senares patriotism finns det således en god garanti, som saknas i fråga om de förra, men som emellertid icke utesluter, att de samt och synnerligen kunna besjälas af varm fosterlandskärlek. Amerikanerna hafva för öfrigt gjort sig kända för att vara ett af de mest patriotiska folk i världen. Det bevisas bland annat af det amerikanska folkets kortamen lysande historia, i hvilken äfven svensk-amerikanerna hafva sin del, fast de stå där djupt inhöljda i sin blygsamhet.

Såsom ett bevis på svensk-amerikanernas lojalitet mot sitt nya hemland framdrages med förkärlek deras beredvillighet att offra sitt blod för detsamma, hvil-ket visade sig under inbördeskriget och äfven under spansk-amerikanska kriget. Men det är icke ett af de bästa bevisen.

Det bästa beviset för sin lojalitet mot Amerika ådagalägger svensk-amerikanen därigenom, att han icke (som många andra invandrade folkslag och äfven infödda amerikaner) anser detta land som ett fält för plundring utan för odling. Hade de svenska invandrarna kommit hit för att, som det i dagligt tal heter, "skära guld med tälj knifvar", så hade de icke företrädesvis ägnat sig åt att bryta bygd och odla vildmarker. Då hade, kan man djärfvas säga, Minnesota icke varit, hvad det i dag är; och detsamma kan också sägas om många andra trakter, som amerikanerna nu äro stolta öfver. Högst få af de svenska immigranterna komma hit i afsikt att stanna här blott en kort tid och sedan återvända till sitt hemland med så många amerikanska dollars som möjligt. De komma hit för att grunda nya hem under, som de hoppas, bättre förhållanden än i fäderneslandet. Ofta — ja, kanske oftast — finna de icke Amerika vara så bra, som de föreställt sig det, men de stanna dock och arbeta allt hvad de orka på att göra det bra. Amerika i deras närmaste omgifning är deras egna hufvuds och händers verk och därför är det den naturligaste sak i världen, att de skola vara fäs-tade därvid. De flesta svensk-amerikanerna, i synnerhet i västern, äro jordägare, och ingenstädes slår fos-terlandskärleken rot så som i den egna torfvan. Det är alldeles

öfverflödigt att fråga, om en person hyser en patriotisk känsla för Amerika, när han äger en del däraf, antingen det nu är hundratals acres eller en liten hustomt.

När svensk-amerikanen deltager i adoptivlandets styrelse, antingen det sker i det stora eller det lilla, visar han icke så sällan en lojalitet, som just icke är vanlig ens bland de infödde, som i allmänhet tyckas hysa den föreställningen, att då hvar och en amerikan är kung, har han rättighet att taga för sig efter behag. Hans patriotism förbjuder honom icke att försöka få så stor andel som möjligt af bytet, när hans parti vunnit seger. Svensk-amerikanens patriotism är af annat slag, likaså hans moraliska karaktär. Däraf kommer det sig att han som myndighetsperson kan få tillnamnet — hedersnamnet — “honest” framför sitt borgerliga namn.

Att svensk-amerikanerna med en viss ömhet minnas Sverige, minskar icke deras lojalitet mot Amerika. Sverige är för dem ett minne, ett skönt minne, men Amerika är deras hemland, där lefves deras närvarande lif och där hägrar deras framtids hopp. Amerikas lycka och välgång är deras, och hvilken sentimental uppmärksamhet de än må hysa mot något annat land, deras världsliga och verkliga intressen äro samlade i denna stora republik. Och dessa intressen utgöra den säkraste garantien för det man kallar fosterlandskärlek. Sedan må man idealisera den efter behag; men den hvilar ändock på materiell grundval. Annorlunda är det med släktkärleken och stamkärleken, som är samma känsla i olika omfattning och som i sin allra största kallas människokärlek. Den är ideell. Menden har föga med patriotism att skaffa, hvilken det här är tal om. Den är universell.

Vid högtidliga tillfällen, då storfrämmande komma från Sverige, talas det, som om svensk-amerikanerna ansåge Sverige för sitt hemland, dess konung för sin herre och som vore de passiva mot Amerika och dess regering.

Man uttalar sig rätt tydligt för Sverige och dess konung. Men de, som så tala i högtidliga ögonblick, med ögonen fästade på den glittrande nordstjärnan, tala icke för det svensk-amerikanska folket — ett republikanskt folk — ett folk, som ej ser upp till andra stjärnor än dem, som blänka på den blåa duken i den amerikanska flaggan, och dem, som tindra däruppe på det höga himlahvalfvet.IX.

De invandrade och de infödda.

aturligtvis måste det finnas skillnad mellan de invandrade och de infödda svensk-ameri-kanerna. Det svenska hos de förra är en samling outplånliga barndomsintryck. Hos senare är det tradition och mer eller mindre ärftlighet. Och amerikanismen hos de invandrade är förvärfvad erfarenhet, hos de infödda detsamma som svenskheten hos de invandrade.

Denna skillnad mellan de båda slagen svensk-amerikaner är dock mycket större än som kan anses vara en naturlig följd af olika omgifning under uppväxtåren.

De infödda svensk-amerikanerna äro i allmänhet mera främmande för svenska förhållanden än de flesta andra generationers amerikaner för sin fäder-nenationalitet. Särdeles tydligt framträder detta vid jämförelsen med tysk-amerikanerna, hos hvilka skillnaden mellan invandrade och infödda är mindre märkbar.

Förklaringen till detta förhållande bland svenskamerikanerna ligger i öppen dag. Det är mera undantag än regel i svensk-amerikanska hem, att barnen få lära svenska språket. Det anses onödigt. De äro juoch skola förblifva amerikaner, och hvad nytta ha de då af svenska språket? resonnerar man. Utan att känna en nations språk kan man hvarken tillhöra den eller hysa annat än ett mycket ytligt intresse för den.

Det är också en sorglig sanning, att de allra flesta invandrade svensk-amerikaner äro tämligen okunniga om de stora kulturskatter, som gömmas i den svenska nationen, och därför ej gifva sina barn nyckeln till skattkammaren, språket. Sant är det också, att de flesta af dessa invandrade haft sådana erfarenheter i hemlandet, att deras skildring däraf icke kan tilltala barnen. Helst tiga de. Och af det lilla barnen få veta draga de ganska logiskt den slutsatsen, att det land, hvarifrån far och mor kommo, var sådant, att dessa ej kunde förtjäna ett anständigt uppehälle där eller åtnjuta den aktning för sig och sitt arbete, som kommit dem till del här i landet. Ett fattigt land med en klass förnämt folk, som föraktar alla arbetare — det är i korthet den föreställning de flesta infödda svensk-amerikaner hysa om sina fäders land. Den är riktig nog, så långt den sträcker sig. Men det behöfs väl inte sägas, att den är högst ofullständig.

Det spår af svenskhet, som möjligen förefinnes hos den infödde svensk-amerikanen, utgöres af ärfda karaktärsdrag. Men man vet, att sådan ärftlighet, om den också icke helt och hållet utplånas, dock i betydlig grad bortnötes genom slipningen i de moderna skolorna. Och skolundervisningen här i Amerika är starkt uppblandad med chauvinism. Där inläres en okritisk och ohälsosam beundran för Amerika och allt amerikanskt, ett slags bornerad fjärde-juli-entusiasm, som är en parodi på fosterlandskärlek. Samtidigt få barnenlära att hysa förakt för andra länder och deras folkslag, af hvilka många stå före Amerika och amerikanerna i flera fall än de stå tillbaka för dem. Det är högst obetydligt de få veta om dessa länder och folkslag, och det lilla de få veta är endast ägnadt att djupare inplanta hos dem, att Amerika öfverträffar dem alla —i allt. Den patriotism som sålunda inläres är grundad på illusion. Den sanna patriotismen är icke blind för hvad utlandet har och fäderneslandet saknar. Den ägnar tvärtom sin uppmärksamhet däråt och försöker af-hjälpa bristen hos fäderneslandet. Så befordras dess framåtskridande äfven i sådana fall, där det icke har försprång. Till lycka för Amerika besöka numera många infödda amerikaner utlandet och många invandrade komma i den ställning, att de kunna verksamt bidraga till adoptivlandets framåtskridande.

Det uppväxande amerikanska släktet, till hvilket räknas de invandrade svensk-amerikanernas barn, har mycket att lära förutom chauvinism och konsten att blifva rikt.

De infödda svensk-amerikaner, som erhållit all eller större delen af sin skolbildning vid något af de svenskamerikanska läroverken, få naturligtvis mera kännedom om och intresse för den nationalitet, de genom blodsfrändskap tillhöra. De flesta andra äro emellertid alltigenom amerikaner — eller inskränkt amerikanska, om det uttrycket tillåtes — och erkänna alls icke den sammansatta nationalitetsbenämning, som här användes om dem. De ha i fråga om allt samma vida vyer och samma begränsade föreställningssätt som de amerikaner, hvilkas förfäder invandrade för flera mansåldrar sedan. De ha samma intressen och samma verksamhetsfält.Blott undantagsvis söka de infödda svensk-amerikanerna ett sådant fält i Svensk-Amerika, och i så fall är det nästan alltid på det kyrkliga området. Mera sällan, men dock någon gång, ägna de sig åt annan verksamhet, som de finna till sin fördel att förlägga hufvudsakligen bland svensk-amerikaner.

Ehuru dessa äro mera svenska än de förut nämnda, är kontrasten mellan dem och invandrade svensk-amerikaner i samma eller liknande lifsförhållanden mycket stor. Många exempel skulle kunna framdragas bland mera allmänt bekanta invandrade och infödda svenskamerikaner. Det kan vara nog att påpeka t. ex. dr Joh. A. Enander och dr Carl Swensson som typer för hvar sitt af de båda slagen. Deras sfärer sammanföllo icke alldeles, men voro dock icke så vidt skilda att jämförelsen kan anses oegentlig. Som offentliga personer voro de tillräckligt kända för att läsaren själf skall kunna anställa jämförelsen.

De invandrade svensk-amerikanerna på hvilket område som helst utmärka sig i allmänhet för mera grundlighet, ett större mått af själf kritik och mera hänsyn för den yttre formen än de infödde. Dessa å sin sida äro lifligare, mera företagsamma och kunna åstadkomma större resultat med mindre förutsättningar. Och de behöfva icke nödvändigt i grund och botten känna till hvad de lära andra.

Den invandrade måste vara absolut säker på sin sak, innan han skrider till verket. Den infödde får en idé, rusar åstad och litar på lyckan, som vanligtvis också står honom bi. Den invandrade är grundlig och tveksam; den infödde ytlig och tilltagsen. Det är ibland så stor skillnad på dem, som om de alls inte vore i släkt med hvarandra.Med undantag af de vid svensk-amerikanska läroverk utbildade och dem, som hafva sin verksamhet bland de invandrade, vilja de icke heller räknas i släkt. Och fastän, såsom blifvit sagdt, just de vore i sann mening svensk-amerikaner, måste de dock anses som blott och bart amerikaner, enär intet annat svenskt än härstamningen finnes hos dem. Svensk-amerikaner äro sålunda med lätta endast de invandrade och de förut nämnda, jämförelsevis fåtaliga undantagen från de infödda.

Så är förhållandet nu och har väl varit det alltifrån invandringens första skede. Det utesluter dock icke, men försvårar i hög grad möjligheten af att svenskamerikanernas led kunna rekryteras från amerikaner af svensk härkomst, när det — som man redan kan skönja på af stånd — kommit därhän att de senare känna sig hedrade af denna härkomst.

De invandrade svensk-amerikanerna äro som ett folk för sig, skilda från fäderna, skilda från barnen, och icke så litet oförstådda och misskända af bådadera — ett öfvergångsfolk, som råkar i konfllikt än med den ena sidan, än med den andra och icke så sällan med sig självt — ett folk, som bildar en bro mellan det gamla och det nya och som det därför så mycket trampas på.X.

Baraen och deras föräldrar.

os ett framtidsfolk som det amerikanska, till hvilket ju också svensk-amerikanerna höra, betraktas och behandlas barnen på ett annat sätt än hos ett folk som är medvetet om att hafva nått sin kulmen i det förflutna eller i alla fall med mera stolthet skådar tillbaka på “fornstora dar” och sina förfäder än hän mot en hägrande framtids storhet och ett kommande släkte, som skall vara visare och mäktigare än det nuvarande.

Att det svenska folket är en sådan tillbakaskådande nation är väl tydligt utan närmare förklaring. Men däraf följer icke nödvändigt att svenska folket skulle befinna sig i ett tillstånd af degeneration och upplösning — ehuru, hvad det senare beträffar, det nog skulle kunna anföras ganska starka bevis för en sådan teori som att det svenska folket börjar upplösa sig och ingå som delar i andra folk, särskildt det amerikanska. Hvad man nu än vill tro i detta af seende, säkert är emellertid, att intet tyder på att den svenska nationen ännu uttömt sin kraft, isynnerhet icke den andliga. Tvärtom har den just börjat att använda den på ett fritt och själfständigt sätt.Den yttre maktstorheten, hvilken man alltid närmast tänker på, när det är tal om nationell storhet, bruka svenskarna för sin del nu allmänt anse vara för alltid förbi. Och när ett folk själf gör ett dylikt medgifvande, så är den nog också förbi, ty med ett sådant uttalande ådagalägger folket att det förlorat själf?örtroendet i nämnda fall. Amerikanerna däremot äga detta i allra högsta grad. Det finns icke många af dem som icke tro att deras efterkommande skola besitta jorden.

Detta bör man taga hänsyn till, när man dömer om deras sätt att uppfostra barnen, hvilket utan förbehåll klandras af de från gamla världen inflyttade.

De svenska immigranterna hafva i allmänhet erhållit en hemuppfostran af helt annat slag än de få skåda här i landet — och de själf va tillämpa på sina barn, trots allt ogillande. Barnuppfostran i Sverige var af öfvervägande negativ art. Den bestod i bannor eller aga för hvad som skulle underlåtas, läggas bort, aldrig göras så mer. Barnen fingo vänja sig vid att vara i bakgrunden, på sin höjd ses men inte höras. Vördnad för äldre personer, särskildt framstående sådana, och en ständig undfallenhet för folk inlärdes. Det var nog en uppfostran på goda moraliska grunder, men i rent praktiskt hänseende hafva hit invandrade landsmän kanske haft mera hinder af sin uppfostran än af någonting annat på framgångens bana.

Det vanligast förekommande amerikanska uppfost-ringssystemet är ingalunda ägnadt att utveckla vörd-nadssinnet eller att göra det uppväxande släktet blygt och tillbakadraget. Ett rakt motsatt resultat af ses och uppnås. Ofta går man till öfverdrift och låter barnen få alltför fria tyglar, liksom man i Sverige gått förlångt åt andra hållet och förkväfver det med uppfostran.

Bli de amerikanska barnen i allmänhet efter europeiska begrepp vanartiga, så äro de emellertid genom sitt okufvade sinne, sin själftillit, sin hänsynslösa djärfhet och andra egenskaper, som utvecklas genom en “dressyr i frihet”, väl beredda att kunna taga vara på sig självfva, när de begifva sig ut i lifvet, sådant det gestaltar sig här.

Gentemot föräldrarna äro de i hög grad oberoende, men dessa å sin sida äro ofta stadda i ett slags tjänste-förhållande till barnen. Det har också blifvit sagdt att “de amerikanska barnen ha de mest välartade föräldrar i hela världen”.

De invandrade svensk-amerikanerna uppfostra i allmänhet sina barn på amerikanskt sätt, ehuru kanske något strängare än de amerikanska föräldrarna, åtminstone så länge de hafva full kontroll öfver barnen

— det vill säga tills dessa börja gå i skola. Äfven om de svensk-amerikanska föräldrarna icke äro villiga att visa samma underdånighet mot sina bårn som flertalet amerikanska — amerikanen är en fri, oberoende medborgare utom för hustru och barn, för hvilka han är en undersåte — så utöfva de dock ett mycket mildt herravälde jämför

dt med det de varit vana vid från sina föräldrar. För en invandrad nybyggare äro barnen af så ofantligt stor betydelse. Det är för dem det rödjes, det är i deras tjänst immigranterna arbeta, om dessa också icke vilja låta dem veta, att de äro tjänare.

De af invandrade svenska föräldrar födda barnen äro i sitt förhållande till föräldrarna som i nästan allting annat lika de infödda amerikanernas barn, åtmins-tone i skolåldern. Den vördnad för föräldrarna, som möjligen bibringats under de första årens hemuppfostran, nötes snart bort af skolans samuppfostran. Den barnsliga vördnaden beror till en mycket stor del på barnets tro, att föräldrarna kunna allt eller åtminstone det, som barnet icke förmår. De svensk-amerikanska barnen kunna emellertid icke ha några illusioner i det afseendet, när det till exempel är fråga om landets språk. Barnen märka snart, att föräldrarna i det fallet äro dem underlägsna och hvad intryck en sådan sak gör på ett barnasinne, som ej är omständligt reflekterande, kan man lätt tänka sig. Den till chauvinism gränsande amerikanism, som läres i skolorna, gör dem också benägna att betrakta föräldrarna som lägre människotyper, efter som de blott äro naturaliserade ut-ländingar. Och så blir äfven den barnsliga tillgifven-heten, där den finnes, starkt uppblandad med det öfver-sitteri, som visas mot infödda amerikanska föräldrar af deras barn, ehuru det i deras fall finnes mindre ursäkt för ett dylikt beteende än hos dem, hvilkas föräldrar äro födda utländingar.

De invandrade svensk-amerikanska föräldrarna försöka väl i allmänhet ingjuta hos sina barn något af den sentimentala svenska fosterlandskärlek, som följer dem hela deras lif. Och därvid målas nog Sverige som ett sagoland i vackra färger. Men barnen, som ha mera praktiskt amerikanskt skarpsinne än romantisk fantasi, göra sig den frågan, hvarför far och mor och alla de andra svenskarna här lämnade ett så härligt land. Svaret finna de lätt, ty de veta, de amerikanska barnen, att intet land på jorden öfverträffar Amerika. Och den beundransvärda fosterlandskärlek, som besjälar hvarje infödd amerikan, liten och stor,

Svsnak-amsrikanska studier 5.utesluter helt och hållet möjligheten af annat än på sin höjd ett ljumt erkännande — “a pretty fair country” till exempel — åt något annat land på jorden.

Och inte annat land i världen — visst icke Sverige

— torde nu för tiden kunna uppvisa en så allmän, entusiastisk och ideell fosterlandskärlek som just detta, “dollarns land”, landet med den “uteslutande materiella kulturen”, landet med “den heterogena befolkningen”.

Svenska språket förstå säkert de allra flesta svenskamerikanska barnen. Men endast ett fåtal använder det. Det vanligast förekommande i svensk-amerikans-ka hem är att föräldrarna meddela sig med barnen på svenska och barnen med föräldrarna på engelska. Det kan också iakttagas att, sedan barnen börja gå i skolan, mödrarna använda engelska språket mera än förut. Moderskärleken vill öfver alla barriärer. Och det är som sade en instinkt dessa mödrar att de skulle försöka utjämna den oegentligheten att barnaspråket ej är modersmålet.

Om också icke alltid bokstafligt, så är dock faktiskt engelska språket de infödda svensk-amerikanernas modersmål, och allt predikande om att de borde ha två sådana, svenska likställd med engelska, är lika orättvist som onödigt. Svenska kan i deras fall icke logiskt vara någonting annat än ett utländskt språk, under-ordnadt deras modersmål engelskan, vore det än så vackert och hade en än så rik litteratur. Man kan vara nöjd med att förstå det. Och vi göra icke vårt, de invandrades, älskade modersmål, svenskan, någon tjänst genom att i och för propaganda angripa deras, engelskan, hvilket är för dem lika kärt som vårt föf oss.Ty de af invandrade svenskar födda barnen äro amerikaner helt och hållet, först och sist, med stolt kärlek till sitt land och sitt språk. Och deras föräldrar----ja, de äro åtminstone värda att barnen ej

förgäta att det är just genom dem de blifvit hvad de äro — amerikaner.

£•XI.

Det svenska namnet.

[§rflÖ®an * Amerika icke så sällan höra omtalas ÄÖ§B det svenska namnet i samma mening som den ^§408 svenska nationaliteten. Och i detta fall hål-fåSSSSII ler man i allmänhet mycket noga på detsamma — det

berömvärda draget kan man icke rättvisligen frånkänna svensk-amerikanerna.

Det svenska namnet i rent bokstaflig mening är man däremot icke så noga med, att döma af den omständigheten, att många af våra härvarande landsmän icke vilja bära de namn, de haft med sig från Sverige. Det är egentligen endast Andersönerna och Johnsönerna, som i regeln bibehålla sina, troligtvis därför att dessa namn förekomma nästan lika allmänt bland amerikaner, skottar och engelsmän som bland skandinaver, öfriga svenska namn förvrängas på alla möjliga och några rent af omöjliga sätt.

Mest ursäktliga äro de förändringar, som vidtagas med sådana namn, i hvilka bokstäfverna å, ä eller ö förekomma, enär dessa ju saknas i engelska språket. Om ljudet skall bibehållas, måste sålunda dessa bok-stäfver ersättas af andra. Oftast utelämnas emellertid prickarna och namnen få andra uttal än de ur-sprungliga. Exempel: Strom eller Strum samt den vanliga namnsammansättningen med -ström.

Svårare är att iinna antagligt skäl för förändringen af namn, som ganska lätt kunna både skrifvas och uttalas af engelsktalande. Nilson till exempel för-vränges till Nelson, Neilson, Neil och äfven O'Neil har man sett en svensk Nilson teckna sig. Person är ett ganska sällsynt namn bland svensk-amerikanerna; däremot förekomma så mycket oftare Pearson (den vanligaste formen), Pierson, Parson, Parsons och Pierce. Namnet Olson har författaren ej sett förvrängdt till annat än Oleson, men misstänker, att det i de flesta fall utbytts mot någonting “äkta amerikanskt”. Ett namn, på hvilket det finns många variationer, är det hederliga Håkanson, hvaraf bildats Hakanson, Ho-kanson, Hakonson, Hawkinson, Hawkins, Hocanzon och till och med Hocanzohn. Svenson blir Swanson och Swenson, mera sällsynt Swainson. Mera pietet visas Peterson (Petterson), om hvilket namn dock torde gälla detsamma, som blifvit sagdt om Olson.

De så vanliga svenska släktnamnen, som bildats genom sammansättning af två enstafviga konkreta substantiv, blifva i regeln angliserade. Detta sker antingen genom en etymologisk eller en ortografisk öfver-sättning eller också genom en sammanblandning af bådadera.

(Med etymologisk öfversättning mena vi, att det svenska ordet utbytes mot ett engelskt med motsvarande betydelse; med ortografisk, att det svenska ljudet i det närmaste bibehålles, men får engelsk bok-stafsbeteckning, utan hänsyn till betydelse.)

På så sätt förvandlas Löfström till Leafstream, Lovestrom eller Lovestream — Törngren till Thorn-70

branch, Turngreen eller Thorngreen — Lundström till Grovestream, Lonestrom eller Loundstrom — Nyberg till Newburg eller Newberry, och så vidare.

Är det möjligt att med en smula besvär och filologiskt skarpsinne upptäcka landsmän under dessa och liknande namn, så är det däremot alldeles omöjligt att finna dem, som dolt sig under de amerikanska namnen Lee, Thompson, West, Eagle, Granville, Osborne och andra sådana, som författaren vet bäras af svenskamerikaner och säkert icke varit arf från Sverige.

Lika ofta som släktnamnen, och kanske ännu oftare, omstöpas de svenska dopnamnen i engelsk form. En svensk-amerikansk Karl (eller Carl) är lika sällsynt som en Charles är ofta förekommande. I allmänhet användes den engelska formen för sådana dopnamn som finnas i båda språken. Dock skrifves Gustaf nästan alltid Gustave (ej Gustavus) och Sven tecknar sig Swan (ej Swain). Ett riktigt sorgligt intryck gör detta bruk att anglisera dopnamnen, när det vackra, poesidoftande svenska namnet Karin utbytes mot det banala Carrie.

De här i landet af svenska föräldrar födda få i regeln genuint amerikanska dopnamn, vanligen två, af hvilka åtminstone det ena egentligen är ett släktnamn, och ärfva ett släktnamn, som är betydligt ame-rikaniseradt. Charles och Annie Lovegreens pojke heter sålunda gärna Randolph Chesterfield Lovegreen eller något i den stilen.

De ifrågavarande namnförändringarna äro icke lika vanliga bland alla svensk-amerikaner. Äfven i detta fall som i så många andra företes en märkbar skillnad mellan dem, som äro bosatta i de östra och de västra staterna. Därom

kan man öfvertyga sig ge-nom att studera lokalnotiserna i de svensk-amerikanska tidningarna från båda hållen. I dessa lokalnotiser förekomma, som kändt, en mängd namn på landsmän och landsmaninnor, och man skall finna, att af dessa namn en större procent utgöres af oförändradt svenska i tidningarna från östern, särskildt från New England, än hvad fallet är i de tidningar, som utgifvas i Chicago, Minneapolis och längre västerut. Kontrasten är så stor, att den strax märkes.

Det är svårt att se något rimligt skäl för dessa namnförändringar, utom möjligen när det gäller bok-stäfverna å, ä och ö, hvilkas ersättande med a och o emellertid icke gör namnet oigenkännligt. Men lätt är det att inse de beklagliga följderna af de genomgripande namnförändringarna.

“Blodet är tjockare än vattnet”, bruka amerikanerna af anglosaxisk stam säga, när det gäller deras förhållande till engelsmännen. Med ännu större rätt kunna vi säga det, när det gäller vårt förhållande till svenskarna här i landet. Man är icke sämre patriot därför, att man anser sin familj eller släkt stå en närmast; man är icke sämre amerikan, därför att man visar förkärlek för den folkstam inom nationen, hvarvid man är bunden med blodsband. All den heder, man kan förvärfva sig, bör man dela med sig åt denna folkstam och detta så mycket hellre som den icke förminskas därigenom. Liksom hvar och en människa med någon smula ambition gärna vill göra heder åt sitt namn, så borde det ligga hvar och en svensk-amerikan om hjärtat, att hans hedrade namn igenkännes som svenskt och bidrager till hela folkstammens heder. Vi äro jämförelsevis så få här i landet, att vi verkligen icke hafva råd att spilla en enda droppe af vår ära blandde öfriga folkstammarna i den stora nationen, allra minst bland den dominerande anglosaxiska.

Det är af allra största historiska intresse, att släktnamn, hur plebejiska och hvardagliga de än äro, bibehållas bland ett invandradt folk. Om bara första generationen låter dem vara orörda, kan man vara tämligen säker om, att de följande behandla dem med pietet. Endast i så fall kan den svenska folkstammen i framtiden få rättvist erkännande för sin insats i Amerikas odling och framåtskridande.

Se de många holländska namn, som bibehållits oförändrade sedan Nya Amsterdams dagar och nu räknas till de mest aristokratiska i republiken! Det är sant, att de fått en sorts adelskap genom åldern. Men de hade icke detta från början. Svenska släkter, i synnerhet de, som ha sin rot i svensk allmoge, bruka i allmänhet icke dö ut så snart och här i landet äro de synnerligen lifskraftiga och tillväxande. Hvem vet, af hur stor betydelse denna folkstam genom generationerna kommer att blifva i den stora republiken? Det må vara, att det går lika bra för svenskarnas ättlingar i fjärde eller femte och senare led, om också hvarken de självfva eller andra veta, från hvilket folk de härstamma, men att icke låta dem veta det genom nedärft svenskt namn, är att stjäla och kasta bort en del af den ära som tillkommer det svenska folket i framtiden och att föra historiens gudinna bakom ljuset. Roosevelt är intet “amerikanskt” (d. v. s. engelskt, skotskt eller irländskt) namn; det uttalas icke ens på engelskt sätt. Man behöfver inte ha vidlyftiga språkkunskaper för att gissa, hvilken nationalitet det tillhör och från hvilket folk den, som bär det, härstammar.Om någon gång i framtiden till republikens president skulle väljas en man af svensk härstamning — hvilket ju nästan hållit på att hända — skall kanske hvarken han själf eller någon annan veta, att han har svenskt blod i sina ådror. Ty äfven om han skulle heta någonting så pass svenskt som Lonestream, erfordras det lika mycket fantasi för att i honom se en Lundström, som det behöfdes för att under sista kriget göra af Dewey en Dufva.XII.

De isolerade.

mellanåt får man höra omtalas invandrade landsmän, som helt och hållet dragit sig undan svensk-amerikanerna och öfvergått till amerikanerna.

De nämnas för det mesta med en viss fientlighet — kanske också med en skymt af afund — och anses som tämligen äreförgätna människor. Större delen af vår press ger dem hårda snärtar — som dock sällan råka dem, enär de icke läsa svensk-amerikanska tidningar.

De tillhöra, med få undantag, i kulturellt hänseende blomman af den svenska invandringen. De äro vetenskapsmän, ingenjörer, teknici, en och annan konstnär och i allmänhet personer med högre bildning. De

hafva kanske från början haft för af sikt att söka sin verksamhetskrets bland svensk-amerikanerna, men snart kommit underfund med, att detta icke lönar sig, att det ekonomiska resultat, hvilket varit bestämmande vid deras såväl som andras invandring, lättast kunde uppnås bland de infödda, ja, ofta har kanske hela deras existens berott på en öfvergång till dem.

Från professionella förbindelser med de infödde har det ledt till sociala. Annars är fullblodsamerikanenjust icke hågad att stå i annat förhållande till immigranter än som herre till tjänare, och dem emellan kan icke ens i Amerika med dess frihet, jämnlikhet och broderskap något socialt umgänge komma i fråga. Men i ofvan antydda fall göres undantag såväl för svenska invandrade som för sådana af annan nationalitet.

Högst sällan förekommer det att en människas isolering är frivillig. Vi söka hvarandras sällskap och så-vidt möjligt välja vi umgängeskrets med hänsyn till gemensam bildningsgrad. Det är härvidlag icke alltid fallet att något slags förnämhet pch förakt göra sig gällande gentemot de medmänniskor, som i detta hänseende kunna anses stå på en lägre nivå, ty det visar sig att en bildad person i en jämförelsevis obildad krets är ännu mera lik en “Spurv i Tranedans” än en ur den senare kretsen i den förres naturliga miljö.

Svensk-amerikanerna i allmänhet äro icke obildade

— då man jämför dem med andra invandrade eller med de inf ödde i samma lefnadsförhållanden. Men den stora massan utgöres dock af dem som i Sverige tillhört den så kallade underklassen och som just därför, att de tillhört den och att Sverige är i så hög grad ett “öfverklassens” land, utvandrat hit. När någon, som på grund af bildning om också icke förmö-genhetsvillkor räknats till senare klassen, följer med emigrantströmmen, betraktas han med misstänksamma och ovänliga blickar af dem, som utgöra flertalet. Man gissar strax, att det icke står så rätt till med hans utvandring som med ens egen. Säkert har han på något sätt skämt ut sig i hemlandet. Annars skulle han nog ha stannat, där han och hans likar ha det mesta af lifvets goda för sig självfva. Denna misstänksamhet gör honom ogärna sedd bland de hederligasvenska invandrarna, som kommit hit för att med arbete och sparsamhet skapa sig nya hem under friare förhållanden. Och så länge han vistas bland dem, låter man honom känna icke blott kvarlefvorna af det gamla klasshatet utan också det öfversitteri, till hvilket man gentemot honom gör jämlikheten i Amerika.

Man bugar sig för bildningen hos den infödde svensk-amerikanen men knyter näfven mot den inflyttades.

Den synnerligen skarpa “eklut”, som de till den bildade klassen hörande svenska immigranterna få genomgå, beror icke uteslutande på deras ovana vid och i vissa fall oförmåga att “ta i hvad som helst”. Den mest bitande tillsatsen blandas däri af de tidigare eller till och med samtidigt invandrade landsmännen.

Och det blir vanligtvis “eklut” så länge de olyckliga hålla sig till sina egna. Som exempel härpå kunna anföras invandrade svenska skriftställare, hvilka, så länge de fortfara med hvad de anse som sin lifsuppgift, af självfva uttrycksmedlet för sin konst, språket, nödgas stanna bland de invandrade landsmännen.

Under sådana förhållanden är det icke så underligt, att de svenska immigranterna med en högre utbildning än den stora massans så snart som möjligt söka icke blott sin utkomst utan äfven sitt umgänge bland de infödda. När detta lyckas dem — och det är alls inte omöjligt trots den anglo-amerikanska “knownothing-ismen” — draga de sig alldeles undan sina landsmän. Det är icke mera än mänskligt, att de komma ihåg, hur de blifvit bemötta af dessa den första tiden af sin vistelse här. Och äfven om de veta, att bemötandet blir helt olika, sedan de “hedrat det svenska namnet”

— ifall de nu bibehållit det bland amerikanerna —kan man med skäl endast beklaga, ej fördöma, att de hålla sig undan.

Det torde kanske i närvarande stund finnas lika många eller flera framstående personer af svensk börd bland amerikanerna än det finns så kallade “framstående svensk-amerikaner” — ifall man icke som sådana räknar hvar och en, som får den benämningen i våra tidningar, ty då blir det nästan alla som namngifvas där utan att ha gjort sig skyldiga till något fult fuffens.

De allra flesta isolerade hafva förvärfvat sig anseende och aktning inom den främmande krets, för hvilken de lämnat eller undvikit vår. Dock veta vi föga om dem. Eller ha vi oss kanske bekant, hvilka landsmän som verka i den amerikanska kulturens eller industriens tjänst i en allt annat än underordnad ställning? Nej, de äro dolda för oss i universiteten, laboratorierna, kontoren och annorstädes, där de ha sin verksamhet utom vår krets. Det finnes svenskar hos Edison — men det är inte många af oss, som veta det.

Alla dessa äro högre bildade svenska invandrare, som antingen icke kunnat stanna eller också aldrig varit bland svensk-amerikanerna.

“De framstående svensk-amerikanerna” — hvilka vi känna så väl till, därför att vi så ofta ha deras namn för ögonen — äro däremot utan många undantag af samma slag som den stora massan invandrade och hafva höjt sig öfver denna därigenom att de blifvit rikare än de flesta eller också att de lagt i dagen större naturlig begåfning i ett eller annat afseende. Kulturellt stå de i genomsnitt på den allmänna svenska immigrantnivån — hvilken ju inte får anses låg i jämförelse med andra af samma slag. X många fallär det kanske också just de minst bildade som blifvit mest framstående — särskildt när detta skett blott och bart genom förvärfvande af ägodelar —, enär de varit minst hindrade af landsmännen och af finkänslighet och hänsyn hos sig själfva. Man kan nämligen lätt iakttaga, att personer med lägre bildningsgrad äro mera hänsynslöst företagsamma och mindre besvärade af undfallenhet än de, som besitta en högre. Därför är också den högre bildningen så ofta fatal för en obemedlad och helt och hållet till sig själf hänvisad människa.

I de fall, då det icke är en större förmögenhet — resultatet af erkännansvärdt affärsgeni eller helt simpelt gynnsamma omständigheter — som gör en svenskamerikan framstående för svensk-amerikaner, så måste samma ställning uppnås genom popularitet. Därför kan den alls icke komma i fråga för dem, som blifva isolerade, enär de, som förut blifvit påpekadt, äro allt annat än populära, de må uppträda hur anspråkslöst som helst — och ju gedignare bildningen är, desto större är anspråkslösheten; skrytsamhet och skrikande färger tillhöra barbariet.

Dessa isolerade äro i sin helt och hållet amerikanska omgifning oftast mera svenska än de genuina svensk-amerikanerna. På de förra imponerar icke den amerikanska kulturen till den grad, att den förintar den svenska. De betrakta sig icke som kolonister, utan blott och bart som svenskar, som vistas i utlandet och ta seden dit de kommit — svenskar med bröder i många andra länder utom Sverige. Denna uppfattning torde de bibehålla, åtminstone som känsla, äfven om de blifva amerikanska medborgare. I så fall är detta medborgarskap för dem ett slags kosmopolitism— svensk kosmopolitism, om det paradoxa uttrycket får gälla.

John Ericsson, svensken i Amerika, som alls icke var svensk-amerikan, är den mest fulländade, i alla händelser den mest bekanta typen för de ifrågavarande isolerade. Och det är väl kändt, hur svensk han i grund och botten var, trots sin långa vistelse i uteslutande amerikansk omgifning.

Svensk-amerikanerna däremot kunna i det stora hela betraktas som ett folk för sig, som tillhör både Sverige och Amerika och intetdera helt och hållet. Det är ett öfvergångsfolk och bindestrecket den bro, på hvilken dess kommande generation går från det svenska till det amerikanska — och sedan bränner bron.

De hafva gemensamma intressen och känna behofvet af sammanslutning, som också gör sig gällande, trots allt hvad man säger om deras brist på enighet. Deras minnen från Sverige äro icke alltid ljusa och glada, och om de än lägga i dagen en stark sentimental kärlek till det land de lämnat, äro de dock fullt medvetna om att det icke lämpar sig för dem att lefva i. Deras framtidsplaner äro byggda i Amerika, och här måste de lägga grunden för nästa generation, för hvilken, liksom för alla infödda amerikaner, det existerar endast ett “God's country”.

Gentemot alla dessa, många nog att räknas som ett folk, och de flesta jordägande, äro de isolerade få. Flera hade de varit, om vi till dem räknat också de tämligen nykomna svenska invandrare, som af löjlig högfärd låtsa sig vara så amerikaniserade, att de lagt bort och glömt allt svenskt; men dessa kunna vi icke taga med, när det är fråga om de landsmän, som läm-80

nat eller undvikit svensk-amerikanerna och öfvergått till amerikanerna, ty om de också gjort det förra, så ha de

dock icke lyckats med det senare.

I studier — svensk-amerikanska och af annat slag

— är afsikten icke att berömma och klandra, göra propaganda och motarbeta eller öfver hufvud taget låta någon tendens framskymta — endast att söka sanningen och framdraga den. Men skulle man vid studiet af dem vi här betecknat som isolerade, svenskarna bland amerikanerna, också finna, att dessa icke äro mera värda förakt och hårda ord än svensk-ameri-kanema, och att det egentligen äro de senare som drifvit bort de förra, så____intet ondt i det!XIII.

Ett poetiskt folk i en prosaisk omgifning.

Ernst Skarstedts förtjänstfulla arbete, “Våra Pennfäktare” finnas, som bekant, upptagna mera än tre hundra svensk-amerikanska författare — de flesta af dem poeter. Det är en ganska respektabel samling i förhållande till de invandrades antal och med hänsyn till den omständigheten, att de allra flesta af dem äga endast vanlig folk-skolebildning och således ej varit i tillfälle att upp-öfva möjliga stilistiska anlag eller fått snille och smak utbildade genom umgänge med diktkonstens mästerverk. /De, för hvilka det varit alldeles omöjligt att på ett begripligt sätt i ord uttrycka känslor och tankar, i och för sig själf kanske verkligt poetiska, äro, som sig bör, uteslutna ur Skarstedts förteckning. Med dem skulle antalet svensk-amerikanska poeter blifva förvånande stort./

Man torde förstå, att det i denna artikel icke alls är fråga om halten af svensk-amerikansk poetisk produktion, vare sig till form eller innehåll. Det är endast fråga om en hastig öfverblick och några reflexioner öfver det egendomliga förhållandet, att de

Svensk-amerikanska studier 6.till Amerika — “dollarns land”, som det kallas — invandrade svenskarna med förkärlek ägna sig åt diktkonsten och idka denna, så godt hvar och en af dem förmår.

Egendomligt kallade vi det. Ja, så förefaller det vid första påseendet. Detta land är ju materialismens hemland. Svenskarna här hafva kommit hit för att göra det bättre för sig i materiellt hänseende och detta tyckes upptaga hela deras tid, alla deras tankar. Omgifningen är så prosaisk den gärna kan vara — om man bortser från naturens skönhet i några af de trakter, där landsmän äro bosatta. Lifvet i Amerika är ägnadt att uppdrifva det praktiska förståndet på hjärtats bekostnad, utveckla själfviskheten till den grad, att alla ädla passioner förkväfvas. Det sporras ständigt till handling i egoistiskt intresse, men poetisk inspiration saknas. Endast genom ständig verksamhet, förtviflad rörelse, kan man hålla sig uppe i den strida strömmen; att drömma är att sjunka och förgås. Och dock är det vid närmare påseende icke så underligt, att svensk-amerikanerna i så hög grad älska och idka vitterhet.

Först och främst äro svenskarna ett poetiskt folk. I det gamla hemlandet tolkas folkets poetiska känslor och drömmar af de mest begåfvade, som tillika för-värfvat sig det välde öfver uttryckssättet, som icke kan vinnas utan studier, alldeles som förhållandet är i all utöfning af skön och bildande konst. Menige man tiger stilla, tillfredsställd med att få hvad han tänker och känner uttryckt på ett bättre sätt än han kunde göra det. Bland dem, som utvandrat till Amerika, är det annorlunda. Där äro dylika tolkare mycket sällsynta, och följden blir, att poesien bryter ut hos nästanhvar och en. Mycket barockt blir det ofta — det veta de svensk-amerikanska tidningsmännen. Men det har helt säkert varit helt annorlunda, det poetiska fostret, när det låg vid naturpoetens hjärta, fast det blifvit missbildadt i födseln. Det ligger någonting patetiskt i de iiesta af dessa till papperskorgen dömda utgjutel-ser, någonting rörande i den oförmåga, som förenas med hvad som tyckes vara ett verkligt behof att sjunga ut sorg och glädje, längtan och hopp. Tanken därpå dämpar skrattet åt ett insändt poetiskt pekoral till ett vemodigt deltagande löje — i all synnerhet då tidningsmannen är medveten om att han själf är behäftad med samma svaghet, hvilken han dock kanske förstår att dölja litet bättre.

De svårigheter, mot hvilka invandraren måste kämpa, de bittra erfarenheter, han fått röna, äro ägnade att vända blicken inåt, och då möter han poesien. På vägen från den hårda verkligheten blir vandraren, öm-fotad och söndersargad af skarpa taggar, varse poesiens fagra fé. Hon vinkar honom och vänslas med honom, och i hennes sällskap glömmer han alla ut-ståndna lidanden, alla bittra missräkningar. I ensamheten är hon honom en trogen

tröstarinna — det är bara i sällskap hon visar sig falsk och flyktig. Prosaiskt uttryckt mena vi: de så kallade “hundåren” göra svensk-amerikanerna till poeter.

En annan omständighet, mindre sentimental, bidrager till att så många af våra härvarande landsmän taga till pennan och försöka producera något i den bundna formen. Våra professionella poeter — “skalder” kallas de här — äro i allmänhet af den beskaffenheten, att hvar och en annan tror sig kunna åstadkomma, om icke bättre, så åtminstone ett lika godt resultat,och många vilja bevisa det. Det är känslan af att “en ann* är så god som en ann’ ” — en känsla, som är mycket starkt utvecklad här i landet, — hvilken härvidlag tar sig uttryck. Härmed förenar sig fåfängan, det gammalsvenska lytet. Det kittlar så behagligt att se sitt namn i tidningen under några verser, som blifvit omarbetade af redaktionen, ifall denna icke vågat riskera att förlora en prenumerant.

Ännu en orsak torde finnas däri, att det sträfsamma, torra hvardagslifvet fordrar en omväxling så diametralt motsatt som möjligt. Därför ägnas de få lediga stunderna åt den diktande konsten, för hvars utöfvan-de amatören behöfver mycket få medel. Endast en blyertsstump och en bit papper. Att samma konst erfordrar de allra största förutsättningar, tänker han icke på. Den unge invandraren sitter då i sitt “boarding-hus” och söker glömma ensligheten och döf-va hemkänslan med att dikta glada visor eller låter han dem få fritt lopp i versifierad längtan efter en följeslagerska genom lifvet, motsvarande hans fantasibild, och ett trefligt hem, som han redan inredt i sin inbillning. Det är hufvudsakligen de unge männen som äro poetiska; flickorna inspirera till poesi, men äro själfva i allmänhet mycket prosaiska — må den oartiga sanningen vara sagd! Den gäller för öfrigt icke endast landsmaninnorna.

Det är emellertid icke blott de unge männen som i poesien söka en förströelse, ett motmedel för den ytterst prosaiska hvardagsverkligheten. Alla åldrar göra detsamma — endast motiven äro olika.

Den myckna tillfällighetspoesi, som förekommer bland landsmännen härstädes, har nog sin grund i de omständigheter, som blifvit påpekade i det föregående,men kan dock icke, noga taget, räknas som ett bevis på den poetiska böjelsen hos svensk-amerikanerna, enär sådan poesi är skrifven på beställning och för helt andra orsaker än poesiens egen skull, och är dessutom högst sällan det ringaste poetisk — hvilket förhållandet ofta kan vara med de allra otympligaste verser, framsprungna ur inre drift.

Äfven utan den myckna versskrifningen, som kännetecknar svenskarna i Amerika, skulle man lätt kunna märka, att de äro ett poetiskt folk i en prosaisk omgif-ning. Man behöfver icke vistas länge bland dem för att komma underfund därmed, och att de äro det i ännu högre grad än svenskarna i Sverige, enär de hafva erhållit nya impulser, som måste taga sig ett poetiskt uttryck — impulser som icke finnas i det gamla fosterlandet. Hemlängtan till exempel.

Och det är detta, som utgör grunden till vår tro, att med svenska språkets bibehållande och för konstidkan-de gynnsammare omständigheter här i landet skall kunna uppstå en svensk-amerikansk diktning, som skall kunna stå vid sidan af den svenska eller kanske till och med stå ensam.

Det är visst icke meningen att framkomma med det skrytsamma påståendet, att den redan nu förefinnes

— ehuru den kanske skulle tillmätas större betydelse än fallet hittills varit, om man ville göra sig möda att taga den i betraktande utan fördomens glasögon. Den befinner sig dock ännu i brodd, och det är svårt att i denna form göra skillnad på ogräs och hvete. Endast kännare kunna det.

Men det är lif i denna brodd. Den kan spira. Inträffar icke torka eller något annat, som förstör den, blir den kanske med tiden en vacker skörd.XIV.

Gomda i glömska.

många svenska invandrare kan det sägas, med användandet af en gammal bekant metafor, att de bränna sina skepp, sedan de an-ländt till dessa kuster. Det kan tillämpas på flesta så till vida, att de kommit hit i afsikt att stanna för alltid, och det är långt ifrån alla, som någonsin få tillfälle att göra besök i Sverige, äfven om de föresatt sig, att det någon gång skulle ske. Men rätt många afbryta också all förbindelse med det gamla hemlandet, till

och med långt innan de blifvit bofasta i det nya, och deras anhöriga i Sverige få aldrig mera höra af dem.

Skedde detta blott undantagsvis, skulle det nog icke talas och skrifvas så många förmaningsord till svenskamerikanerna att icke glömma bort de sina i Sverige. Rörande skildras hur en gammal mor sitter där och väntar år ut och år in på bref, som aldrig kommer.

Dock torde de invandrade svensk-amerikanerna i allmänhet icke hafva gjort sig förtjänta af de ofta hörda skarpa förebråelserna för försumlighet mot gamla föräldrar i fattiga omständigheter. Det är nog i mycket få fall sådant förekommer, och i de flesta afdem måtte det då finnas någon skälig ursäkt för ett dylikt beteende. I regeln försöka de hit invandrade barnen, så snart de kunna, få hit sina gamla föräldrar, om de lämnat sådana vid afresan. De göra detta ständigt, ehuru det är högst sällan gamla föräldrar från Sverige kunna trifvas hos sina barn i Amerika.

Om de, som ej hämtas hit, äro i behöfvande omständigheter i Sverige, så torde det i de flesta fall bero på, att deras barn här befinna sig i samma belägenhet. Annars har man ju hört talas om de penningsummor, som årligen sändas af svensk-amerikanerna till Sverige

— särskildt vid jultiden; och det faller sig helt naturligt att gissa, att lejonparten däraf kommer gamla, fattiga föräldrar till godo.

Men äfven med detta är på det hela taget förbindelsen mellan svensk-amerikanerna och hemmasvenskarna så föga liflig, att det är anmärkningsvärdt.

I Sverige skulle man kanske anse den förnämsta orsaken härtill vara, att dessa svensk-amerikaner — stundom betecknade som “vilsne i fjärran västern” — antingen begått någon större eller mindre förseelse och rymt till Amerika eller också att de där dukat under för nöd och elände.

Fall af det förstnämnda slaget äro emellertid så få, att de icke alls böra tagas med i beräkningen, när det gäller mera än en half million människor; och i förhållande till detta antal äro icke heller de senare fallen synnerligen många.

Däremot händer det icke så sällan, att den utvandrade icke låtit höra af sig, därför att han icke ville skrifva hem till vänner och anhöriga den första tiden, då han hade det så svårt, då det stundom såg alldeles omöjligt ut. Han ville vänta, tills det blefve bättre.Annars skulle de helt säkert anse honom förolyckad och förakta honom, kanske visa en smula deltagande, men alltid blandadt med förakt. Och förakt från ens närmaste, från dem, hvilkas tillgifvenhet alstrat så stora förhoppningar om ens duglighet och framgång

— det är förkrossande. Att skildra tillståndet för dem mycket bättre än det är, går ej rätt väl för sig. För det slagets diktning saknas inspiration. Således bäst vänta med underrättelserna, till dess det ljusnar och man lyckas med arbete och'sparsamhet — om man får behålla hälsan — komma i omständigheter, som något litet närma sig dem de hemmavarande inbilla sig att man är inne i, så snart man landstigit. Men det går icke så fort. Det tar år efter år, och när man väntat så länge med att skrifva “hem”, uppskjuter man det gärna ända tills man är riktigt hemma här — och då är det vanligtvis för sent.

I sådana fall som det skildrade har det icke varit någon förbindelse alls mellan bortfarne och kvarstan-nande, och det blir sällan någon.

I andra fall har det rådt en rätt liflig brefväxling den första, svåra tiden; men sedan har den blifvit allt mattare och slutligen afstannat helt och hållet. Då ha brefven från Sverige andats mindre hjärtlighet, vänskap och släktkärlek än vinningslystnad. Ett öfver-väldigande intresse har visats svensk-amerikanens myntvärde. Det har ocksa pockats på att han, just på grund af den förbindelse han underhåller, skall inbjuda mer eller mindre aflägsna släktingar, som han kanske aldrig sett eller hört omtalas, att taga del af hvad han köpt med nästan allt hvad lifvet har värdefullt. Han säger då kanske: “Help yourself!” Och hemmasvenskarna — som ej veta att detta är ameri-kanskt synonym för “Var så god!” — bli stötta öfver en sådan ohöflighet, kallblodighet och hjärtlöshet. Mycket ogin måtte svensk-amerikanen synas i Sverige, där man inte kan veta, hur han fått lida och strida sig fram, och att

hans moraliska eller till och med pekuniära understöd är af ringa betydelse för den, som så otåligt väntar att få skära guld med sin kanske tämligen slöa täljknif.

Svensk-amerikanens blygsel eller stolthet i de hårda dagarna och de stora fordringar, ofta riktigt obilliga, som ställas på honom i de goda, torde utgöra de mest vanliga skälen till att han gentemot hemmasvenskarna gömmer sig i glömska.

Att han i motgångens och olyckans dagar, då själen hungrar efter sympati, ej vänder sig till de hjärtan, som kunde antagas klappa varmt för honom, är just icke så förunderligt. Det är inte alltid trösteord som vid dylika tillfällen komma från Sverige. Och det händer nog icke så sällan, att det är just från det hållet, som förbindelsen afbrytes, när det inte låter det minsta lofvande från Amerika.

Det är visserligen sant, att det sändes klagobref till . Sverige — och äfven tiggarbref — af nyligen invandrade, som möta motigheter. Och sådana bref får man höra af — de cirkulera ej så sällan i den svenska pressen. Men de komma från enstaka veka, gelémjuka naturer, sådana som svenskars i allmänhet icke äro, om de annars äro än så fördärfvade. Ännu är svensken så beskaffad, att han tiger och lider. Han biter ihop tänderna och kämpar med ödet, antingen med tyst beslutsamhet att vinna eller också i stum förtviflan. Och blir han sårad till döds, drar han sig undan i gömsle för att dö i ensamhet och fred.90

Hvad beträffar de anspråk, som hemmasvenskarna ställa på svensk-amerikanen, när han lyckas slå sig igenom, så är det icke heller så förvånande, att de verka hindrande på förbindelsen dem emellan. I Sverige är det rätt vanligt att vigga, krusa och vänsla sig till fördelar af hvarjehanda slag. Här uppnås de endast och allenast genom arbete — och därtill mycket hårdt arbete. De bibehållas genom försakelser och umbäranden. Och det, som betalas dyrt, värderas all* tid högre än det, som fås på kredit. Däraf den svenskamerikanska skenbara oginheten mot de svenska anspråken.

Därtill kommer, att svensk-amerikanerna till och med i ännu högre grad än hemmasvenskama äro familj emänniskor. De ingå förbindelser i det nya hemlandet, och ju fastare dessa knytas, desto mera lossas banden, som bundit dem vid de nära och kära, de tagit afsked af. Här lefva de helt och hållet för de sina, när de fått sådana, och dem de förr kallat sina, äro icke längre deras.

I betraktande häraf faller det sig. icke så lätt att med samma stränga blickar som våra moralister ex officio se, hur så många svensk-amerikaner glömma “de sina” i Sverige. Endast i fråga om försummelse af plikt gentemot t. ex. de i början af denna uppsats nämnda gamla, fattiga föräldrarna kunna straffpredikningar anses berättigade.

En lifligare förbindelse mellan svensk-amerikaner och hemmasvenskar är nog att önska — hvilket också många, åtminstone af de förstnämnda, önska. Mest önskvärd är den kulturella förbindelsen. Den skulle vara till nytta och nöje ömsesidigt.

Hvem af oss invandrade har väl tillägnat sig allthvad Sverige hade att bjuda på af andlig odling, innan han af reste därifrån? Dess kulturrikedom har betydligt ökats sedan dess. Sverige är ingalunda ett stackars efterblifvet land. Och vi ha inte den ringaste anledning att gå och inbilla oss stå på en mycket högre, amerikansk nivå, från hvilken man kan titta ned på Sverige och svenskarna, om vi också sitta inne med en del erfarenhetsrön, som de där i allmänhet sakna.

Å andra sidan är det lika oskäligt af hemmasvenskarna att föreställa sig alla svensk-amerikanerna som stora folkskolebam.

Närmare bekantskap, lifligare tankeutbyte, mera psykisk *'telegraf ering utan tråd” öfver Atlanten skulle i hög grad minska förakt och fördom på båda sidorna. Och ju mera personlig förbindelse som åstadkommes mellan enskilda svensk-amerikaner och hemmasvenskar, desto större blir naturligtvis närmandet i det stora hela.

Detta är, som sagdt, ett önskemål. Men det kan därför icke stämplas som moralisk uselhet, att svenskamerikaner, som här skapat sig hem och knutit familjeband, som nu så ofta sker, föredraga att för vänner och anhöriga i det

forna hemmet gömma sig i glömska.XV.

Allvar och skämt.

Jkjyi3ellman har blifvit framhållen som svenskarnas Ejj§9Ép| mest nationelle skald, och hans skaldskap var af nästan uteslutande humoristisk art. Där-p af jiar man siutit sig till, att den svenska humorn skulle vara grunddraget i den svenska folkkaraktären, som ju ger diktningen sitt skaplynne.

Emellertid tyckes det i det lefvande lifvet, som vore tungsinthet, eller åtminstone allvar, det mest framträdande draget i det svenska folklynnet; och studerar man den svenska vitterhetens alster, hvilka som bekant äro öfvervägande lyriska, finner man i dem mest tungsint svärmeri. Detta framträder äfven i den jämförelsevis ringa del däraf, som är humoristisk, och blandningen har af smakdomare blifvit ansedd som den äkta humorn. Vare sig detta är så eller ej, är dock det djupa allvaret, som öfvergår i vemod, grunddraget i svenskt lif och svensk konst. Svenskarna äro ett all-varsfolk, om hvilket det sant och träffande blifvit anmärkt, att det tar till och med sina nöjen med djupt allvar. Det är alltid mera högtidlighet än glädtighet i vår feststämning.

Pessimismen, hvilken uppstod på den europeiskakontinenten som ett slags “bondånger” efter sinnesrus, blef, när den kom till Norden, ett förtätande af det nationella allvaret till dysterhet. Efter lång skymning med huldrelek och vemodigt sköna låtar blef det nattmörker med åska och blixt. I Nordens pessimism gaf sig tillkänna en trotsig, manlig kraft, som bjärt af-stack mot den kontinentala pessimismens sjukliga öf-vergifvenhet och kinkighet. Den senare var icke heller så djupgående som den förra, som togs på allvar, hvil-ket alls icke var förhållandet med den galliska, som blott var en smaknyck, ett mode för dagen.

Nordbons tungsinta allvar har sin motsvarighet och väl äfven sin egentliga orsak i den nordiska naturen, som är strängt allvarlig eller vemodigt drömmande, sällan vänt leende.

Borta från denna natur förblir grundtonen i svenskens lif och sång städse allvarlig. Allvaret har tryckt sin prägel på honom så djupt, att den först i kommande generationer kan utplånas. Det visar sig tydligt bland svenskarna i Amerika. De utgöra till sinnesstämningen en bjärt motsats till de humoristiska amerikanerna, som — frånsedt kanhända penningförvärf-vande — icke betrakta någonting i lifvet seriöst, allra minst dess motgångar.

Det har blifvit påpekadt, att den amerikanska humorn egentligen är bara karrikatyr, hvilken i allmänhet icke erkännes som sann humor. Men att det finns ett rikt förråd af humor i det amerikanska lynnet, kan man väl icke förneka, och att den tar sig uttryck i karrikatyr, bevisar just, att den är helt och hållet fri från vemod och sentimentalitet. Karrikatyren är nämligen ett pojkfriskt, okynnigt skämt.

Ett folk med en sådan galghumor som det ameri-kanska måste segra öfver alla motgångar. Det är som en guttaperkabo& i ödets hand: så snart det hårda trycket upphör, springer den upp och återtager sin ursprungliga form. Det är detta, den humoristiska lifsåskådningen, som utgör den så ofta anmärkta segheten i yankee-karaktären.

•Olyckligtvis sakna de invandrade svensk-amerikanerna i allmänhet denna sinnets lätthet och spänstighet. De taga lifvet allvarligt; de taga det hårdt. Då det vidriga ödet möter, kämpa de däremot med dyster beslutsamhet. När kraften i den starka armen och den fasta viljan blifvit uttömd, stupa de på valplatsen. Melankolien, som rufvar i nästan hvarje nordbo, växer stor och mörk i de fall, då den invandrade genomgår den första tidens motgångar, känner sig ensam och hemsjuk. Beklagligtvis blir självmord då ofta följden, hvilket icke skulle vara fallet, öm han hade ett större förråd af humor. I de svensk-amerikanska tidningarna förekomma så många nyheter om olyckliga landsmän och landsmaninnor, som tagit sig af daga. I de allra flesta fallen är det den medfödda tungsintheten, som drifvit dem därtill.

Emellertid äro, som så ofta blifvit upprepadt, framtidsutsikterna för de flesta invandrade nordbor betydligt ljusare här än i det gamla hemlandet. Detta skulle, tycker man, göra déras sinnen ljusare. Helt säkert hjälper det i hög grad till att utplåna “vemodsdraget öfver pannan”. Men det stränga allvaret sitter där. Ja, det förefaller verkligen, som vore svenskamerikanerna på det hela taget ett allvarligare folk än det svenska i Sverige. Ett bevis härför är, att någon skämttidning aldrig burit sig ibland dem, ehuru upprepade försök blifvit gjorda att utgifva sådana.

Denstora allmänheten ville icke alls veta af dem; den lilla läsekrets, som senterade dem, fordrade, att de skulle vara sådana, att de icke kunde läsas i hyggliga familjer. Lyckligtvis är det råaste krog- och buselementet bland svensk-amerikanerna så litet, att det icke kan underhålla en om än aldrig så obetydlig skämttidning, hvarför dessa måste antingen förvandlas till vanliga nyhetstidningar, hvilket skett i några fall, eller upphöra, som inträffat i de flesta.

Så har det gått med de svensk-amerikanska skämttidningarna. Sant är, att de lade an på en publik, som till svensk-amerikanernas heder är ytterst liten; men sant är också, att om den svensk-amerikanska allmänheten haft sinne för humor, skulle anständiga humoristiska tidningar hafva uppstått och åtminstone en borde kunnat existera bland de hundra publikationerna i den periodiska pressen. De amerikanska skämttidningarna innehålla sällan någonting anstötligt, hvar-ken i ord eller bild, men de äro de mest skrattretande i världen. Med all sin “abandon” på det humoristiska området äro amerikanerna snarare pryda än motsatsen, och de visa på ett eklatant sätt, att kvickhet kan vara himmelsvidt skild från svinaktighet. Deras skämt begagnas icke blott som ett antidot mot lifvets ledsamheter, utan också, försedt med den satiriska udden, som ett kraftigt vapen. De amerikanska skämttidningarna äro icke mindre en makt än den öfriga pressen — snarare kanske mera. På den politiska arenan till exempel anses de stora skämttidningarna utöfva ett större inflytande än någon politisk tidning, och det är ett allmänt kändt faktum, att dagtidningarnas karrikatyrteckningar göra större effekt än de skarpaste redaktionsartiklar. För öfrigt upplåtes stort ut-rymme åt humor och satir i alla amerikanska tidningar, äfven de kyrkliga.

De svensk-amerikanska journalisterna, om också icke af naturen begåfvade med det olympiska löjet, hafva i allmänhet “per aspera” tillägnat sig ganska mycken humor, hvilken de för sin egen del använda för att taga bort den malörtssmak de få af lifvet. I den lofvärda afsikten att muntra upp de mera än tillbörligt allvarsamma läsekretsarna strö de emellanåt litet salt och peppar på anrättningen eller rent af räcka dem ett stycke godt, kryddadt skämt, men det märkes, att man härvid iakttager den allra största försiktighet och ständigt fruktar den anmärkningen från prenumeranterna, att tidningen icke är nog allvarlig. Emellertid försöker vår press i sin helhet alltmera att med den anständiga humorn lysa upp de tunga dragen.

Att de invandrade svensk-amerikanerna, af hvilka de flesta tillhört allmogen, den allvarligaste delen af svenska folket, icke i nämnvärd grad frigjort sig från det ärfda stoiska allvaret, beror kanske mycket på den hårda strid de flesta fått utkämpa, innan de uppnått sin trygga ställning. Härtill kommer, att inom flera religiösa samfund bland vårt folk lifsglädjen rent af fördömes som synd. Den åsikten torde kanske icke vara så sällsynt ens bland lutheraner, ehuru Luther beskrifves som en man med starkt utpräglad humor, som han visst icke undertryckte, utan tvärtom ofta gaf luft. Och vår tids humor är betydligt mera slipad än humorn var på hans. Det må vara, att de tillbakavisa allt skämt, emedan de icke kunna särskilja det goda från det ohöfviska, för hvilket det varnas.

I allmänhet förstå sig svensk-amerikanerna icke på skämt. Och ju mera framstående en af dem är, destomindre tål han det. Hvad han däremot tål i enorma kvantiteter är smicker. Dess sötma äcklar honom aldrig. Däraf har en och annan spjufver tagit sig anledning att tillfredsställa sin burleska läggning och hopat på beröm till groteska proportioner — men föremålet har icke för ett ögonblick märkt den kolossala driften. Humorn har således här ingen användning, hvarken som stödjestaf eller knölpåk.

Arbete har sin tid, lek har sin. Så allvar och skämt. Det ena bör icke uttränga det andra. I ett harmoniskt lif har allt sina rätta proportioner. Allvar ha vi nog af i vårt svensk-amerikanska lif; humor — alldeles för litet. Det skulle vara färre själfmord, mera trefnad, mindre bitterhet, om där vore mera löje. Och humbugen skulle icke våga resa sitt hufvud så högt, om den skrattades ut.

Svensk-amerikanska studier 7.XVI.

Den tjanande systern.

man än må tänka om det rätta eller orät-i att människor skola stå i ett förhållande herrskap och tjänstefolk till hvarandra,» får man dock medgifva, att det under, nuvarande sociala förhållanden är alldeles nödvändigt, liksom

det hittills varit det; så långt tillbaka* som mänsklighetens historia går. Detta förhållande har dock under tidernas lopp förbättrats och undergått en märkbar utjämning. Tjänandet började som slafveri — tvångstjänst — octtJbibehöll sig som sådant till för icke så synnerjigen länge sedan. Egendomligt är det, att i Amerika, det civiliserade land; där slafve-riet, visserligen inskränkt endast till negerrasen, senast af skaffades, tjänstfolkets ställning är i alla afse-enden bättre än till exempel i Sverige, där träldom försvann långt tillbaka i äldsta tider.

Tjänstefolkets ställning är i Amerika sådan, att man icke kan se det ringaste spår af sammanhang med det forntida slafveriet, utom däri, att en viss fördom ännu gör sig gällande gentemot en tjänares ske-pelse. Det är nämligen ett välbekant förhållande, att här i landet födda unga män och kvinnor hellre slitaondt i annat arbete än må jämförelsevis godt som drängar eller pigor. En orsak är, att de icke kunna sköta de sysslor, som tillkomma dessa; men en annan lika viktig är, att de icke vilja. Det går emot den amerikanska frihets- och själfständighetskänslan, som dock, märkvärdigt nog, ej såras af ett tvunget, illa af-lönadt arbete i “shop” och departementbutiker, som står slafveriet mycket närmare än dräng- eller pig-tjänst.

Af alla hit till landet invandrade svenskar äro inga, kollektivt taget, så högt värderade af amerikanerna som de svenska tjänsteflickorna. I mången amerikansk dams hjärna hägrar nog den föreställningen, att svenskarna äro en nation af tjänstefolk — mest hurtiga, glada, villiga, vänliga och vackra tjänsteflickor. En sådan föreställning känna vi oss en smula förnärmade af och detta hindrar i väsentlig mån, att vi tillräckligt uppskatta den heder, som de svenska tjänsteflickorna förvärfvat åt svenskarna i Amerika.

Vi veta ju att de amerikanska begreppen om svenskarna som ett tjänstefolk äro alldeles barocka. Det är till och med brist på tjänstefolk i Sverige. Det har i massa flyttat hit därför att det i Amerika har det bättre i alla afseenden, och detta har haft till följd en så stor procent tjänstefolk bland svensk-amerikanerna, att amerikanerna förledas tro, att nästan alla äro det.

Först och främst äro de sociala förhållandena bättre. I de flesta amerikanska familjer utom de mera aristokratiska, som under sina täta besök i London och Paris antagit europeiska seder och oseder, anses tjänsteflickan som en jämnlike, åtminstone så mycket som en medlem i familjen, icke besläktad med den-samma, kan göra anspråk på. I alla händelser är hennes ställning icke på långt när så underordnad som i Sverige. Och att låta sin tjänsteflicka få känna förödmjukelser, det aktar sig en amerikansk “lady of the house” för, om hon är aldrig så litet van vid tjänstefolk, — ty då går flickan sin väg på ögonblicket, och i så fall står “ladyn” där hjälplös som ett litet barn. En äkta fullblodsamerikanska kan nämligen icke ens koka vatten utan att något går på tok.

Detta — att en tjänsteflicka kan lämna sin plats, när helst det faller henne in, är ett af hennes allra starkaste privilegier, och då det är fråga om en god, kunnig, omtyckt tjänsteflicka — som de svenska utan undantag äro — är denna frihet nästan absolut makt. De bästa tjänsteflickorna använda den minst — de be-höfva icke göra det. Därför hafva de svenska till allt annat beröm fått det, att de äro ovanligt stadiga på en plats. Ett alldeles motsatt betyg ha de irländska fått. Och huru mycket mera omtyckta de förra äro än de senare, framgår af det i annonser efter tjänsteflickor åtminstone förr så ofta förekommande, stereotypa: “Swedish preferred. No Irish need apply.”

Som ett mellanting mellan slafveriet och den fria tjänsten kan man anse tjänstehjonens ställning i Sverige, där de städjas för icke mindre än ett halft år, vanligen ett helt, under hvilken tid de faktiskt äro aflönade — och icke så synnerligen väl aflönade — slafvar, hvilkas slafveri är lindrigare eller svårare, allt efter som deras husbondfolk är beskaffadt.

I Amerika är, som nämndt, förhållandet ljelt annorlunda. Därtill kommer, att de här hafva ganska mycken fritid i tjänsten — ja, mera än förhållandet är i de flesta sysselsättningar i andras tjänst. I de van-ligaste fallen äro tjänsteflickornas sysslor för dagen undanstökade klockan åtta på kvällen. Hela torsdags-eftermiddagen är hon fri. Hvarannan söndag kan hon fritt disponera öfver. Fritiden varierar något på olika ställen och är mycket beroende på om hon är ensam eller har kamrater på stället. Torsdagsefter-middagen som tjänsteflickornas egen är emellertid så godt som en af republikens institutioner.

Tjänsteflickan är en af de få lyckliga i Amerika, för hvilka arbetet är jämförelsevis lätt. För de flesta andra

invandrare är det hårdare än i det gamla hemlandet — ehuru det i allmänhet medför bättre resultat. Tvätt, strykning och andra tyngre husliga göro-mål fordras i allmänhet icke af en tjänsteflicka, utom då hon ännu är “grön” (nyligen anländ och ovan vid amerikanska förhållanden) eller då det särskildt bestämmes, då hon antager tjänsten, i hvilket fall en högre lön än den vanliga begäres. I sådana familjer, där kusk eller andra manliga tjänare hållas, få dessa gå den kvinnliga betjäningen tillhanda, och denna blir således själf betjänad nästan lika mycket som herrskapet i sin tur.

Hvad löneförhållandena beträffa, så äro de, som väl bekant, mycket bättre än i Sverige och torde vara närmaste orsaken till invandringen. Af lönen behöfver inte användas mera än hvad som åtgår till kläder. När man jämför tjänsteflickans med den ungefär lika stora, som åtnjutes af hennes systrar i “shop” och butik och tar i betraktande att de senare måste betala för rum och mat, tvätt och kläder (det fordras att de äro finare klädda i hvardagslag än tjänsteflickor), så inser man, att de få dyrt betala sin frihet och själf ständighet, som det för resten är föga bevändt med, utom från kloc-kan 6 på kvällen till klockan 8 på morgonen — om ens då. Rätta orsaken till att de det oaktadt föredraga sin lott framför en tjänsteflickas och titta ned på en sådan genom pincenez’en (som blir alltmera vanlig bland det kvinnliga könet i Amerika) är, att de tro sig åtnjuta mera socialt anseende. Detta är för en flicka detsamma som utsikten till att blifva gift med en man, hvilkens sociala ställning är någorlunda höjd öfver de lägsta planen. Men nu är det ett faktum, att åtminstone de svenska tjänsteflickorna i allmänhet göra bättre partier än fabriksflickor, butiksfröknar, ma-skinskrifverskor, stenografer och andra unga damer, som anses stå ännu några pinnar högre på samhälls-stegen här i landet. Den manliga befolkningen hyser alls ingen fördom mot tjänsteflickor (äfven bland de unga invandrarna, som i hemlandet tillhört högre samhällsklass, har denna fördom nötts bort); tjänsteflickorna hafva genom sitt umgänge med de bättre familjerna lärt att skicka sig på samma sätt som dessa damer, om så skulle påfordras, under det att kontors-fröknarna just inte kommit i tillfälle att få någon yttre slipning under samvaron med familjens manliga medlemmar i det dagliga arbetet. Vidare sitter mannens kärlek icke blott i hjärtat utan äfven i magen (den är väl så stor, att den icke kan rymmas blott på det förra stället) och ett trefligt hem har för honom en icke ringa betydelse vid tanken på äktenskaplig förbindelse. Dessa omständigheter jämte, naturligtvis, de svenska tjänsteflickornas personliga företräden göra, att de icke sällan förvandlas till amerikanska fruar lika hastigt och lustigt, som då en af dem byter om kostym. Och i allmänhet blifva de bra gifta samt vidmakthålla äktenskaplig lycka, för så vidt pådem beror. En man, hvilken ställning i lifvet han än intar, gör också i regeln klokt i att välja en tjänsteflicka till maka, och här i Amerika, där han genom ett dylikt val icke sjunker i anseende (utom möjligen i några snobbkretsar) sker det dagligen. Att så är fallet, torde vara ett af de bästa bevisen för, att tjänsteflickorna såsom klass icke äro föraktade trots den omständigheten, att landets egna fattigare döttrar ej vilja tjäna som pigor.

Äro tjänsteflickorna i amerikanernas ögon en heder för de svenska invandrarna, så finns det också skäl till antagandet, att äfven de senare anse dem så. Åtminstone borde de det. Blott undantagsvis får man höra sådana uttryck som det, hvilket förekom i en af själf-biografierna i en numera upphörd illustrerad tidskrift, där en skribent efter en lång klagan öfver att hans talanger blifvit så föga uppskattade, sedan han kom till Amerika, slöt med att bittert och hånfullt kalla detta “pigornas förlofvade land” — med en tydlig insinuation, att det var just därför, att det gjorde skäl för detta namn, som hans talanger och bildning ej kunnat göra sig gällande. Publiken var nämligen icke fin nog. Det torde emellertid vara tvifvel underkas-tadt, om den vore finare, ifall de svenska tjänsteflickorna voro borta härifrån. Utan att fördjupa sig i många spekulationer öfver, hur det skulle se ut, om så vore fallet, kan man tryggt påstå, att ganska många af de nu existerande svensk-amerikanska tidningarna måste upphöra, kyrkornas inkomster blefve betydligt magrare, ganska mycket vissnande skulle förmärkas i den nuvarande blomstringen och — maA kan gärna tillägga — månget “bättre mans barn” från Sverige, som lidit skeppsbrott här i landet, finge svälta ihjäl.När det gäller något svensk-amerikanskt företag, som fordrar penningeunderstöd — hvilket de flesta företag fordra — tänker man i främsta rummet på de svenska tjänsteflickorna. Och på dem missräknar man sig aldrig, äfven om deras frikostighet ofta blifvit missbrukad. De svensk-amerikanska tidningarna räkna dem som sina bästa prenumeranter, de svensk-ameri-kanska kyrkorna som sina bästa medlemmar och svensk-amerikanerna i allmänhet, tro vi, som sina “bästa flickor”.

Det är också stor skillnad mellan svenska tjänsteflickor i Amerika och i Sverige. De förbättrade förhållandena här hafva gjort, att de förra kunnat utveckla sig till annat än blott och bart tjänsteandar. Det är mycket svårt, om icke rent af omöjligt, att i en folksamling, till exempel bal eller dylikt, se någon skillnad på tjänsteflickor och andra unga damer. Det synes sannerligen inte på dräkten och lika litet på skicket. Och den förnämsta orsaken till, att det ej märkes på så många svensk-amerikanska fruar, att de en gång varit pigor, är, att det inte heller fanns någonting särskildt kännetecknande på dem, då de voro det. En tjänsteflicka i Amerika är lika fri, själf-ständig och medveten om sitt människovärde som hvil-ken annan som helst, som mot öfverenskommen ersättning står till tjänst med sitt arbete.

Icke så få af de svensk-amerikanska tjänsteflickorna hafva i hemlandet fått en uppfostran, som var afsedd för en helt annat verksamhetssfär än den tjänande systerns. När de kommit till Amerika, hafva de funnit det lättast och bäst lönande att åtminstone till en början “gå i plats”, och det hafva de utan tvekan gjort, då de funnit, att de därigenom icke förlorade sinkast, utan att det tvärtom kunde yppas dem tillfälle att komma i en amerikansk krets på högre socialt plan än det skulle varit dem möjligt med motsvarande i Sverige, äfven om de stannat inom sitt stånd. Det är sålunda icke alls ovanligt att råka på svenska tjänsteflickor, hvilkas bildning är mycket högre än de flesta amerikanska fruars.

Äfven om dessa unga invandrade svenskor skulle anse ikädandet af tjänarinnas skepelse som ett för-nedringstillstånd motsvarande den “eklut”, som de manliga invandrarna få genomgå, så är det visst icke att betrakta som ett sådant, ty de ha det i alla afseen-den bättre än landets egna döttrar, som förut blifvit påvisadt.

Som det nu inte lider det minsta tvifvel, att de svenska tjänsteflickorna här i landet anses som de bästa i världen, återstår frågan, om detta förhållande skall obetingadt räknas nationaliteten till heder eller ej. För att komma på det klara med detta, måste man söka reda på orsaken, hvarför de svenska tjänsteflickorna äro så högt uppskattade framför alla. Det måste ligga i nationalkaraktären, ty kvinnor äro, frånsedt sådant som härrör från könsskillnad, på det hela taget mycket lika män.

Vi vilja icke för ett ögonblick antaga, att svenskarna äro till sin natur mera servila än andra folk. Därtill gifves icke den minsta anledning. Men de ha rykte om sig att vara höfligare än de flesta. Ett godmodigt, förekommande sätt och en tjänstvillighet, som alls icke har någon likhet med servilitet, äro också för dem utmärkande drag. Och dessa drag äro i allmänhet mera tydligt framträdande hos våra kvinnor än hos männen. Lägg därtill, att skönhetstypen hos deförra särskildt slår an på utländingar (liksom på oss) och att unga flickor i Sverige, liksom i alla germaniska länder, framför all annan kunskap få inhämta praktisk kännedom om matlagning och hushållsgöromål — och man har anledningar nog till förklaring på, att de svenska tjänsteflickorna äro favoriter i de amerikanska familjerna. Med dessa orsaker (och flickorna själfva) för ögonen kunna vi icke vara annat än stolta öfver våra tjänande systrar.

XVII.

Nojen.

vensk-amerikanernas lif är visst icke uteslutande arbete och ännu mindre bara tråkighet, som man måhända föreställer sig i det gamla, glada Sverige. Tvärtom är detta lif ganska väl fylldt med nöjen — antingen dessa nu äro uttryck af lif sglädje eller de föranstaltas för att frambringa en sådan.

Bland de östra staternas svensk-amerikaner, sär-skildt de i Worcester, Boston och New York, äro offentliga nöjen och familjefester så ofta förekommande att de allra flesta lokalnotiserna och en stor del af lokalannonseringen i hvarje nummer af därstädes utgifna tidningar på svenska äro ägnade däråt. Dömde man helt och hållet efter detta, skulle man lätt frestas till tron att svensk-amerikanerna i östern hufvudsakligen roade sig. Äfven sedan man iakttagit förhållandena på ort och ställe och vet att så ej är fallet, blir man dock ej kvitt sin förvåning öfver att så många annonserade och refererade nöjen förekomma där, hvarest flertalet landsmän äro invandrade och invandringen i allmänhet skett nyligen. Man tänker sig nämligen att det på grund däraf icke existerar samma materiella108

välstånd där som längre västerut i de svensk-ameri-kanska folkcentra, där så många förmögenheter grundlagts af en föregående generation och där såväl inkomster som sparsamhet på det hela taget äro större än bland landsmännen i östern.

Om också till följd af denna sparsamhet en mindre grad af sällskaplighet, mera genomträngande ameri-kanisering, intensivare arbete och andra orsaker västerns svensk-amerikaner ägna sig mindre åt nöjen än österns, så får man dock icke tro, att skillnaden dem emellan i detta afseende är så stor, som man får intryck af genom studiet af respektive landsdelars svensk-amerikanska tidningar. De i västern uppmärksamma blott undantagsvis förenings- och familj etill-ställningar, och lika undantagsvis annonseras de förra i pressen.

Svensken är ju af gammalt ansedd för att vara nöjes- och njutningslysten. Det skulle vara underligt, om icke svensk-amerikanen vore detsamma. Emellertid är han det icke i lika hög grad som hemmasvenskarna. Hans lifsåskådning är mycket allvarligare, äfven om han bara “ser på pengarna”. Det är för öfrigt penningjäktandet här i världen, i Amerika och annorstädes, som mer än någonting annat karakteriseras af intensivt allvar.

Men äfven i de fall, då svensk-amerikanen deltar i detta jäktande, stannar han ofta för att roa sig en stund, och ju mer^ svensk han är till sitt kynne, desto mera nöje fordrar han. Det är kanske därför landsmännen i östern förlusta sig mera än de i västern.

Att äfven de senare besitta detta slags svenskhet i hög grad är dock en känd sak. Det behöfs ingen stor anledning, förrän landsmännen i Chicago ställatill hejdundrande fester. Det behöfver icke komma någon utomordentligt distingerad gäst från Sverige för att de skola bjuda honom på subskriberad bankett

— mindre kanske för att hedra gästen än för att tillfredsställa sin lust att festa.

Mat och dryck i förening med feststämning utgör emellertid icke det enda slags nöje, svensk-amerikanerna bestå sig med. Det är för öfrigt icke så ofta förekommande — som offentligt eller halfoffentligt nöje åtminstone.

Af offentliga nöjen är intet så omtyckt som konsert, hvilket ju är det mest förädlande af alla och mot hvilket icke ens det mest trångbröstade bigotteri finner något att anmärka. Svensk-amerikanernas smak i detta fall är betecknande. Den belyser klart deras karaktär, ty denna framträder, hos folk som enskild, tydligare i nöjet än i arbetet. När man roar sig, följer man sina böjelser, hvilket mera sällan händer i arbetet.

Omväxlande med konserter förekomma i ändlös kedja basarer, baler — med eller utan teaterföreställning eller soaré — picknickar och en mängd tillställningar, för hvilka idéen lånats från det amerikanska nöjeslif-vet, såsom “necktie-parties”, “ragtime-parties”, “bas-ket-parties” o. s. v. Det är hufvudsakligen föreningar — inklusive kyrkosamfund — som föranstalta dylika förlustelser (balerna naturligtvis icke af kyrkosamfunden) och de äro från arrangörernas sida nästan alltid affärsföretag. Men den talrika publiken besöker dem blott och bart för att roa sig.

Föreningslifvet, som med hvar je år blir alltmera betydande bland svensk-amerikanerna, har kanske mera än något annat åstadkommit en hastigare rörelse inöjenas hvirfvel. Och att det ger så goda inkomster att föranstalta nöjen, visar ju tydligt, att svensk-ame-rikanerna vilja roa sig.

Kyrkosamfunden, äfven de mest pietistiska sekterna, stänga ingalunda sina tempel för nöjet. Tvärtom inbjuda de det, och “undervåningen” — ett slags festi-vitetsvåning i de flesta kyrkorna, — står till dess förfogande. Ett tämligen fritt och muntert sällskapslif koncentrerar sig kring kyrkan och är som allra lifli-gast i de till densamma hörande ungdomsföreningarna, hvilkas faktiska ändamål är nöje om också det teoretiska är någonting allvarligt.

Om också svensk-amerikanerna i detta fall icke gått så långt som amerikanerna, hvilka på ett märkvärdigt sätt kunna förena synbarligen oförenliga religiösa och sekulära ting, så hafva de dock gått långt nog för att ådraga sig förebråelser af allvarliga trosförvanter och verka störande på de konservativa sinnena, för hvilka ingen annan atmosfär än en af högtidlighet är passande i ett tempel. Dessa hålla före att det heliga rummet ohelgas af nöjet; de mera frisinnade och nöjes-lystna mena att nöjet förädlas, när det njutes under kyrkans skydd och därmed hålles

inom vissa gränser. I hvilket fall som helst är det nu så, att de svenskamerikanska kyrkorna täfla med de svensk-amerikanska föreningarna om att inbjuda till “en munter och treflig afton”, och de förras tillställningar bruka icke vara tråkigare än de senares.

Flertalet svensk-amerikanska föreningar äro ordenssällskap och hjälpföreningar, som få sitt stora medlemsantal hufvudsakligen genom den lifförsäkring eller sjukhjälp de erbjuda mot vederbörlig afgift, och man tillhör dem således méra för nytta än för nöje. Menvid dessa sällskaps fester för intägter strömma skaror af andra än medlemmar till. Dessutom finnas rätt många svensk-amerikanska gillen och klubbar uteslutande för nöje.

Ännu oftare än offentliga nöjen förekomma familjefester, af hvilka åtminstone ett slag har en tämligen offentlig prägel. Det är syrprispartierna — kanske svensk-amerikanernas mest gouterade förlustelse; i alla händelser det mest karakteristiska för deras säll-skapslif. Ett syrprisparti, som det vanligast förekommer, är ett slags våldgästning, till hvilken dock gästerna själfva medföra mat och dryck samt en present till värdfolket såsom ett slags ersättning för hvad som fördärfvas i huset. Det plägar nämligen gå ganska hänsynslöst muntert till, när en samling ungdom på detta sätt tränger sig in till en bekant — som dock ej alltid är bekant med hela sällskapet — och gör lekstuga af hans hem. Att den, som själf blifvit syr-prinerad, skyndar att föranstalta eller deltaga i ett syrprisparti för dem, som hemsökt honom — och det således blir syrprispartier i oändlighet — kan man, om man vill vara sarkastisk, tillskrifva hämndlystnad. Man far ändock icke så långt vilse från sanningen.

Många röster, i pressen och privat, hafva höjts mot de svensk-amerikansKa syrprispartierna, som på samma gång de tilltagit i frekvens synas hafva urartat till ofog och således upphört att vara nöje.

"Här kostar det så mycket, om man skall ha något roligt”, är en ganska vanlig anmärkning, i synnerhet af unga landsmän och landsmaninnor, för hvilka icke familjelifvets förströelser omväxla med ett ofta hår dt och enformigt arbete. Det är sant, isynnerhet hvad beträffar städerna, efter som ungdomen är i behof af112

nöjen och allt hvad man behöfver där kostar pengar. Förströelser blifva därför kännbara för kassan. Och dessutom är det köpta nöjet aldrig så njutbart som det fria.

Det kan framhållas att storstäderna, i hvilka det finnes så många landsmän, erbjuda många tillfällen till själsodlande förströelse, som ej kostar någonting, och parker, i hvilka sommarnöjen kunna njutas fritt, men det bör icke förbises, att de flesta unga invandrare ej finna tillräckligt nöje, om ens något, i bibliotek, taf-velgallerier, muséer o. d., liksom att de svenska parkernas förnämsta attraktioner för söndagsungdomen

— dansbanorna och lekplanerna — ej förekomma i de amerikanska. Isynnerhet de förra äro kära minnen för många och kunna alls icke ersättas af de offentliga danslokalerna, som i allmänhet ha ett dåligt rykte, det de meddela åt de besökande.

Folklifsnöjena sakna svenskarna i Amerika. De få ersättas med de i det föregående nämnda. Och mången landsman tycker på grund däraf, att det är tråkigt i Amerika.

Sällskapslifvet bland svensk-amerikanerna är väl icke synnerligen utveckladt, äfven om man tar vederbörlig hänsyn till österns mest sällskapliga kretsar, och någon “societet” — d. v. s. ett antal bekanta som hufvudsakligen ägna sig åt förlustelser — finnes icke bland dem, hvilket för öfrigt hvarken är förunderligt eller beklagligt. Att sällskapslifvet familjer emellan icke är detsamma här som i Sverige torde till en stor del bero på, att den anglosaxiska idéen “my house is my castle” trängt in ganska djupt hos svensk-amerikanerna, hvarförutom en starkare intensitet hos de enskilda intressena lägger hinder i vägen för ett för-troligt och gladt umgängeslif, som annars icke är så inhägnadt af ståndsskrankor som i Sverige.

Sällskapslifvet bland svensk-amerikanerna rör sig mest inom kyrkorna och föreningarna.

Med de nöjen som finnas — talrika nog att kasta en bred strimma solglitter öfver svensk-amerikanernas lif, när det lätt krusas af medgångens vind — finna vi dock vår mesta och bästa förströelse från tanke- eller kroppsarbete i våra hem.

Svensk-amerikanerna äro hemkära ända till passion, och det är rent af otroligt, hvilka mödor och försakelser som öfvervinnas för det enda målet — ett hem. Lyckligtvis är ingående af äktenskap en lätt sak här i landet, och svensk-amerikaner, i likhet med annat folk här, gifta sig i allmänhet vid unga år och njuta hemlifvets behag med ett från lefnadströtthet alldeles fritt sinne.

De svensk-amerikanska hemmen, hur enkla de än äro, innehålla också mera ljus och glädje än de amerikanska med sin tysta, stela, jpuritanska prägel. När anglo-amerikanen skalT söka upplifvande förströelse, måste han gå ut; svensk-amerikanen kan i liknande fall gå hem.

Svensk-amerikanska studier 8,XVIII.

I Amerika lara svenskarna känna k varandra.

ör icke så länge sedan, ungefär vid den tid, då de flesta nu lefvande svensk-amerikanerna utvandrade från sitt hemland, voro invånarna därstädes delade i lika många nationer, som riket i landskap. Endast i städerna voro de något sammansmälta. Landsbygden var bebodd af skåningar, smäländingar, västgötar, östgötar, värmländingar och så vidare, hvart och ett af dessa folkslag i sin provins. De hade olika dialekter, ofta så skilda åt, att de nästan kunde anses som olika språk. De hade olika seder och bruk och olika kynne, som blef ännu mera säreget, därför att det utbildades i ett isoleradt tillstånd. Och det var icke nog med att det fanns stora olikheter mellan provinsernas folk — det rådde ett verkligt nationalhat dem emellan. Deras umgänge med hvarandra inskränkte sig till, att enstaka vandrare från någon provins besökte de öfriga — såsom till exempel “skålknallarna” från Västergötland, smålandstöser och dalfolk. Någon sammansmältning genom giftermål förekom ej. Det hände sällan, att mangifte sig utom socknen, ännu mera sällan utom häradet och hardt när aldrig utom provinsen.

Man kunde knappt tala om ett Sverige utom i politiskt och geografiskt hänseende. Smårikena från forntiden hade bibehållit sig in i våra dagar. Provinsnationerna i Sverige voro mera särskilda från hvarandra än de all världens nationer, som bilda det amerikanska folket.

Med senare tiders lättare kommunikationer hafva de nämnda förhållandena väl blifvit mera utjämnade, men ännu torde de förefinnas i ganska hög grad, hvad beträffar den svenska landsbygden — om också icke så mycket, som då de flesta af oss på hvar sitt landsmål togo farväl af våra släktingar och vänner och först på utvandrarebåten fingo lära känna andra svenska tungomål och andra svenska lynnen än våra egna. Där skrattade värmlandstösen åt skåningapågen, när denne på sin släpande dialekt försökte förklara för henne, hur söt och rar hon förekom honom. Där drabbade halländingar och dalmasar ihop med knytnäfvarna, sedan speglosorna visat sig vara utan åsyftad verkan, enär den enes voro obegripliga för den andra. Det var en babylonisk förbistring i tungomålen och icke så ringa konflikt mellan provinslynnena.

Emellertid förmärktes redan här, särskildt bland ungdomen, en viss lust att bryta med de gamla traditionerna, när det gällde hjärtesaker. “Utbölingar”, gossar och flickor, tycktes mest intressanta och tilldragande. De storväxta, flegmatiska skåningarna sökte de hurtiga, raska smålandstöserna; de pigga västgötarna språkade sig in i skånskornas gunst; de lef-nadsglada värmländskorna kastade skälmaktiga blickar åt fräkniga och fyndiga smäländingar; och devackra blekingsflickorna snappades lätt bort midt för näsan på sina vildsinta landsmän, som emellertid, sedan blodet kokat en stund, tröstade sig med dalkullor och jösseháradsjäntor. Och så undan för undan alldeles som i “sista paret ut”. På åtta dagar öfver Atlanten lades grunden till det, som gör svensk-amerikanerna till ett folk och därigenom skiljer dem ifrån svenskarna i Sverige, som bestå af minst tjugufyra.

Ännu närmare knöts bekantskapen mellan de från olika svenska landskap invandrade, sedan de stigit i land och börjat göra sig hemmastadda i Amerika.

Här gläder man sig åt att råka en landsman och hälsar honom alltid som svensk — icke som skåning, halländing, smäländing, västgöte eller något annat. I umgänget nötas provinsialegendomligheterna bort så småningom. Dialekterna gå upp i svensk-amerikansk rotvälska och sedan i engelska språket. När de sedan uppenbara sig i den återupptagna svenskan, äro de nästan oigenkännliga.

Hvad för öfrigt beträffar provinsdialekterna, så skäms man för dem — och det är detta som gör, att man här ute i

västern, där de flesta invandrade svenskar kommit från landsbygden, så gärna talar engelska sinsemellan.

Här i landet, åtminstone bland svensk-amerikaner-na, gifter man sig i allmänhet utan andra hänsyn än hjärtats. Valet faller därvid lika ofta på en, som blif-vit född och uppfostrad i en långt från ens egen fosterbygd aflägsen trakt i Sverige som en, med hvilken man har gemensamma barndomsminnen.

Vill man alls umgås med sina landsmän, kommer man i beröring med sådana från alla håll och känter i Sverige. Sålunda lär man känna dem alla. Provin-sialintressen finnas icke, men gemensamma intressen desto mer — i fall man annars bryr sig om dem, hvilket beklagligtvis, icke är så allmänt. Dock är bristen på enighet verkligen icke så himmelsskriande, som man kunde föranledas tro af hvad man emellanåt får höra i tal och se i skrift. Man gör i dylika fall klokt i att närmare undersöka anledningen till klagolåten. Man skall då finna, att den i de flesta fall förorsakas af, att det svensk-amerikanska folket icke vill samlas som ett helt kring något enskildt företag till fördel endast för projektorerna eller att det icke vill följa en ärelysten, själfvald ledare som en boskapshjord efter en skällko. Det har visat sig, att då det gäller något, som är värdt ett gemensamt intresse, enighet icke saknats.

På det hela taget torde nog svenskarna i Amerika vara mera som en folkstam, mera förbrödrade, mera eniga än svenskarna i Sverige, just därför att de först här i landet riktigt lärt känna hvarandra.XIX.

Den svenska äran.

vackert drag, stundom förlöjligadt, men 18111111 desto mindre vackert, är svenskarnas ömhet om sin nations ära. Om sättet att be-fordra denna kunna meningarna vara delade, men äran själf, idealet, lyser med samma strålglans för dem alla och kastar öfver hela nationen ett skimmer af någonting aristokratiskt, ridderligt, romaneskt.

Denna omsorg om den svenska äran ger sig särdeles tydligt tillkänna hos svenskarna i utlandet. De behöf-va därför icke vara mera känsliga för den än hemmasvenskarna. Men detta drag synes tydligare hos de förra genom kontrasten med andra folk. Något betyder det kanske också, att de veta sig vara betraktade på nära håll af andra nationer.

Utom Sverige finnas de flesta svenskarna ju här i Förenta staterna. Hysa de verkligen, här i denna materialistiska miljö, en sådan hängifvenhet för den svenska äran, som blifvit antydt? Ja, de göra det tämligen allmänt. Äfven bland det fåtal, som försöker dölja sin nationalitet, som tyckes skämmas för sin härstamning och som med tystnad förnekar sin svenska börd, är det kanske i grunden hänsyn försvenska äran, som drifver dem att bete sig som de göra. De äro mer eller mindre tydligt medvetna om, att de icke äro till heder för nationen, men så mycken hederskänsla ha de ändå, att de under sådana omständigheter dölja sin nationalitet. Hellre förneka sin svenska börd än fördunkla den svenska äran! Detta försonar i hög grad deras handlingssätt.

De flesta svenskarna här i landet äro emellertid till heder eller åtminstone icke till vanära för det svenska namnet. För flertalet är det nog som ett nobleaae oblige att vara svensk. Vid hvarje anledning tages först och främst hänsyn till, om det man ämnar företaga sig är “till heder för det svenska namnet” eller motsatsen. “Will it pay ?” är en fråga, som diskuteras först sedan den förra blifvit af gjord. Den ena har sitt ursprung i inneboende, medärf d nobel instinkt; den andra är yttringen af någonting med möda och svårighet inlärdt. I det förra fallet är det den aristokratiske svensken, i det senare den demokratiske amerikanen, som talar ur svensk-amerikanen.

Hur Ömtiålig denne är om den svenska äran, kan man få tillfälle iakttaga, när någon landsman begår ett felsteg och hamnar i lagens våld. Finge svenskamerikanerna i så fall själfva skipa rätt, blefve syndaren säkert landsförvist, om också hans brott icke kunde anses förtjäna ett så strängt straff. Som det nu är, få de inskränka sig till att vredgas på den brottslige. Men hur stor deras vrede mot honom än må vara, hindrar det dock icke, att de göra alla ansträngningar för att rädda honom undan galgen, om han skulle blifvit dömd att böta med sitt lif. Detta sker icke för brottslingens egen skull utan för det svenska namnets. Med hänsyn till det stora antalet svenskarhär i landet äro emellertid dylika fall lyckligtvis mycket sällsynta. Äfven lindrigare förbrytelser äro jämförelsevis fåtaliga, isynnerhet sådana, som enligt svenska begrepp anses medföra djupaste skam. I sammanhang härmed må nämnas ett allmänt kändt förhållande. Hvad som hos härvarande svenskar huf-

vudsakligen hindrar det fullkomligt goda förhållandet mellan dem och norrmän och danskar — ett förhållande som dock är mera förtroligt än i gamla Norden — är, att de senares tidningar nästan alltid beteckna som “en skandinav” hvar och en af deras egen nationalitet, som begått någon förseelse och för den skull fått sitt namn i tidningarna. Detta är något som svensk-ame-rikanema icke kunna fördraga, ty de veta, att amerikanerna anse alla tre nordiska folken som skandinaver och tänka därvid företrädesvis på svenskarna, som här äro de flesta och de bäst kända. Och svensk-amerikanerna äro rädda om den svenska äran.

Därför vakta de också noga öfver de sina. Det är en rätt obehaglig tillvaro en vanfrejdad svensk har bland sina landsmän i “skojares och bedragares land”, som hemmasvenskarna förr kallade Amerika. Det är sant, att det finnes personer, som här åtnjuta aktning, ehuru de i Sverige förlorat den. Men i så fall hafva dessa lefvat ett nytt, oklanderligt lif, och det länder svensk-amerikanerna till heder, att de ej med farise-iskt förakt göra det omöjligt för en felande medmänniska, som ärligt försöker bättra sig, att återvinna aktning och förtroende. Det saknas visst icke exempel på bättring i Amerika hos personer som i Sverige icke skulle blifvit annat än utskum. Aktar däremot en miss-dådare på det senare stället att här fortsätta på brottets eller lastens bana, så gör han för sin egen delklokast i att stanna i hemlandet eller också ängsligt undvika Svensk-Amerika. Den svensk-amerikanska pressen, som i så många fall blundar, har en skarp blick för dylika passagerare och vakar med Argus-ögon öfver den svenska äran.

Så till vida hafva vi betraktat svensk-amerikaner-nas förhållande till denna ära från den negativa sidan. Det har också en positiv.

Liksom hemmasvenskarna utmärka sig äfven svenskamerikanerna för sin hjältedyrkan och beundran för stora nationella namn. I båda fallen är svenska äran den verkande orsaken. Hvarför sätta svensk-ameri-kanerna John Ericsson så högt, hylla hans minne så entusiastiskt, och kalla honom “den störste svenskamerikanen” ? Högst få svensk-amerikaner kände honom personligen, han umgicks ej med sina landsmän och uträttade föga eller intet direkt för dem. Men han var en svensk i Amerika, hvilkens namn blef be-römdt och förevigadt i republikens historia, och han höjde den svenska äran högst af alla här i landet — därför är han den störste och intar en heros plats.

Hur stark denna åstundan att upprätthålla den svenska äran i Amerika är, kan man göra sig ett begrepp om, då man ser, att den förmår öfvervinna till och med den gamla inrotade afundsjukan. Det fula karaktärsdraget gör sig nog gällande bland svenskamerikanerna inbördes. När någon här utmärker sig, är den grönögde draken genast redo att sluka honom. Men icke så, om han utmärker sig bland amerikaner. Då äro hans landsmän nog så villiga att göra hvad de kunna för att höja honom, ty då är det svenska äran det gäller.

För denna ära göra svenskarna här så väl som påandra håll i världen sig stundom skyldiga till förvillelser, begå dårskaper och kunna till och med framstå löjliga — men denna känsla för äran är i alla fall något som adlar hela folket, bonde som grefve. Jun-ker med värja och dagakarl med näfve — en garde för den svenska äran! Det går igenom folkets hela historia, som icke blott är dess kungars — och icke allenast Sveriges.

En enskild person utan ambition är icke mycket värd. Detsamma gäller ett folk utan ärelystnad. Hedern är det dyrbaraste den enskilde äger. Ett folks största rikedom är dess ära. I det fallet är det svenska icke fattigt, men icke hela denna nationalegendom är samlad i Sverige. En icke obetydlig del däraf tillhör de föraktade, förkättrade, som “öfvergifvit sitt land” och flyttat hit till Amerika. Måhända hafva de en mindre romantisk, mera praktisk uppfattning af den svenska äran. Men de äro långt ifrån likgiltiga för den. Här i landet, arbetets land, är för dem arbetsfältet ärans fält. Hur de där kämpat för den svenska äran kan numera hvarje upplyst, uppriktig, rättänkande amerikan vittna om. President Roosevelt yttrade till biskop von Schéele, att skandinaverna äro de bästa invandrade medborgarna, och det kan tagas som ett sådant vittnesbörd. Ty han är icke känd som en smickrare. President Taft har sagt detsamma.

Nästan öfverallt, där svenska nybyggare slagit sig ned, hafva de i början blifvit ringaktade af de infödda eller invandrade af annan nationalitet. Men en förändring har snart inträdt. De svenska invandrarna hafva tilltvingat sig aktning med hufvud och händer — utan att hvarken stångas eller slåss. Här i landet har det svenska namnet

redan förvärfvat såmycken heder, att hvar och en svensk invandrare, på samma gång han anser det som en stor ära att vara amerikansk medborgare, kan räkna det som en ännu större att vara amerikansk medborgare af svensk börd. Detta är svensk-amerikanens stolthet — en stolthet, som han borde vara mindre angelägen om att dölja, ödmjukhet är visserligen en dygd, men svensken tar sig bättre ut stolt.XX.

Svenska språket, liur det skrifves ock talas.

är i Nordamerikas Förenta stater finns det mer än en milMon människor, som borde vara någorlunda bekanta med svenska språket. Men endast vid pass hälften så många äro det. Och när man frånräknat dem, som kunna men icke vilja använda det, återstå blott några hundra tusen, som emellanåt — när ingen främmande hör eller ser det — begagna sig af “ärans och hjältarnas språk”.

För dessa tryckas omkring ett hundratal olika tidningar, sekulära och kyrkliga, och präster, jag vet icke hur många, predika, och närmare tre hundra “skalder” knäppa på sina lyror eller slå på sina harpor.

Det svenska språket i Amerika, såväl skrift- som talspråk, är naturligtvis i hufvuddrag detsamma som i Sverige. Men i detaljer finnes skiljaktigheter; och dessa äro icke så obetydliga.

Det svenska skriftspråket förekommer härstädes mest i veckotidningar och det bör sålunda företrädesvis studeras i svensk-amerikanska pressen. Sådant det förefinnes där, ansluter det sig i fråga om formnärmast till det, som var allmännast brukligt i Sverige för ett tjugutal år sedan. Det är således tämligen oberördt af det senaste årtiondets utsväfningar på det * ortografiska området och har tagit föga intryck af den nyaste svenska skönlitteraturens formförakt och slarf i grammatikaliskt hänseende. Det svenska skriftspråket i Amerika skulle hafva varit ett dödt språk, ett klassiskt, ett, som stelnat i den form det hade för tjugu år sedan — kanske den vackraste och mest regelbundna det någonsin haft — om det icke tagit intryck af det engelska och äfven i någon mån, fast jämförelsevis ringa, af den periodiska litteratur från Sverige, som studeras på de svensk-amerikanska redaktionslokalerna. Hvad beträffar de senaste årens språkutveckling i Sverige, med dess osäkerhet, oregelbundenhet och förvirring, så finns det beundrare af den tidigare, klara, klassiska stilen, hvilka anse denna utveckling som dekadans. I det fallet är emellertid smaken olika. Men angående samma språks förändring i umgänget med det engelska finns det väl icke mera än en mening — den, att det blifvit och blir alltmera fördärf-vadt. I de svensk-amerikanska tidningarna vimlar det af anglicismer, i somliga mer, i andra mindre. Högst få äro någorlunda fria från dem, ingen helt och hållet.

De mest förekommande anglicismema bestå i en efter engelska språket bildad ordställning samt i en ordagrann på samma gång som betydelselös öfversättning till svenska af engelska fraser. Det förra fallet förekommer dock icke så ofta hos dem, som inhämtat någorlunda grundliga kunskap^ i svenska språket; blott i långa, invecklade^perioder kan det hända, att de glömma sig och satta subjektet före predikatet i eneftersats, som regeln är i engelska syntaxen, och icke på motsatt sätt enligt den svenska.

I fråga om den ordagranna, språkvidriga öfversätt-ningen syndas det mer än mot ordföljden. “Huru att” i alla möjliga sammansättningar (ex.: “Huru att skrif-va svenska” — “How to write Swedish”) finner man, till allt annat än ögonfägnad, i nästan hvarje nummer af de flesta svensk-amerikanska tidningarna — och det icke blott i annonsafdelningen, där “Huru är detta?” pöser i fetstil som en symbol af oblyg okunnighet, utan äfven i de af “framstående förmågor” författade eller åtminstone öfversatta artiklarna. “Att falla tillbaka på” (to fall back on — att ha i reserv) är en annan af de tusentals anglicismer af detta slag, som ständigt förekomma i den svensk-amerikanska pressen, tämligen ojämnt fördelade där.

Hvad emellertid den såväl som andra synda emot språket, är visserligen klandervärdt, men dock ursäktligt. Tvenne språk kunna icke existera bredvid hvarandra så som engelskan och svenskan här i landet utan att det ena tar intryck af det andra. Svenskan är här i landet så svag gentemot engelskan — som dessutom är ett synnerligen uttrycksfullt och bekvämt språk — att den nödvändigt måste blifva lidande. De, som hafva till sin uppgift att skrifva på svenska bland svensk-amerikanerna äro oftast nödsakade att i det dagliga umgänget använda engelska språket, och det svenska blir för dem helt och hållet en minnessak. Sär-skildt tidningsmännen få äfven under sitt

arbete ha det engelska språket för ögonen, och det är i många fall de narras till anglicismer af ren optisk villa. På så sätt kan man förklara till exempel det så ofta förekommande ordet “adjoumera” (eng. “adjourn”) i stäl-let för den i Sverige brukliga, från franskan härledda formen “ajournera”.

På det hela taget kunna emellertid anglicismerna i svensk-amerikanska böcker och tidningar icke anses mycket värre än de under olika tidsskeden så allmänt förekommande gallicismerna och germanismerna hos de som synnerligen “goda” ansedda författarna i Sverige.

Att använda engelska ord i sin ursprungliga form eller med härledd böjning kan icke helt och hållet undvikas i den svensk-amerikanska pressen. En mängd nya förhållanden fordra nya namn, som icke förut finnas i svenska språket. Så finns till exempel en mängd administrativa termer på engelska, som sakna korrekt motsvarighet på svenska. Dessa ord och termer kunna icke rätteligen innefattas i benämningen anglicism. Ett amerikanskt “county” behöfver icke oriktigt öfver-sättas med “härad”, lika litet som ett franskt “departement”. När de svenska tidningarna tala om “mären” och “lordmayorn”, kunna de svensk-amerikanska gärna orda om “mayorn”. De förra genera sig icke för “sheriffen” och de senare behöfva icke heller göra det. En “alderman” i Amerika är icke detsamma som en “ålderman” i Sverige. Officiella ämbetstitlar och så vidare kunna mycket väl bibehållas i sin ursprungliga form, ty därför finns en massa prejudikat i svenska språkets lagar. Försiktigheten att omgifva dem med citationstecken är alldeles onödig, men den iakttages dock tämligen samvetsgrant af våra tidningsmän, förmodligen emedan de frukta för anglicismer och icke ha riktigt klart för sig, hvad som menas med sådana. På grund af dessa omständigheter är man också ifråga om svenskt skriftspråk här i landet mera än i Sverigerädd för de engelska ord, som på senare tiden blifvit försvenskade och vunnit burskap i språket. Ex. “wag-gon”, “kurva”, “starta”, “träna”, “flirt” och en mängd andra. Man glömmer att språkregler icke äro annat än erfarenhetsrön, och att ett lefvande språk ständigt gör nya sådana rön. Nog vore det bäst, att svenska språket vore så rent svenskt som möjligt. Men det är en önskan, som icke förverkligas. Rikedom och skönhet följas icke alltid åt, och det vackra svenska språket är onekligen ganska fattigt. Det är så mycket i den moderna utvecklingen, för hvilket intet motsvarande uttryck finns i Svenska akademiens ordlista. Och erfarenheten visar, att svenskarna i språkligt nödfall hellre låna ord af utländingar än de själfva bilda sådana. Icke heller förmår svenska språket så lätt och ledigt assimilera dessa lånade ord som till exempel det engelska, som så förvånande lätt får hvilket som helst främmande ord att passa in i sin språkmosaik. Bland svensk-amerikanerna är man emellertid, som nämndt, mycket mera försiktig med dylika ord, när de äro af engelskt ursprung, än hvad man numera är det i Sverige. Där kan det gå an att “flirta med damerna” — det anses till och med elegant — men här duger det icke (i språkligt hänseende nota bene). I så fall äro svensk-amerikanerna i sitt bättre skriftspråk mera pu-rister än svenskarna. Skada blott att denna förtjänst icke gör mycket till för att uppväga deras fel i fråga om de egentliga anglicismerna.

Dock — då vi jämföra skriftspråket i svensk-amerikanska böcker och tidningar, ofta författade och redigerade af personer, som hvarken äga eller göra anspråk på en högre grad af språkkännedom, med detsamma i den samtida svenska pressen och äfvenskönlitteraturen, finna vi felen och förtjänsterna vara tämligen jämt fördelade på båda sidorna.

Långt mera än i skriftspråket gör sig engelskan gällande i det svenska talspråket i Amerika. Till den blandning, som härvidlag åstadkommes, bidrager engelskan med grundformerna och svenskan med böjnings-ändelserna.

Exempel: Sv. “sofva”, eng. “sleep”, sv.-am. “slipa”; sv. “damer”, eng. “ladies”, sv.-am. “lädisar”; sv. “flottig”, eng. “greasy”, sv.-am. “grisig”; sv. “ansikte”, eng. “face”, sv.-am. “fäset” o. s. v.

De ord, som de invandrade först lära sig och som de sedan mest använda, äro “yes” och “no”, som ersätta “ja” och “nej” äfven hos de svensk-amerikaner, hvilka för öfrigt ej blanda engelska ord i sitt svenska språk eller åtminstone använda dem i ofördärfvad form. Näst i ordningen i fråga om allmänt bruk komma titlarna “mister”, “mistress” och “miss” i stället för “herr”, “fru” och “fröken”, och i detta fall torde det vara en öppen fråga, hvilket som är det bästa. I rent språkligt hänseende mest korrekta äro naturligtvis de svenska formerna i svenskt språk; men språkbruk anses upphäfva språklagar och det är i svenska språket, i Sverige såväl som utomlands,

brukligt, att i de nämnda allmänna titlarna använda det språk, som tillhör de om- eller tilltalade personernas nationalitet. Och svensk-amerikanerna, vare sig de äro amerikanska medborgare eller ej, betraktas som amerikaner och böra som sådana — enligt det svenska språkbruket — tituleras på engelska, det amerikanska nationalspråket. I västern, där de flesta svensk-amerikanerna äro samlade, användas alltid de engelska titlarna, i de östra staternas smärre svenska “kolonier”

Svensk-amerikantka studier 9.oftast de svenska och det till och med i sådana fall, som då det i en tidningsnotis omnämndes, att “Herr N. N. dömdes att för fylleri och förargelseväckande beteende böta $10.” — ett af de fall då titlar annars bruka helt och hållet utelämnas.

Efter de nämnda i svensk-amerikanskt talspråk förekommande engelska orden tyckas de vara allmännast, som äro likljudande med ord i svenska språket men af helt annan betydelse. Dessa engelska ord äro alltid rådbråkade. Ex. “barnen” (the barn, ladugården) ; “karen” (the car, spårvagnen); “krossa” (to cross, gå öfver, korsa); “slipa” (to sleep, sofva); “grin” (green, grön); m. fl. Som kardborrar hänga sig också fast vid svensk-amerikanen en mängd fraser, korta utrop, ordstäf och — svordomar, allt på engelska, för-därfvad med tillsats af svenska, t. ex.: “You bet!” — “det kan du betta på!”, “gee!”, “nit!” o. s. v.

Kunna de flesta engelska ord och uttryck af detta slag anses alldeles onödiga i svensk-amerikanernas svenska — och i synnerhet förkastliga i förvrängd form — så finnes det däremot en del andra, som äro svåra att undvika, därför att motsvarande ord och uttryck icke finnas på svenska och deras betydelse måste framkallas genom omskrifning, hvilket faller sig mera obekvämt i tal än i skrift. Dessa ord och uttryck äro desamma som de i skriftspråket förekommande och som omnämndes i det föregående.

Orsaken till att svensk-amerikanerna så allmänt blanda upp sitt svenska talspråk med engelska ord, är naturligtvis vanan. Denna orsak är på samma gång en ursäkt. Men det sätt, hvarpå denna förvärfvas, är åtminstone i ett fall oursäktligt. Det är, när den nyligen invandrade gör sig all möjlig möda att blanda uppdet enda språk han eller hon är mäktig, det svenska, med så mycken svensk-amerikansk rotvälska som möjligt. Den nykomne hör sina vänner och anförvanter, som kommit hit före honom, briljera — om det kan kallas så — med att “mäka mess”, “kätscha kalle på karen”, “krossa stritet” och mera sådant, och han märker, att man betraktar honom med ett tydligt förakt som “grinhorn”, innan han själf kan göra likadana språkliga kullerbyttor. Därför lägger han framför allt an på denna rotvälska i stället för att genast ta i tu med engelskan. Det finnes många sådana, som i åratal varit bosatta här i landet och dock icke förmå göra sig begripliga på engelska på samma gång som de vant sig af med svenska — icke glömt det, som de påstå. Det är de, som bildat den svensk-amerikanska rotvälskan.

Det är lätt att inse, hur detta tillvägagående af de invandrade fördröjer och i flera fall omintetgör inlärande af engelska språket, på samma gång som det för-därfvar det förut inlärda svenska.

Det finns emellertid många svensk-amerikaner, som förvärfvat sig vanan att inblanda engelska i svenskan på annat sätt, nämligen genom umgänget med engelsktalande. Efter att dag ut och dag in, år ut och år in hafva användt engelska språket är det icke så lätt att helt plötsligt kasta om och tala svenska, äfven då detta språk är modersmål. Tankarna skynda på talet och gifva icke den talande tid att välja det rätta svenska uttrycket, då tilläfventyrs ett engelskt först tränger sig fram. För den som icke blott talar utan äfven tänker på engelska lika väl som på svenska språket, är det ofta en ganska kinkig sak att förebygga inblandning af det förra i det senare, ehuru det, egendomligtnog, tyckes lätt att utesluta det senare från det förra.

I detta fall kan man icke rättvisligen tala om snob-beri med engelska uttryck utan måste anse inblandningen som en svaghet i intellektuellt hänseende; snob-beri af det dummaste och löjligaste slag är det däremot att använda de som “svensk-amerikanska” ansedda ord och talesätt, som hvarken äro svenska eller engelska och hvilka man afsiktligt lär sig alldeles som man lär sig tugga snus eller någon annan ful ovana.

De invandrare, som kunna göra anspråk på bättre skolunderbyggnad än motsvarande vanlig folkskolebild-ning, göra sig minst skyldiga till svensk-amerikansk rotvälska, hvilket man ju också har rätt att vänta af dem. Samtidigt tala de i allmänhet — efter hvad författaren varit i tillfälle att iakttaga — sämre engelska, ehuru de

kunna läsa och skrifva detta språk bättre än de, som tala dålig svenska men jämförelsevis bättre engelska. De senares svenska är tämligen lik rot-välskan hos dem, som ej tala hvarken svenska eller engelska utan det nya, mera än mesopotamiskan underliga språk, som är en blandning af bådadera.

Det är emellertid väl bekant, att en svensk, med hur främmande brytning han än må tala engelska, aldrig blandar in svenska ord vare sig i svensk form eller anglicerade, som han gör med de engelska, när han talar svenska. Det är ett förhållande, som är förunderligt och hvars orsak väl snarare ligger i personens än i språkets karaktär.

Svenska språkets användande i dagligt tal och dess renhet, då det användes, aftaga i proportion till den svenska bildningen och till afståndet västerut från atlantiska kusten, eller afståndet från Sverige. Den analogien är ju också logisk och lätt att förstå. Menen missuppfattning vore det att anse den svenska bildningen bland svensk-ameriKanerna mindre västerut än österut, om den också i proportion till antalet svenskamerikaner möjligen är större på sistnämnda håll. Allt svenskt i Amerika, det bättre och sämre, är samladt och representeradt i de mellersta västra och nordvästra staterna, där Minnesota, om någon stat, gör skäl för namnet “Sverige i Amerika”.

Troligen användes engelska språket mera än både svenska och svensk-amerikansk rotvälska i dagligt tal mellan svensk-amerikaner. Det är visserligen något som icke kan bevisas med statistik, men till den åsikten kommer man så småningom genom erfarenheten. De invandrade, hvilka i synnerhet hålla sig till engelska språket med uteslutande af det svenska, äro företrädesvis kvinnorna, som kommit från svenska landsbygden — hvarifrån för öfrigt de flesta invandrade svenskarna hafva kommit. De tala engelska, emedan detta språk talas tämligen lika af alla samhällsklasser (i den mening som man här i landet kan tala om sådana), och många, om icke de flesta af dem, hafva lärt det i de amerikanska hemmen. Deras svenska däremot är provinsdialekt, som de skämmas för, när de bära lika fina klädningar och hattar som de amerikanska damerna. I amerikansk dräkt och med engelska språket känna de sig — och det med rätta — lika goda som hvem som helst. Med den svenska provinsdialekten sjunker deras anseende i deras systrars ögon. Det är en gammal svensk fördom, som icke blåst bort på resan öfver Atlanten, att det är en skam att vara “från landet”. Det får också medgifvas, att de flesta svenska provinsdialektema, isynnerhet de bland svensk-ameri-kanerna mest representerade, skånska, småländska ochvärmländska, visst icke äro vackra, hvilket för öfrigt väl ej är förhållandet med provinsdialekterna i de flesta språk.

Det som gäller de från den svenska landsbygden invandrade kvinnorna, gäller också männen från samma håll, ehuru icke i lika hög grad. De lära sig engelskan hvarken så hastigt eller väl och hålla sig mera till rotvälskan. Om kvinnor i allmänhet äro bättre lingvister än män — delvis på grund af trägnare öfning

— är väl icke fullt utredt; men säkert är, att svenskamerikanskorna lättare lära sig tala engelska och tala det bättre än svensk-amerikanerna. De hafva också i allmänhet bättre tillfällen jämte möjligen en högre grad af adaptabilitet.

När svenska språket icke användes af alla de hit invandrade svenskarna, är det mindre att undra på, om det sällan brukas af deras barn, de infödda svenskamerikanerna. Det är ett allmänt bekant och med rätta beklagadt förhållande, att de invandrade svenskamerikanerna i allmänhet icke lära sina barn svenska språket. Äfven i de hem, där detta språk användes och barnen förstå det, begagna de senare dock engelska språket gent emot föräldrarnas svenska, det vill säga föräldrarna tala till barnen på svenska, och barnen svara föräldrarna på engelska. Många svensk-ameri-kanska föräldrar, isynnerhet de mera bildade, lära dock sina barn svenska från det dessa börja tala och lita riktigt nog på att de få tids nog lära engelska, när skoltiden är inne. Den vackraste svenska, den, som mest närmar sig skriftspråket, kan man få höra dessa barn tala; men då de hunnit till skolåldern, lägga de alldeles bort den. Deras skolkamrater håna och begabba dem för deras utländska tungomål, och deskämmas snart för att låta höra det. Utom i några af de östra staternas svenska kolonier samt i de fall, då bildning blifvit inhämtad i de svensk-amerikanska läroanstalterna, är svenska språket dödt för andra generationens svensk-amerikaner. Det hjälper icke, hur förhoppningsfullt man försöker se saken, faktum är, att de infödda svensk-amerikanerna hafva amerikanskt kynne och engelskt språk. Det enda svenska hos dem är deras namn, och icke alltid detta. Att hos dessa svensk-amerikaner uppväcka intresse och entusiasm för vårt

erkändt sköna språk har alltid varit vår, de invandrades, önskan. Denna önskan kan förverkligas endast genom att intressera dem för den svenska litteraturen, en af de yppersta i världen, men icke så världsbekant som andra af jämförelsevis mindre värdefullt slag. Utländsk litteratur, med undantag af den engelska, är ännu föga bekant äfven på det högre bildningsstadiet i Amerika, men den kommer säkerligen att blifva det, och vi få väl vänta på de infödde svensk-amerikanernas intresse för och kännedom om den svenska, till dess infödda amerikaner af annan härstamning börjat intressera sig för den. Som det nu ser ut, ter det sig hopplöst att göra propaganda för svenskt språk och svensk kultur bland flertalet infödda svensk-amerikaner.

Ofta har diskuterats frågan, huru länge^ svenska,, språket skall kunna bibehållas här riandEt; *Mfwrär i allmänhet ense om, att det bibehåller sig så länge, som invandringen från Sverige pågår; och det ligger ju i öppen dag. Men om denna invandring skulle inskränkas till en obetydlighet eller helt och hållet afstanna, försvinner snart, fruktar man, det svenska språket från Amerika. Kyrkosamfunden, särskildtAugustana, börja redan tänka på en dylik möjlighet. En af dess mest framstående män, framlidne pastor Carl Swensson, president för det svensk-amerikanska läroverket Bethany College i Lindsborg, Kansas, skref följande i en svensk-amerikansk tidning: “Engelskan tränger sig på. Det kan icke hjälpas. Vi måste se saken sådan den är. Visserligen böra vi på allvar fasthålla svenskan och öfva oss i densamma med all makt, men våra barn och barnbarn nås bäst genom engelskan allaredan. Vi kunna icke hjälpa det. Må vi ej blunda alltför länge för detta viktiga sakförhållande.”

Författaren till dessa artiklar är bestämdt öfver-tygad om och har mera än en gång uttalat den öfvertygelsen, att det i främsta rummet är svenskamerikanska pressen, i sig innefattande den svenskamerikanska skönlitteraturen, som gjort sig förtjänt om svenskt språk och svensk kultur här i landet.

I ledet bakom denna press stå de svensk-amerikanska kyrkosamfundens prästerskap samt lärarna vid dessa samfunds läroverk. Inom Augustana-synoden finnas många framstående vitterhetsidkare, men ännu fiera befinna sig utom densamma och i pressen — till hvilken dessutom flera af den förra gruppen höra — och därför kan icke detta samfund som sådant rätteligen göra anspråk på den ära, som den insisterar på — äran att vara svenska språkets och svenska kulturens särskilda riddarvakt här i landet. Det är däremot den svensk-amerikanska pressen. Den senare kämpar för svenska språket till sista numret af den sista tidningen. Att döma af det ofvan anförda uttalandet af pastor Swensson, som var erkändt representativ för Augus-tana-synoden, tänker den senare truppen redan påatt kapitulera. Och hvad beträffar de svensk-ameri-kanska läroverken, så är ju undervisningsspråket där det engelska utom i de teologiska afdelningarna. Svenska språket och litteraturen torde nog ägnas uppmärksamhet därstädes, men det har också påståtts, att dessa ämnen blifva tämligen styfmoderligt behandlade. Huru härmed än må förhålla sig, kunna de svensk-amerikanska läroverken dock icke anses utöfva den inverkan på svenska språkets och svenska kulturens bibehållande, som den svensk-amerikanska pressen, den sekulära och kyrkliga.

Sangvmi ska forTioppningar om svenska talspråkets bibehållande här i landet någon längre tid torde måhända komma på skam. Men det svenska skriftspråket bör kunna lefva och trifvas hädanefter som hitintills. Dess lifskraft beror på den litteratur, som möjligen uppstår med detta språk som konstmedel. Enligt uttalanden af så kompetenta litteraturkännare som Ernst Skarstedt, dr Bonggren, m. fl., skulle den redan nu i kvalitativt hänseende kunna ställas vid sidan af den samtida i hemlandet, utan att helt och hållet försvinna vid jämförelsen. “Under sin korta tillvaro har den svensk-amerikanska litteraturen haft att bjuda på ovanligt mycket, särskildt då man tager i betraktande, huru jämförelsevis fåtaliga våra författare varit och äro, och äfven frambragt alster, som kvalitativt kunna mäta sig med åtskilligt af det bättre i Sveriges litteratur under motsvarande period, det senaste half-seklet”, säger dr Bonggren i en ypperlig artikel om svensk-amerikansk litteratur i kalendern “Prärieblom-man”, en svensk-amerikansk litteraturhistoria i miniatyr. Han såväl som andra litteraturkännare låta kanske sin lifliga önskan, sin entusiasm och den värme,hvarmed de söka tina upp kallsinnigheten, förleda sig till tämligen öfverdrifna påståenden. Men i rent språkligt hänseende kan man nog djärfvas jämföra den samtida svensk-amerikanska med den svenska litteraturen.

Att den förra äfven i andra afseenden skall blifva jämbördig med den senare är vår lifiiga önskan. Skall den

någonsin förverkligas? Det bär framtiden i sitt sköte — detta såväl som svenska språkets öde här i landet. Många svensk-amerikanska författare, vittra och icke vittra, hafva visat lofvande anlag, men det har alltid kommit något, som hämmat deras utveckling, mest näringsbekymmer och tidningsarbete. Att det senare, åt hvilket flertalet af svensk-amerikanska litteratörer ägna sig, verkar förlamande på skönlitterär utveckling, har blifvit både erkändt och motsagdt. I motsägelserna hafva påpekats en Viktor Rydberg och de många engelska och amerikanska skönlitterära författare, som tillhört pressen. Men den förres arbete var af det fria slaget och de senare graduerade från journalistiken till skönlitteraturen. Den, som är någorlunda bekant med en svensk-amerikansk tidningsmans dagliga sysselsättning, skall förvåna sig öfver att han kan vara vitterhetsidkare eller författare, ehuru han är tidningsman.

Hos många hafva också de ofvan nämnda anlagen nått en ganska aktningsvärd grad af utveckling, men hos dessa jämförelsevis framgångsrika finnes alltid en stark längtan till Sverige, till en mera sympatisk miljö. En och annan har gifvit efter för eller kanske snarare kommit i tillfälle att kunna tillfredsställa denna längtan. Detta lofvar icke godt för svenskt språk och svensk litteratur^ här i landet. Men det skullekunna hända — ingenting är omöjligt här i världen och allra minst i denna världsdel — att någon eller några gjuta nytt lif i svenska språket i Amerika genom att på detta gifva svensk-amerikanerna litterära minnesmärken, som en längre tid motstå förgängelsen och det engelska språkets väldiga oceanvågor. Denne eller dessa måste emellertid ådagalägga en hög grad af själfuppoffring, ej eftersträfva egen ära för lifvet eller efter döden och bereda sig på ett sannskyldigt martyrskap.XXL

Ungdomskrälek går igen.

et märkes tydligt — och man förargar sig daröfver — att de senast anlända landsmännen i synnerhet de yngre, bemöda sig om att ^ara så amerikanska som möjligt.

De mottagliga unga svenskarna och de unga svenskorna, som äro ännu mera mottagliga, kunna också verkligen på en ganska kort tid tillägna sig en ameri-kanism, som visserligen är ytlig men som är mera jämnt påstruken hos dem än hos de flesta invandrade af annan nationalitet.

De vilja helst vara bland infödda amerikaner eller åtminstone amerikaner, som ha engelskan till modersmål, och söka efterhärma deras dräkt, fasoner, tal och såvidt möjligt är äfven deras åskådningssätt. När de vistats här i landet ett par eller tre år, äro de tämligen “amerikaniserade”.

Det är då han späckar sina anföranden med “baj gadd!”, intresserar sig för “base ball” och kallar sin fiende — en sådan måste en svensk för sitt fullkomliga välbefinnande ha — för en “sanna förbiss”.

Det är då hela hennes sträfvan går ut på att “mäka mäss me’ en jänkefäller” — oftast af irländsk bord.Det är då de båda svara den svensk-amerikanska tidningsagenten, att de inte kunna “rida svid päper”.

Efter ytterligare några år har amerikaniseringen trängt djupare in. Han tänker nu mest på att förtjäna pengar och hon har mistat mycket af lusten för “j änkefellers”, antingen de nu varit för henne som rönnbären för räfven eller hon verkligen smakat af den frukten och funnit den sur.

På detta stadium kan det hända att de råkas — den unge svenske invandraren och den unga svenska in-vandrerskan. De presenteras för hvarandra och säga: “Happy to meet you!” De konversera på engelska. Hans dialekt är lite sämre än hennes, men hon är en “lady” och låtsar om ingenting — bara accentuerar sh- och dj-ljuden litet för att visa, hur mycket bättre än han hon behärskar dem. De upptäcka att de ha gemensamma tycken. Det uppstår sympati. Den växer. Han får lof att “kalla på henne om kvällarna”.

Båda hafva hvar för sig vistats i “amerikanska” kretsar, men nu, sedan de kommit öfverens om att tillbringa så mycket som möjligt af sina lediga stunder i hvarandras sällskap, visar det sig, att de nämnda kretsarna icke riktigt passa för båda gemensamt. Hans umgänge har utgjorts af ogifta arbetskamrater, bland hvilka han icke kan införa henne, och hennes flick-bekanta Kunna på sin höjd presenteras ute på promenaden. Något vidare sällskapslif blir det icke af.

Att gå och vanka för sig själf är icke roligt i längden, inte ens för ett nyförlofvadt ungt par. Man vill gärna visa sin lycka för världen — det är ett mänskligt behof. De många svenska tillställningarna, de allra flesta med bal efteråt, komma nu riktigt väl till pass. De besöka dessa och råka därunder oväntadt påbekanta från hembygden. Gamla minnen återupplif-vas och med dem det gamla språket.

“Oh my”, säger hon. “It is such a long time since I used Swedish, så jag har nära på förglömt det.” “Same här tu!” instämmer han.

Men det är bara ilärd och fåfänga. De ha visserligen lärt sig litet nödtorftig engelska, men svenskan ha de icke glömt ett ord af. Det visar sig, när de verkliga, djupa känslorna — om det finns några — välla fram.

Så går han en dag och tar ut tillståndsbevis att ingå äktenskap och sedan komma bådas namn i svenskamerikanska tidningar, hvilkas redaktioner inte låta narra sig af att han kallar sig Charles Younglove och hon Carrie Grovestream. Bröllop ståndar och vigselakten förrättas af svensk-amerikansk präst, om någon sådan finnes i närheten, och det gör det helt säkert, ty präster och poeter äro vi rikligt välsignade med.

Under smekmånaden kommer svenskan åter i bruk, ehuru engelska språket är rikare på ömhetsfraser, hvilka emellertid äro alltför fjäderlätta för kärlek af det solida svenska slaget. Svenskan användes emellertid nästan omedvetet, och det är först en tid längre fram, när den lille börjar yttra andra ljud än gallskrik, som det anmärkes:

“Vi ha nu alldeles lagt bort att tala engelska här hemma. Vi få lof att börja på igen för lille Theodores skull.”

Men det vill inte gå riktigt bra, ehuru de utomhus kunna tala engelska nästan utan brytning. Slutligen förklarar Charles Younglove helt trankilt:

“Det gör ingenting, om vi lära pojken svenska. Engelskan kan han nog lära sig själf.”Och det är just hvad Theodore Roosevelt Younglove gör.---

Den nyligen hitkomne svenske invandrarens entusiastiska bemödanden att tillägna sig allt amerikanskt, det goda och det dåliga utan urskillning, medför ofta mycket löjliga resultat, och hans barnsliga förakt för det svenska, förmodligen alstradt af den förtjusning han erfar, då han finner sig kunna lära amerikanska manér, är ägnadt att uppväcka harm hos de mera stadgade svensk-amerikanerna, som äro måna om svenskhetens bevarande, emedan de däri se det säkraste sättet att vinna aktning hos de öfriga innebyggarna i detta land för alla.

Men detta uppväges af hans återvändande till det gamla svenska, lämpadt efter acklimatiseringen, och den rörande pietet, hvarmed han omfattar det, sedan han varit bosatt här 10 å 20 år eller längre. Då blir han ideellt mera svensk än svenskarna i barndomslandet och praktiskt mera amerikansk än någonsin förut. Han har insett, att den svenska invandraren är bäst för sitt adoptivland och sig själf med bibehållande af de svenska grunddragen. Hans kärlek till Sverige är rent af svärmisk, och han drömmer därom som om barndomsminnen men han arbetar och har sin vakna tillvaro i Amerika. Just den egendomliga beskaffenheten hos denna kärlek till barndomslandet utesluter tanken på att han skulle återvända dit och stanna där. Barndomsminnen och ungdomskärlek dö aldrig här i lifvet, men de omsättas icke i verklighet. Det Sverige, svensk-amerikanen älskar så högt, bär han inom sig. Dess geografiska läge år i hjärtat.

Detta fasthållande vid eller, om man så vill, återvändande till svenskheten, som utmärker de svenskar, somslagit rot här, är en borgen för den svenska kulturens bibehållande här i landet och ett godt stöd för hoppet om dennas fria utveckling på de medförda traditionernas grundval. Och insatsen af denna i den amerikanska framtidskulturen är det, som skall förebygga, att svensk-amerikanerna förlora sin identitet i den stora folkblandningen.

Det svensk-amerikanska andliga lifvet — som är det verkliga lifvet — ser kanske för närvarande ut som blott en svag reflex af det svenska, ett återsken, som försvinner som himmelens rodnad i väster, när solen går ned. Vi hoppas emellertid, att det i stället är mor-gonrodnaden till en ny dag för ett folk, som eröfrar riken, hvilka ej äro utsatta på någon världskarta.

Man kommer dock icke på sådana tankar genom att iakttaga de i början af denna uppsats nämnda landsmännen.

Men man bör komma ihåg, att de hafva ett senare utvecklingsskede och att ungdomskärlek går igen. Icke heller gör man rätt i att fördöma deras ifriga amerikaniseringslust. Skratta åt dem kan man, men det skall vara sympati i löjet. Skulle imnugran-\ ten allt ifrån landstigningen bibehålla sig^sTirupulöst _ (svensk, kunde han aldrig tillägna sig hvad som Jfr absolut nödvändigt för fräns framgång7*jaT till och ^ med för hans bkrtta existens i det nya landet. Det gör ingenting, att han gömmer undan sVenskheten för en liten tid — den går igen som ungdomskärlek. När han blifvit amerikaniserad nog, kommer den åter fram och han blir en sann svensk-amerikan.

Detta—de första invandrareårens skenbara osvenskhet med efterhärmning af amerikanska mönster och det därpå följande återvaknandet af svenskheten, som alls icke behöfver stå i samband med hemlängtan — kan man gärna anse som en naturens visa anordning.XXII.

Hemlängtan.

In af de senaste årens många studieresande från Sverige har uppgifvit, att trettiosju procent af de hit invandrade svenskarna blifva | vansinniga, de flesta till följd af hemlängtan. Detta påstående har emellertid blifvit vederlagdt, hvad den ohyggligt stora vansinnesprocenten beträffar, med statistiska uppgifter. Och då det vanligtvis i alla länder och bland alla folk är af olycklig kärlek, reli-gionsgrubbel eller dryckenskap som vansinne mest förorsakas, så torde ej så mycket af det svensk-ameri-kanska vansinnet rätteligen kunna tillskrifvas hemlängtan, hvilken, då den öfvergår till sinnessjukdom, kallas nostalgi.

Därmed förnekas icke, att det finnes hemlängtan — längtan efter Sverige — bland svensk-amerikanerna. Den finnes — och det kanske mera än man tror.

De invandrare torde vara få, som icke under den första tiden af sin vistelse här ha en starkare eller svagare känning af hemlängtan. Är det icke rent af kärlek till anhöriga, barndomsvänner och barndomshem som då gör sig gällande, så är det åtminstone vanan vid dessa. Det är helt naturligt att längta till

Svensk-amerikansica studier 10.det man är van vid, när man nyss kommit i ovana förhållanden, äfven om de senare äro mycket bättre än de förra. Endast då man kommit ur någonting alldeles odrägligt, händer det icke. Men alldeles odrägligt var väl ändå icke gamla Sverige, om man också var mycket missnöjd med en del förhållanden där.

Det stora flertalet svenska utvandrare till Amerika gör sig nog öfverdrifvet stora förhoppningar om sitt lif i nya världen; isynnerhet missräkna de sig mycket på den tid som åtgår och det arbete som fordras för att åstadkomma den drömda lyckan. Nästan alla komma de med illusioner, och då dessa icke förverkligas — åtminstone ytterst sällan i början — blir hemlängtan stark.

Det är då Amerika blir så förskräckligt och Sverige så kärt.

Hvarför återvända de då icke till Sverige, som är så bra, när de icke kunna trifvas i Amerika?

Det hör man så ofta, särskildt af infödda svenskamerikaner, yttradt med dräpande sarkasm om de nykomna, hvilkas hemlängtan förvillar deras omdöme om Amerika och förleder dem till klagan.

Det är ju märkvärdigt, att de icke taga första, bästa ångbåtslägenhet tillbaka till sitt “hem” igen. Men man glömmer, att många icke kunna göra det af rent pekuniära skäl. Och då de hunnit förtjäna och hopspara nog för återresan — ja, då är i de flesta fallen det värsta af hemlängtan förbi och de hafva redan hunnit med framtidsplaner på amerikansk mark. Att de, som hafva råd och lägenhet att återvända med detsamma, ändock icke göra det, har också sina skäl. Svenskar äro stolta. I många fall stupa vi hellre än vi vända åter som besegrade. Det hån, som skullemöta den, som flydde tillbaka till hemmets hägn igen, vore mycket värre än någon amerikansk “eklut”.

“Hemma är i alla fall ändå bäst.” Den anmärkningen tycks nog så oskyldig. Men den sylhvassa ironien i tonen och löjet — med fin, tunn rakknifsegg — de äro mera ägnade än hemlängtan att drifva en afkom-ling af forntidens vikingar till vansinne.

Är den ångerköpte Petter Jönsson från landsbygden, torde han i sin by få heta “amerikanaren” eller något ditåt till döddagar och blir således ständigt påmind om sin misslyckade lyckofärd.

Hellre döden bland främlingar än vanära bland hembor! Är icke detta ett svenskt drag — urnordiskt till och med?

Men detta stillar icke hemlängtan hos den nykomne. Det endast hindrar honom från hemresan.

De flesta öfvervinna emellertid denna hemlängtan, liksom de flesta som lida af olycklig kärlek öfvervinna den; och hemlängtan kan ju anses som en olycklig fosterlandskärlek. Hos några, som i psykiskt hänseende äro svagare, kan den emellertid blifva en sinnessjukdom och det blir vanvett och stundom självmord. I enstaka fall har det förekommit, att döden direkt förorsakats af hemlängtan utan självmord och utan föregående, märkbar sinnesförvirring.

Så länge hemlängtan gör sig förnimbar hos den invandrade, föresätter han sig att återvända till hemlandet efter en viss tid eller då en viss förmögenhet blifvit samlad. Redan denna föresats, framsprungen ur hemlängtan, är ett starkt botemedel mot densamma. Det är högst sällan att det efter förloppet af de tre eller fem åren — det är den vanliga tidrymden som utstakas — blir Sverigeresa af, äfven om man kanåtervända tämligen väl försedd med byte från vikingafärden till Vinland. När den invandrade anmäler sig för uttagande af sitt första medborgarepapper, märkes föga spår af hemlängtan hos honom.

Men den kommer igen, egendomligt nog, efter en lång slummer. Svensk-amerikaner, hvilka varit här så länge och blifvit så amerikaniserade, att man rakt inte tänker på att de kommit från Sverige, gripas plötsligt och häftigt af längtan att än en gång återse sin fosterbygd. Lyckligtvis äro de för det mesta i stånd att kunna tillfredsställa denna längtan. Det är därför Sverige besökes af så många svensk-amerikans-ka turister, som icke varit där på 20 a 30 år och som där äro alldeles som främlingar.

Hos dem yttrar sig hemlängtan som en längtan efter själfva landet, efter de scenerier, som hägra i minnet från barndomen; då däremot de nykomnes hemlängtan kanske mera gäller vänner och anhöriga.

De senare väntar den gamle hemlängtande svenskamerikanen icke att få återse i lifvet. De, som icke äro bäddade ned i mullen, äro förskingrade eller så förändrade, att ett igenkännande är tvifvelaktigt. Landskapet är väl också förändradt. Men det hvilar dock däröfver ett visst något, som icke försvinner — det är kanske barndomsminnena. Ofta är medvetandet att vara på svensk botten tillfredsställande för denne svensk-amerikan.

Det är nogsamt bekant att han snart kommit hit igen. Han gripes i Sverige af hemlängtan till Amerika.

Han trifves ej riktigt — det vill säga han är ej fullkomligt fredad för hemlängtan — hvarken i Amerika eller Sverige. Det är det fatala med att ha två hemland.För andra generationens lycka och välgång utsätta sig emellertid de invandrade svensk-amerikanerna för mera tragiska lifsförhållanden än detta. Hela deras historia är på sätt och vis en tragedi — med många komiska inblandningar.

Svenskarna äro icke och hafva aldrig varit ett hemfolk i så hög grad som till exempel fransmännen sägas vara det. Deras ungdom kan karakteriseras med de ord skalden Gei jer lagt i vikingens mun:

“Vid femton års ålder blef stugan mig trång, där jag bodde med moder min.”

Ut! ut! hän mot det okända, vida, äfventyrliga! — sjunger det i blodet hos de unga i Sverige och det är detta mera än något annat, som visar att det ännu icke är så utspädt, att ej några droppar af vikingafädrens finnas däri. Men med denna äfventyrslusta och längtan bort, bär svensken samtidigt hemlängtan i bröstet. Därför är han så orolig i sinnet.

Och på grund af denna sammansättning kan han icke hålla sig hemma, om han också väl vet, att han kommer att lida af hemlängtan därute.

Om hans afkomlingar här, amerikanerna med svenska anor, ärft samma drag, blir det en betydlig skillnad mellan dem och de yankees som under generationer ej begifva sig utom New England och i många fall knappt sätta sin fot utom sitt fäderneärfda “homestead”, hvar-för de också äro inbitna i “knownothingism”.

Går det hos dessa amerikaner af svensk härkomst också igen något af de invandrade förfädrens hemlängtan till Sverige — som ett psykiskt sjukdomsdrag, ifall man så vill anse det — så torde det hjälpa tillatt göra Amerika och Sverige bättre bekanta med hvarandra till icke ringa fördel för båda länderna.

Och bland de invandrade svensk-amerikanerna verka hemlängtan och de känslor, den föder, mera en ständig förbindelse med Sverige än de åstadkomma vansinne och död. Toge de icke ett sådant utlopp, skulle icke de invandrade svenskarna — liksom skandinaverna i allmänhet — fått rykte om sig att framför alla andra invandrare vara bona fide nybyggare, slå rot i landet och betrakta Amerika som sitt hemland, ej som ett tillfälligt arbetsfält.

De ha icke, som så många andra nationer, slagit läger här. De ha drifvit sina bopåjar djupt ned i jorden och byggt hus för sig och efterkommande.

Och hit längta dé, när de gifvit efter för längtan härifrån — äfven när de återvändt till sitt forna hemland.XXIII.

Den andliga odlingen.

ulturen i Amerika anses vara af nästan uteslutande materiell art. Ytligt betraktadt, kan det nog så tyckas, därför att den materiella kulturen här är så ofantligt hög, högre än i de flesta länder, och den andliga odlingen i proportion till denna ganska obetydlig. Dock saknas den visst icke och kan icke heller anses så ofantligt underlägsen öfriga moderna kulturländers. Det kan visserligen anmärkas att den i de flesta af sina yttringar ej är af ett nationellt slag, utan i det stora hela förefaller transplanterad, eller "lånad", som europeérna kalla den. Det torde vara tvifvel underkastadt om den någonsin blir nationell 1 detta ords vanliga mening. Snarare torde den alltjämt bibehålla sin internationella karaktär, men behöfver icke fördenskull vara underlägsen, snarare då motsatsen.

Hvad beträffar kulturen bland svenskarna i Amerika, så har man fått höra af hemmasvenskar, som ämnat studera den, att den alls inte finns. Därmed har man förmodligen icke menat att hit invandrade svenskar ej tillägnat sig den amerikanska genomsnittskulturen utan i stället att de ej haft med sig tillräckligt af densvenska eller — hvilket väl egentligen är meningen — att det ej utvecklat någon speciell svensk-amerikansk.

Det sista är sant, vid mycket noggrann definition på nationell kultur, så att till exempel en amerikansk kultur alldeles förnekas och endast erkännes som en utbredning af europeisk, företrädesvis engelsk. I denna mening ansluter sig den svensk-amerikanska antingen till denna eller utgör en fortsättning af den svenska — i hvarje individuellt fall på den ståndpunkt som denna befann sig vid tiden för utvandringen.

Menar man däremot att ingen nämnvärd andlig odling af det ena eller andra slaget finnes bland svenskamerikanerna, att deras arbete är helt och hållet ägnadt åt materiellt förvärf, att de vanliga kulturyttringarna saknas och att kulturmänniskans behof ej göra sig gällande bland dem, som en särskild nationalitet betraktade, då antingen känner man icke eller vill icke erkänna tillståndet.

Hos den svenska folkstammen i Amerika har utvecklingen varit alldeles densamma som hos andra folk som utvandrat i större mängd från ett gammalt kulturland till ett nyare och delvis okultiveradt. I början utgjordes utvandringen från det gamla landet af sådana, som där lefvat under tryckta förhållanden och med svårighet förvärfvat sitt dagliga bröd, mycket mindre någon högre grad af bildning. Alltjämt har immigrantströmmen till den allra största delen bestått af de folklager, som i ett gammalt kulturland alltid tryckts ned mot bottnen. Och skälet till deras utvandring har varit uteslutande ekonomiskt. Endast undantagsvis finns det för öfrigt något annat skäl till folkvandring.

Det har icke varit blomman af Sveriges kultur somtransplanterats i Amerika. Men därför är det icke sagdt, att denna kultur ej skulle kunnat slå rot här och till och med utveckla nya former.

Frukten af den banbrytande verksamheten på den materiella odlingens fält af våra nybyggare, de muskelstarka, viljekraftiga, segsinnade, har mognat. På slit och försakelse ha följt välmåga och på det af näringsbekymmer fyllda själslifvet det sinneslugn, hvarunder tankar, känslor och drömmar komma och skönhetslängtan uppstiger.

Efter öfvergången från banbrytningsperioden till utvecklingsskedet har också den svenska invandringen hit

företett en alltmera brokig blandning och omfattar nu alla samhällslager och bildningsgrader. Det är precis samma “skillnad på folk” bland svensk-amerikanerna som bland hemmasvenskarna, fast vi kanske inte till det yttre iakttaga den alldeles så mycket som de.

Att många svensk-amerikaner, söner till dem som brutit bygd i amerikansk vildmark såväl som hit invandrade, äro sysselsatta med andlig odling på ett större område än det rent svensk-amerikanska, lämna vi åsido vid dessa betraktelser. Likaså att bildning och smak är sådan här, att olika slag af konstidkare alltmera söka sig en svensk publik äfven i Amerika. Vi skola inskränka oss till kulturyttringarna inom den svensk-amerikanska kretsen, där både de produktiva och kontemplativa elementen äro svensk-amerikanska.

* * *

När man mäter ett folks allmänna kultur, använder man skolor och tidningar som måttstock. De representera bildning och folkupplysning.

Svensk-amerikanerna, mest fattiga och okunniga —men långt ifrån oförståndiga — invandrare från början, hafva redan skaffat sig båda delarna. Skolorna ha sitt upphof från de olika kyrkosamfunden, hvilka återigen äga sitt ursprung i det första andliga behofvet hos de svenska invandrarna — det religiösa. Från blott och bart prästskolor hafva dessa läroanstalter sedan utvecklat sig alltmera till högre allmänna läroverk, visserligen efter amerikanskt mönster, men dock till sin inre karaktär svenska bildningshärdar. Och deras utveckling pågår. Ett svensk-amerikanskt universitet, tillfredsställande alla akademiska anspråk, torde ej vara långt borta. Det finns redan i nästan utslagen knopp. Och mer eller mindre fullständiga svensk-amerikanska högskolor, kyrkliga inrättningar men sekulära i sin omfattning, äro nu strödda öfverallt i den stora republiken — landmärken för svensk-amerikansk kultur.

Hvad tidningspressen beträffar, så har mycket blif-vit sagdt både för och emot den. Den är ett “kunskapens träd på godt och ondt” och bär en hel del grönkart och maskäten frukt — liksom i Sverige och annorstädes. De svenska tidningarna här i landet ha haft och ha alltjämt att kämpa med en del prekära förhållanden, som verkat hindrande; och för den, som fått en inblick i dessa, är det nästan oförklarligt att den kunnat ens existera, långt mindre nå den utveckling som den nu hunnit — dödsdömd som den varit i mer än ett fjärdedels sekel. Det är lätt för en journalist från Sverige, i synnerhet om han är ung och bornerad, att kritisera den efter att ha kastat en förnäm blick på ett tidningsnummer, obekant som han är med de helt andra förhållanden än i Sverige, under hvilka en tidning på svenska språket i Amerika exis-terar. Men den som själf “täljt de mödors tal”, som sett den ene efter den andre stupa i striden och varit vittne till hur den lilla skaran af “ljusets riddarvakt” liksom finska hären “frös och svalt men segrade tillika” — han förmår knappt lägga band på sig vid en sådan kritik och frestas att bemöta den med ett: “hut, herre!”

Mindre mercenarisk än den amerikanska pressen, lika mycket medveten om sin kulturella uppgift och angelägen om att fylla den som den svenska, är den svensk-amerikanska pressen, jämte den kyrkliga och pedagogiska verksamheten, den förnämsta faktorn i svenskhetens, inklusive kulturens, bevarande och utveckling här i landet. Och om “martyrernas blod” försäkrar om god tillväxt, så har denna press alla utsikter till en sådan. Det synes också som vore det så. Aldrig har den svensk-amerikanska pressen, omfattande ett hundratal eller flera periodiska publikationer, stått på en så hög ståndpunkt som nu. Tidningarna äro flera, större, bättre. Allt har förbättrats — utom murflamas ställning. Och det är deras ensak, om de tänka mera på sin tidning än på sig självfva.

* * *

I nära förbindelse med den svensk-amerikanska pressen står den svensk-amerikanska litteraturen — så nära förbunden att den ena ej skulle ha funnits utan den andra. Ehuru det är jämförelsevis minsta delen af denna litteratur som är tillgänglig i bokform

— lejonparten är tidningslitteratur — så är den dock numera ganska ansenlig i kvantitativt hänseende.

Två större svensk-amerikanska bokförlag ha utgif-vit rätt mycket däraf, ehuru deras verksamhet ej ärföreträdesvis riktad däråt. Flera arbeten ha utgifvits “på författarens förlag”. Ensamt skönlitteraturen är

representerad af ett 50-tal volymer poetiska dikter och lika många prosadikter, hvilket är vackert så, när man betänker, att svensk-amerikanska litteraturen är knappt 50 år gammal och att de egentliga författarna ej äro så många, om också amatörernas antal går upp i hundraden. Därvid får man också taga i betraktande att den svensk-amerikanska allmänheten ej är så mycket en bokköpande publik som en tidningsläsande, hvilket för resten gäller hela amerikanska folket.

I kvalitativt hänseende har man funnit den svenskamerikanska litteraturen ganska bristfällig. Det bästa man kunnat säga om den är att den varit ett svagt eko af den svenska från några årtionden tillbaka.

Att formen skulle vara märkbart afvikande med samma språk som medium, är väl icke att vänta, lika litet som de nymodigheter, hvilka uppkomma där språket undergår förvandling i hvardagsbruket. Svenska språket i Amerika är helt naturligt ej underkastadt samma skiftningar — det är mera stelnadt i formen, som ett “dödt” språk — och hvad beträffar den “originalitet” i språkform som förekommer i den modema svenska litteraturen och har sin orsak i nära förbindelse med närmast liggande kulturländer, så förekommer ingen sådan i den svensk-amerikanska genom beröringen med engelska språket, ty våra pennfäktare äro ängsligt rädda för att utsätta sig för den kritiska anmärkningen att “språket är betungadt med angli-cismer”. Märkvärdigt nog är detta fel emellertid en förtjänst i de Amerika-skildringar, som nu äro så vanliga i Sverige.

Det påståendet, att den svensk-amerikanska littera-turen till sitt innehåll ej är annat än reminiscenser från den hemmasvenska, är emellertid för ytligt. Väl har den amerikanska naturen ännu ej gjort något märkbart intryck på densamma — det har knappast ännu skett med den amerikanska litteraturen, utom i undantagsfall. Men ett visst kynne, som är speciellt svensk-amerikanskt, smyger sig så småningom däri, en blandning af den amerikanska galghumorn och det svenska svårmodet, den amerikanska “common sense”-filosofien och det svenska drömmeriet, som torde blifva anmärkningsvärd, om det får en någorlunda fri utveckling. Och beträffande de svensk-amerikanska motiven, som nu äro så mycket använda i den samtida svenska litteraturen, så upptogos de först af de obskyra svensk-amerikanska författarne, hvilka, namnlösa och förgätna som de äro, dock gjort svenska litteraturen den tjänsten, att de brutit en ny väg, om de också ej själfva hunnit så långt på densamma.

* * *

Det ideella behof, som gör sig gällande så snart de materiella blifvit någorlunda stillade, är näst efter det religiösa krafvet själens skönhetslängtan. Det är denna som ger upphofvet till den andliga kulturen.

I det föregående har blifvit påvisadt, hurusom svensk-amerikanerna, som ett helt betraktade, hunnit öfver den primitiva existenskampens stadium och in i ett med högre kraf, hvilka i sin tur yrka på att blifva tillfredsställda. Och eftersom svensk-amerikanerna, i hvilka lifsförhållanden de än må ha befunnit sig, ju icke från början varit vildar — icke ens så mycket barbarer, som man misstänkt dem för innan de blifvit kända — så utvecklades icke detta kraf långsamt och gradvis med en ökad civilisation. Det hade endastslumrat och blifvit bortglömdt under de tunga mödoma och de tryckande omsorgerna. Men då de vaknade, läto de förnimma sig. Själen var hungrig och ropade på föda.

Det religiösa behofvet var i allmänhet så starkt att det måste tillfredsställas redan under det första skedet. Skönhetslängtan inställde sig först senare. Hur den tagit sig uttryck i de sköna konsterna, skola vi här närmare eftersinna.

Ingen skön konst står så högt bland svensk-ameri-kanerna, har så många utöfvare och är en så allmän egendom som sång och musik. Hvad särskildt sången beträffar, så tillhör den icke blott några få utkorade. Den är hos svensk-amerikanerna mera än hos något annat folk — utom möjligen hemmasvenskarna och tyskarna — allmän arfvedel. Hvarhelst det här i landet finnes en någorlunda stor svensk “koloni”, där finns det också en eller flera svenska sångföreningar, som sjunga svenska sånger.

Hur denna sång verkat icke blott tröstande, upplif-vande, förädlande, utan också sammanhållande, är numera väl bekant. Den stora svensk-amerikanska sångarorganisationen, en bland svensk-amerikanernas allra stoltaste skapelser af ideell art, har nu tjugu år bakom sig och har vuxit sig in i folkmedvetandet med traditionens styrka

både här och i Sverige. Det är också härifrån som idéen utgått om den folkliga före-ningssången — “allmänna sången” i bokstaflig mening

— med sångarförbund i sant demokratisk anda, en idé, som på de senare åren utbredt sig i vårt gamla fosterland. Svensk-amerikanerna togo initiativet härvidlag.

Och den svensk-amerikanska allmänna sången ochsångorganisationen ha också tillvunnit sig odeladt erkännande i Sverige. Man vill väl icke samtidigt från-känna denna sång dess egenskap af kulturyttring?

De svensk-amerikanska kyrkorna, hvilket samfund de än tillhöra, omfatta tonkonsten med värme. Hur liten och obetydlig församlingen än må vara, så har den sin välöfvade kör, som dels leder, dels helt och hållet själf utför den musikaliska delen af gudstjänsten, hvilken alltid är betydlig och ofta den förnämsta. Det är naturligtvis olika i olika samfund. Men i alla de svensk-amerikanska kyrkorna äro de fosterländska sånggudinnorna närvarande och “lofva Herren i hans helgedom”. I de flesta af dessa kyrkor gifva de respektive körerna åtminstone en konsert om året. Knappast någon vecka förgår utan en eller flera svensk-ameri-kanska konserter på olika håll i landet.

Vid dessa, antingen de äro religiösa eller profana, bjudes det ingalunda på slagdängor, eller åtminstone icke på endast sådana. Af några hundra exklusivt svensk-amerikanska konsertprogram, som författaren gömt som minnen — program från sångarfester med importerade operaartister ned till enkla kyrkokonserter “för orgelbyggnadsfonden” — finns det icke ett enda, som ej upptar någon klassisk komposition eller något stycke af moderna mästare på tonkonstens område. I fråga om musik lägger den svensk-amerikanska publiken i dagen en bildad smak, som skarpt kontrasterar mot förhållandet i fråga om annan skön konst. Det börjar man också komma underfund med i Sverige, hvars musikaliska förmågor alltmera söka svensk publik äfven på denna sidan Atlanten.

Sång och musik betraktas bland svensk-amerikaner-na mera som en nödvändighet än som en lyx. Det ärett andligt behof som måste tillfredsställas nästan lika tvunget som de materiella. Det är till och med mera än blott konst; det närmar sig kult. Därför hafva sångarfesterna en sådan högtidsprägel, därför vallfärdas det till Messias-konserterna i Lindsborg — ett slags Bayreuthfester i smått — och därför har man så mycket öfverseende med sångens söndagsbarn.

Det finns skäl till förmodan att föreningssången är mera populär bland svensk-amerikanerna än bland hemmasvenskarna — eller åtminstone varit det till helt nyligen — och äfven att den hos de förra är högre utvecklad än hos de senare. Men man kan vara alldeles viss om, att musiken i hemmen är mycket mera allmän här än i det gamla hemlandet. I hur många bondstugor där finns det väl en kammarorgel, i hur många arbetarehem ett piano? Här finnas de båda på flera ställen än de saknas. Det är nog sant att daglönare och mindre jordbrukare här hafva bättre råd att skaffa sig sådant och att dylika pjeser kanske äro billigare här än i Sverige. Men det är så mycket annat än pianon och kammarorglar, som de måste ha i sina hem och som hemmasvenskarna i motsvarande lefnadsför-hållanden aldrig drömma om, mycket mindre skaffa sig. Frånsedt detta är äfven för den svensk-amerikanske daglönaren ett piano ingalunda en småsak att köpa. Men han anskaffar det på afbetalning, knappar in på något annat och — där står det i “parlorn”! Det är för barnens skull. Men barnen skulle ej få det och den nödvändiga undervisningen, om föräldrarna helt och hållet saknade sinne för musik. Det är därför icke alls något egendomligt sammanträffande att råka Mo-zart i murare Johnsons våning eller Händel i farmare Hokansons hem.Icke heller är det under sådana omständigheter underligt att den svensk-amerikanska konsertpubliken

— “blandad” som den stundom blifvit kallad — fordrar program och utförande af samma slag som publiker, hvilkas allmänna bildningsgrad anses öfverträfFa deras.

Detta har också blifvit alltmera bekant för landets öfriga befolkning, och svensk-amerikanernas anseende som ett musikaliskt folk är stadt i ständigt stigande. Med sin materiella odling, särskildt nyodlingen, ha de så småningom sträfvat fram till amerikanskt erkännande. Men med sin sång ha de lyft sig och svävfat fram mycket längre.

* * *

Från den höga nivå, på hvilken de befinna sig i musikaliskt hänseende, är det ganska långt ned till deras ställning gentemot de andra sköna konsterna, hvilka emellertid visst icke äro totalt försummade. Tvärtom ökas för hvarje år intresset för de flesta af dem, samtidigt som man söker bereda särskildt svensk-ameri-kanskt rum för dem.

Det finnes ett ganska stort antal svensk-amerikanska målare och tecknare, af hvilka ett par gjort sig synnerligen bemärkta i Amerikas samtida konst. Af de öfriga, som alltmera tränga fram till bemärkta ställningar, hafva nog de flesta blandat sig med skaran af amerikanska konstnärer och sökt en marknad för sina konstprodukter i den amerikanska världen. Därför har ju språket ej lagt några hinder i vägen — såsom fallet är med den diktande konstens utöfvare — och för öfrigt ha de varit tvungna därtill, ty intresset för målarkonsten har en lång tid ej varit anmärknings-värdt stort bland svensk-amerikanerna. Det har dock

Svensk-amerikanska studier 11.icke saknats personer med förmögenhet som kunnat vara mecenater, om deras håg legat åt det hållet, eller åtminstone genom inköp af svensk-amerikanska konstnärers arbeten kunnat uppmuntra svensk-amerikansk konst. Men de ha i allmänhet saknat sinne därför, i de flesta fallen troligen också de nödvändiga förutsättningarna af bildning, smak och idealism. Ett par anmärkningsvärda undantag finnes.

Emellertid ha sedan en längre tid tillbaka upprätthållits svensk-amerikanska konstskolor i förening med två af de förnämsta läroverken inom Augustana-syno-den, de i Rock Island och Lindsborg, båda ledda af framstående konstnärer, hvilka till stor del ställt sina penslar till Svensk-Amerikas tjänst och synbarligen också drömt om en självständig svensk-amerikansk målarkonst — själf ständig i så fall att svensk-ameri-kanska artister skulle måla taflor med motiv från den omgifvande naturen och lifvet, som skulle pryda svensk-amerikanska hem, allmänna lokaler och konstsamlingar. Denna dröm från ungefär tio år sedan börjar nu blifva en verklighet. Första försöket till en speciellt svensk-amerikansk konstutställning gjordes 1911 i Chicago och kröntes med framgång. Utställningen upprepades 1912 och öfverträffade den första. En årlig svensk-amerikansk “salong” synes nu vara tillförsäkrad och därmed få vi nog också ständigt nya namn i den svensk-amerikanska konsten, namn som annars skulle gå förlorade för nationaliteten.

De äro respektabelt många redan nu och flera åtnjuta ett konstnärsrykte som är med det bästa. De flesta äro stadda i rask utveckling. Visserligen skulle detta förhållande varit detsamma i det stora hela, äfven om svensk-amerikanerna alltjämt varit lika likgiltiga förde fria konsterna som de synts vara till på de allra senaste åren. Det skulle ändå ha uppstått konstnärer bland dem, gått ut från dem och — förlorats för dem. Men som det nu är och alltmera blir, kan konsten omhuldas och utvecklas inom den svensk-amerikanska kretsen och från denna ring bölja ut allt vidare och med större vågor.

Svensk-amerikansk målarkonst har länge funnits, fast det egentliga genombrottet nyss skett och det blif-vit tydligt för en och hvar, som har ögon att se med, att denna kulturyttring icke saknas i Svensk-Amerika. Lika litet i fråga om denna som med hänsyn till några af de öfriga, kan man emellertid begära något utpräg-ladt särkynne. Man bör taga hänsyn till att ingen kulturgren i Amerika ännu erhållit ett sådant enligt de strängare fordringarna på nationell ursprunglighet. Ingenting har ännu här hunnit få riktigt fast form. Och hvad den svensk-amerikanska kulturen beträffar, så har den ju icke spirat upp ur marken som den gamla helleniska utan är hvarken mer eller mindre än till Amerika öfverförd svensk, hvars “självständiga” utveckling, ifall den bibehåller sig, beror på, hur den följer med eller af viker från utvecklingen i Sverige och hur mycket den tar intryck af de öfriga hit införda olika nationalkulturerna samt de nya lefnadsförhål-landena och naturen här.

Man kan således ej fordra en egenartad svenskamerikansk konstriktning i fråga om målarekonsten eller någon annan konst. Man bör kunna tills vidare nöja sig med och erkänna att svensk konst finnes, utöf-vas, omhuldas och till en stor del hämtar sina motiv från Svensk-Amerika. Det är för mycket att begära att svensk-amerikanerna skola vara ledande i kulturellthänseende; det är för låg värdesättning att påstå dem vara efterblifna.

Det kan nu invändas, att konstintresset och för öfrigt hvad som göres för konsten inom den svenskamerikanska världen, inskränker sig till en mycket trång krets, en elit af bildnings- och penningaristokrater (vi kalla dem så, emedan vi äfven i demokratisk omgifning ha så stor fallenhet för att bli aristokratiska). Det må vara sant, men det gäller icke blott svensk-amerikanerna utan också alla andra folkslag. Emellertid äro svenskar visst i allmänhet

födda med skönhetssinne och i besittning af en smak, som mycket lätt låter förädla sig. Därför kan det nämnda konstintresset ej förbli inneställngdt eller monopoliseradt. Det sprider sig.

Att det i de strödda nybyggena på prärierna eller i skogarna ej förekommer några synbara tecken till svensk-amerikansk eller annan konst, är väl icke så underligt, där tillfällena till konstnjutning saknas. Men författaren har så ofta han en söndag, då inträdet är fritt, besökt Art Institute i Chicago, hört svenska talas

— eller också engelska med svensk brytning. Vid sådan eller liknande tillfällen kan man göra den iakttagelsen, att konstintresse inte nödvändigt behöfver saknas hos folk, som inte ha råd att köpa taflor.

Skulpturen, som också har åtskilliga representanter bland oss, har ej utvecklats så raskt som målarekonsten. Den har ju också varit den senare underlägsen i hela svenska konsthistorien. Nordisk bildhuggarekonst är här i landet känd mest genom danskar, af hvilka ett par blifvit de mest betydande på det området i Amerika. Monumentala skulpturarbeten, som kosta stora summor och förutsätta allmän subskrip-tion, ha hittills förekommit mycket sparsamt. När de förekommit, har man användt afgjutningar, därtill föranledd icke blott af billighetsskäl utan också af det smakriktiga antagandet, att en kopia af ett konstverk är bättre än ett fuskverk i original.

Emellertid ha vi icke så få lofvande skulptörer. Tanken på att resa minnesmärken här i landet blir allt mera lefvande bland svensk-amerikanerna och hvem vågar väl påstås, att det ej någon gång kommer att resas en eller ñera bildstoder af svensk-amerikansk konst i någon af våra kulturcentra? Konstigare än detta har händt.

* * *

Den konst, som här i landet synes ha fått en mera själfständig utveckling än någon annan är byggnadskonsten. Det låter förklara sig af den omständigheten, att den kommer det praktiska lifvet närmare än någon af de andra fria konsterna och att den här har ett ovanligt stort och fritt fält att röra sig på. Förutom de efter nya förhållanden och nya omgifningar lämpade variationerna på de gamla byggnadsstilarna har här i landet uppstått en alldeles ny, speciellt amerikansk form: skyskraporna. I början utmärkte sig dessa visserligen mest genom stillöshet och ett hänsynslöst åsidosättande af det sköna för det nyttiga. Men det var blott i början. Nu ha dessa båda egenskaper blifvit förenade och den amerikanska arkitekturen fått sin särprägel och sitt erkännande.

Svenskarna ha en ofantligt stor del i utvecklingen af denna arkitektur såväl som i amerikansk byggnadskonst i allmänhet. Svenska arkitekter och byggmästare vinna alltmera anseende som en klass för sig öfver andra nationaliteter och öfver andra professio-ner inom sin egen, gynnade såväl af de yttre omständigheterna som af sina medfödda och förvärfvade företräden. Och som äfven den mest praktiskt anlag-de landsman är i besittning af ett visst skönhetssinne, lofvar detta godt för den amerikanska arkitekturen, särskildt för skyskraporna, som erbjuda så mycket rum för försköning längs nya linjer.

Hos svensk-amerikanerna själfva är det hufvudsak-ligen i kyrkorna “den frusna musiken” förefinnes. De svensk-amerikanska kyrkoförsamlingama hafva för länge sedan hunnit framom missionshusens och de enkla kapellens stadium och de större täfla om att skaffa sig stilfulla tempel. Den evangeliskt lutherska kyrkan har, trogen sina traditioner, företrädesvis hållit sig till den rent götiska stilen, som ännu ej kunnat öfverträfFas i sublim skönhet. Äfven den romanska, mera mystiskt stämningsfull, är tillämpad i några anmärkningsvärda kyrkobyggnader af detta samfund. I de öfriga, som i det gamla hemlandet benämnas frireligiösa, förete de ofta storartade tempelbyggnaderna en större omväxling och icke alltid en kyrklig prägel. Stilfulla kunna de dock vara. I California till exempel användes ganska ofta den gamla spanska missionssti-len, hvilken i det hvita solskenet och med palmdekoration är särdeles stämningsfull, om också något in-kongruent.

Den svensk-amerikanska kyrkoarkitekturen är så godt som uteslutande svensk-amerikanska arkitekters verk.

Många andra egna offentliga byggnader än kyrkorna ha svensk-amerikanerna icke — åtminstone inga som äro anmärkningsvärda i arkitektoniskt hänseende. Åtskilliga föreningar ha skaffat sig egna byggnader,men vid uppförandeN af dessa ha de rent konstnärliga hänsynen fått vika för de praktiska, ty de måste först och främst uppfylla fordringarna på att “betala sig”. Gång efter annan uppstår i större svensk-amerikanska stadskolonier frågan om ett “nationshus”, och det kan ju hända att ett eller ñera sådana med tiden komma att resa sig som

minnesmärken icke blott åt svenskamerikansk samhörighetskänsla utan också åt den konstart, inom hvilken våra landsmän här äro så framstående.

Svensk-amerikanen skaffar sig gärna ett eget hem, så snart han möjligtvis kan. Han väntar icke, tills han blifvit förmögen. Därför äro de svensk-ameri-kanska husen i allmänhet enkla och anspråkslösa. Men är lyckan svensk-amerikanen bevågen, så att han får litet mera än han behöfver af denna världens goda, skaffar han sig ett “residens” med mera stil på — och sådana äro visst icke sällsynta. Det ñnns också de som ha palats — det vill säga, de skulle anses som sådana i de flesta af Sveriges städer, där de icke äro så vanliga som här och ej stå vägg i vägg långa rader, som förhållandet är i de amerikanska storstäderna.

* * *

Den dramatiska konsten, som är den senaste kulturyttringen bland svensk-amerikanerna, har hittills fört en ganska prekär existens, och ehuru denna förbättrats betydligt på ett par platser, ser det dock inte ut, som hade den någon lysande framtid för sig. Visserligen förekomma numera, med det uppsving förenings-lifvet tagit, många dramatiska soaréer och äfven mera ambitiösa teaterföreställningar, föranstaltade af föreningarna, och tid efter annan uppföra mer eller mindre temporära amatörsällskap i de större svensk-amerikanska samhällena “Anderson, Petterson och Lundström”, “Värmländingarne”, “Nerkingarne”, eller någon lättare sällskapspjes, och på ñera ställen hafva också bildats svenska dramatiska sällskap som under en längre eller kortare — mest kortare — tillvaro på regelbundna mellantider bjudit på en omväxlande repertoar. Det hittills mest lyckade experimentet är nog det som sedan några år tillbaka pågått i Chicago.

Men med allt detta är det dock icke mycket bevändt med den svensk-amerikanska dramatiska konsten. Den höjer sig föga öfver sällskapsspektaklets nivå. De amatörer, som helt och hållet öfvergått till scenen, hafva för att kunna lefva för och af sin konst måst söka den anglo-amerikanska skådebanan eller hafva de i enstaka fall begifvit sig tillbaka till Sverige.

I Chicago gjordes redan för mer än ett tiotal år sedan ett försök med regelbunden svensk teater en gång i veckan under säsongen. Resultatet blef fiasko. Detsamma har förhållandet varit vid experimentet med resande teatersällskap, som försiktigtvis ej rest långt bort från sin stad. För närvarande finns där ett sällskap, som med hänsyn till sin sammansättning väl kan göra anspråk på benämningen professionellt men som dock måste hålla sig till amatörmetoderna. Detta har vågat sig på större uppgifter, tätare uppträdande och rönt mera framgång än något föregående försök i den riktningen, men ännu kan det dock icke sägas att svensk teater är en permanent institution bland oss. Mycket har emellertid skett, som ansågs ogörligt för tio år sedan, och efter ytterligare ett decennium få vi kanske se svensk-amerikansk dramatisk litteratur på svensk-amerikansk permanent scen, ehuru det nu förefaller som en opiumdröm.Hvad som redan nu förefinnes är dock värdt bättre än att betraktas med alltför stor ringaktning. När till exempel Sveriges förnämste skådespelare kan komma hit och uppträda i “Gengångarne”, “Gustaf Vasa”, “Johan Ulfstjerna” etc. och finna tillfredsställande, till och med verkligt konstnärligt understöd af svenskamerikanska amatörsällskap, som med en kort tids förberedelse förmå lösa sådana nya och svåra uppgifter, så får man icke anse denna kulturyttring helt och hållet försummad i Svensk-Amerika.

Det är icke bristen på artister som hindrar den dramatiska konsten från att gå på egna ben här. Här finnes amatörer med mycken talang och äfven sådana som erhållit scenisk utbildning, och många skulle hinna mycket långt, om de kunde helt och hållet ägna sig åt sin konst. Mera i vägen äro andra omständigheter.

Det är med den svensk-amerikanska publiken som med vår vitterhet. Den är mest lyriskt och minst dramatiskt anlagd. Den är i hög grad en konsertpublik och mycket litet teaterpublik. De, som utgöra den senare, frekventera de amerikanska teatrarna. Den publik, som besöker de svensk-amerikanska teaterföreställningarna och icke gör det blott och bart för den traditionella balen efteråt, är icke hågad att följa med öfver de gamla folkskådespelens nivå. Helst vill den ha någonting “lifvadt” och allrahelst med mustiga svenska kötteder uti — att döma af de starka applåder som alltid renderas vid hvarje kraftuttryck från scenen, när sådana förekomma. För öfrigt delar den med andra nationaliteters teaterpubliker den åsikten, att man går på teatern för att få sig ett godt skratt.

Därför fordrar den komedi — med bred komik — eller på sin höjd ett gammalt populärt folkskådespel medöfverlycklig upplösning och bredt komiska drag i situation, karaktär eller dialekt. Tragedi aktar man sig för.

Då de svensk-amerikanska kyrkorna i allmänhet omhulda och i vissa fall utgöra starkaste stödet för de förut omnämnda konstarterna, ställa de sig — med undantag af episkopalkyrkan, som förhåller sig neutral — afgjordt fientliga mot den dramatiska. Thalia är i deras ögon en slinka. Om också de flesta svenskamerikanerna befinna sig utom kyrkosamfunden, så äro de senare dock af så stor betydelse för svensk-ame-rikansk andlig odling, att en gren däraf, som de ej bry sig om eller önska afhuggen, har svårt för att växa. Föreningslifvet, som kyrkan också i allmänhet är oblid emot och som utgör en konkurrerande faktor, har dock, som förut blifvit nämndt, tagit sig af den dramatiska konsten och på senare åren betydligt upphjälpt densamma. Men på grund af de många hindren, af hvilka de största här blifvit påpekade, rullar den svenskamerikanska Thespiskärran ingalunda på hjul med gummiskenor.

I förening med den högt stående sången har den dramatiska konsten åstadkommit att minst två större operor med framgång uppförts på svensk-amerikansk scen, en af dem en svensk-amerikansk komposition af af ganska pretentiöst slag.

* * *

Af konstindustrien, som i Sverige nått en så hög och så själfständig utveckling, finnes föga spår hos oss. Hvad som möjligen kommit hit öfver hafvet har fördelat sig i det allmänna amerikanska kulturlifvet. För öfrigt är ju Amerikas industri uteslutande en maskinindustri.I Amerikas vetenskapliga värld äro svenskarna väl representerade, särskildt inom den tekniska vetenskapen. De flesta svensk-amerikanska vetenskapsmännen, inflyttade och infödda, återfinnas — eller kanske rättare äro dolda för oss — i högre amerikanska läroanstalters fakulteter.

Någon betydande vetenskaplig, undantagande pedagogisk verksamhet, begränsad till svensk-amerikaner-na, kan det icke gärna blifva tal om. Därtill äro förhållandena, redan vid en ytlig öfverskådning, alltför ogynnsamma.

Emellertid förtjänar nämnas, att en icke obetydlig svensk-amerikansk historisk forskning bedrifves, fastän svensk-amerikanernas historia så nyss tagit sin början. Tack vare detta intresse behöfver man ej frukta, att vår historia “från allra äldsta tid till våra dagar” någonsin blir höljd i dunkel. Och om det i de många biografierna från nuvarande tidsålder — de flesta kanske affärsreklam — skulle förekomma mycket som är bara myt, så ha dock personerna själfva funnits, hvilket ju ej tros ha varit förhållandet med många af ynglingaättens konungar.

* * *

Allmänbildningen bland de invandrade svensk-amerikanerna är säkerligen högre än bland hemmasvenskarna i samma lefnadsförhållanden. Härför talar ju redan den omständigheten, att de förra sett mera af världen än de senare. Och det bildar ju, som bekant. För öfrigt är den svensk-amerikanska allmänbildningen, sådan den kompletteras till den hitförda svenska, till allra största delen tidningarnas verk, såväl genom deras eget, till en stor del allmänbildande innehåll som genom de böcker de sprida. Om våra tidningars bok-premier må de publicistiska meningarna vara delade, men säkerligen ha de, i synnerhet arbeten af encyk-lopedisk art, verksamt bidragit till höjande af den svensk-amerikanska allmänbildningen.

De infödda svensk-amerikanerna få sin allmänbildning i de amerikanska folkskolorna, Amerikas stolthet. Det har nu blifvit nästan regel, att barn af skandinaviska föräldrar framför andra utmärka sig på de amerikanska skolbänkarna. Men man har också funnit anledning beklaga, att jämförelsevis få af dessa barn med så goda anlag för studier blifva i tillfälle att fortsätta dessa längre än till “high school”, fastän deras föräldrar så ofta ha råd att kosta på dem högre bildning. Men föräldrarna tänka sig barnens framtid bäst betryggad i den materiella odlingens tjänst, som affärsmän eller handtverkare. Det är dock icke så säkert att de resonera rätt. Den jämförelsevis efter-blifna andliga odlingen i Amerika har nog också framtiden för sig, och på detta fält skulle de infödda svenskamerikanerna säkert göra sig ännu mera gällande än som affärsmän och handtverkare, om de mera allmänt finge åtnjuta mera än blott allmänbildning.

* * *

Skall vår kultur kunna utveckla sig till självständigt svensk-amerikansk ?

Det är väl knappast troligt. Men den torde komma att utgöra mera än en tiondedel af den internationellt amerikanska, en större proportion än vår nationalitets till de Öfriga i vårt adoptivlands heterogena befolkning. Det är ingalunda en liten uppgift i världen, denna.